



# DZIENNIK URZĘDOWY

## WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

---

Olsztyn, dnia 13 czerwca 2012 r.

Poz. 1846

### UCHWAŁA NR ORN.0007.32.2012 RADY MIEJSKIEJ W OLECKU

z dnia 31 maja 2012 r.

#### **w sprawie przyjęcia "Programu opieki nad zabytkami gminy Olecko na lata 2012 - 2015".**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 5 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity: Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591, zmiany Dz. U. z 2002 r. Nr 23, poz. 220, Nr 62, poz. 558, Nr 113, poz. 984, Nr 153, poz. 1271 i Nr 214, poz. 1806; z 2003 r. Nr 80, poz. 717, Nr 162, poz. 1568; z 2004 r. Nr 102, poz. 1055, Nr 116, poz. 1203; z 2005 r. Nr 172, poz. 1441, Nr 175, poz. 1457, z 2006 r. Nr 17, poz. 128, Nr 181, poz. 1337, z 2007 r. Nr 48, poz. 327, Nr 138, poz. 974, Nr 173, poz. 1218; Dz. U. z 2008 r. Nr 180, poz. 1111; Dz. U. Nr 223, poz. 1458, z 2009 r. Nr 52, poz. 420, Nr 157, poz. 1241, z 2010 r. Nr 28 poz. 142 i 146, Nr 40, poz. 230, Nr 106, poz. 675, z 2011 r. Nr 21, poz. 113, Nr 117, poz. 679, Nr 134, poz. 777, Nr 149, poz. 887, Nr 217, poz. 1281) oraz art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568, z 2004 r. Nr 96, poz. 959, Nr 238, poz. 2390; z 2006 r. Nr 50, poz. 362, Nr 126, poz. 875, z 2007 r. Nr 192, poz. 1394; z 2009 r. Nr 31, poz. 206, Nr 97, poz. 804; z 2010 r. Nr 75, poz. 474, Nr 130, poz. 871) Rada Miejska w Olecku uchwała, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Program opieki nad zabytkami gminy Olecko na lata 2012 – 2015”, stanowiący załącznik nr 1 do uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Olecka.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

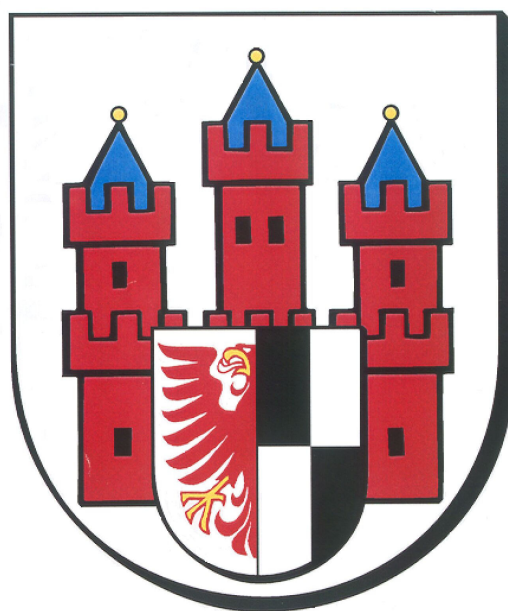
§ 4. Uchwała podlega publikacji w Dzienniku Urzędowym Województwa Warmińsko – Mazurskiego.

Przewodniczący Rady  
Miejskiej

**Karol Sobczak**

Załącznik nr 1  
do Uchwały nr ORN.0007.32.2012  
Rady Miejskiej w Olecku  
z dnia 31 maja 2012 r.

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI  
GMINY OLECKO  
NA LATA 2012 - 2015**



OLECKO

## 1. Wstęp

Program opieki nad zabytkami gminy Olecko jest dokumentem pomocniczym w wykonywaniu zadań gminy i określa zadania na lata 2012-2015. Zadania te dotyczą sfery szeroko rozumianego dziedzictwa kulturowego na szczeblu gminnym.

Działania związane z rozwojem gminy muszą opierać się przede wszystkim na jego zasobach i walorach. Istotne jest zatem wykorzystanie zarówno zasobów środowiska przyrodniczego jak i środowiska kulturowego jako głównych elementów polityki gminnej. Rozwój gminy powinien uwzględniać pielęgnowanie jego tożsamości kulturowej przejawiającej się między innymi w dziedzictwie materialnym. Krajobraz kulturowy i zabytki ukazują interesującą odmienność regionu, która odpowiednio wypromowana może podnieść jego atrakcyjność przede wszystkim na polu rozwoju turystyki, ale też ekonomiczną w wymiarze ogólnym i lokalnym. Wysoka jakość przestrzeni kulturowej miasta i gminy ma również bezpośredni wpływ na podniesienie poziomu życia mieszkańców.

Program opieki nad zabytkami gminy Olecko dotyczy zatem takiej sfery działań, która ma na celu poprawę funkcjonowania materialnego dziedzictwa kulturowego, decydujących w znacznym stopniu o stanie zasobów i walorach miasta i gminy.

Program jest komplementarny zarówno z rządowymi dokumentami o charakterze strategicznym dotyczącymi ochrony i opieki nad zabytkami, opracowaniami sporządzonymi dla województwo (Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego) jest też zgodny z przyjętymi w gminie dokumentami, a w szczególności ze Strategią Rozwoju Gospodarczego Miasta i Gminy Olecko, miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego oraz Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Olecko.

Program opracowany został w oparciu o „Program opieki nad zabytkami gminy Olecko” sporządzony w 2009 r. przez mgr Adama Żywiczyńskiego oraz „Ochronę wartości kulturowych na terenie miasta i gminy Olecko” - autorzy: mgr Maciej Ambrosiewicz, mgr Jerzy Siemaszko, dr Janusz Mackiewicz, mgr Adam Żywiczyński – sporządzoną w 1998 r. na potrzeby Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Olecko.

## 2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami.

Podstawą prawną do opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami jest art. 87 ust. 1 - 6 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568 ze zm.).

Przepis ten wprowadza obowiązek sporządzania przez samorządy wojewódzkie, powiatowe oraz gminne programów opieki nad zabytkami. Zgodnie z art. 87 cytowanej ustawy wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami. Program ten podlega uchwaleniu przez radę gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. Program jest ogłaszany w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co dwa lata, sprawozdanie z realizacji programu, które przedstawia organowi stanowiącemu gminy.

## 3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce.

Konstytucyjnym obowiązkiem Państwa (art. 5, art. 6 ust. 1 i art. 86 Konstytucji RP) jest ochrona dziedzictwa kulturowego. Zabytki i ich wartości niematerialne są dobrem wspólnym, a dbałość o nie nakazuje Konstytucja.

Ustawowym zadaniem samorządów jest m.in. wykonywanie zadań w zakresie kultury - art. 7, ust. 1, pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r., Nr 142, poz. 159 ze zm.) Do zadań własnych gminy zaliczają się m. in. ład przestrzenny i kultura, w tym opieka nad zabytkami.

Podstawą prawną ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce jest ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z 2003 r. ze zm.).

Problematyka ochrony zabytków i opieki nad zabytkami nie ogranicza się wyłącznie do trzech ww. aktów prawnych. Istnieje wiele obowiązujących uregulowań prawnych, które zawierają zapisy o ochronie zabytków i dóbr kultury. Są to m.in.:

- ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym,
- ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane,
- ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska,
- ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody,
- ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami,
- ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności gospodarczej,
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie.

Ochrona materiałów archiwalnych uregulowana jest zapisami:

- ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach.

## 4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.

### 4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

#### a) KRAJOWY PROGRAM OCHRONY ZABYTKÓW I OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Celem programu krajowego jest wzmocnienie ochrony i opieki nad tą istotną, materialną częścią dziedzictwa kulturowego oraz poprawa stanu zabytków w Polsce. „W założeniach program ma uporządkowanie działań w sferze ochrony poprzez wskazanie siedmiu podstawowych zasad konserwatorskich:

- zasada *primum non nocere* (po pierwsze nie szkodzić),
- zasada maksymalnego poszanowania oryginalnej substancji zabytku i wszystkich jego wartości (materialnych i niematerialnych),

- zasada minimalnej niezbędnej ingerencji (powstrzymywania się od działań niekoniecznych),
- zasada, zgodnie z którą usuwać należy to (i tylko to), co na oryginał działa niszcząco,
- zasada czytelności i odróżnialności ingerencji,
- zasada odwracalności metod i materiałów,
- zasada wykonywania wszelkich prac zgodnie z najlepszą wiedzą i na najwyższym poziomie.

Wymienione zasady dotyczą postępowania konserwatorów - pracowników urzędów, restauratorów dzieł sztuki, architektów, urbanistów, budowniczych, archeologów, właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych.”

W tezach do Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami wyznaczone zostały następujące cele działań:

1. W zakresie uwarunkowań ochrony i opieki nad zabytkami:

- Pełna ocena stanu krajowego zasobu zabytków nieruchomych. Określenie kategorii i stopnia zagrożeń.
- Pełna ocena stanu krajowego zasobu zabytków ruchomych. Określenie kategorii i stopnia zagrożeń.
- Pełna ocena stanu krajowego zasobu dziedzictwa archeologicznego. Określenie kategorii i stopnia zagrożeń oraz wyznaczenie stref o szczególnym zagrożeniu dla zabytków archeologicznych.
- Objęcie skuteczną i zorganizowaną ochroną przynajmniej najcenniejszych zabytków techniki.
- Pełna ocena stanu krajowego zasobu pomników historii i obiektów wpisanych na listę światowego dziedzictwa. Określenie kategorii i stopnia zagrożeń.
- Ocena stanu służb i możliwości wypełniania całokształtu zadań związanych z ochroną i opieką nad zabytkami.
- Ocena stanu i stopnia objęcia opieką zabytków w poszczególnych kategoriach.
- Doskonalenie i rozwijanie oraz podnoszenie efektywności i skuteczności instytucjonalnej i społecznej ochrony i opieki nad zabytkami.
- Udoskonalenie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych w zakresie ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym i zabytkami.

2. W zakresie działań o charakterze systemowym:

- Realizacja powszechnych tendencji europejskich i światowych do rozszerzania pola ochrony na całe dziedzictwo kulturowe obejmujące i dobra kultury i natury World Cultural Heritage (Światowe Dziedzictwo Kulturowe).
- Przygotowanie strategii ochrony dziedzictwa kulturowego wytyczającej główne założenia koncepcji ochrony w Polsce. Wprowadzenie jej do polityk sektorowych we wszystkich dziedzinach i na wszystkich poziomach zarządzania i gospodarowania.

3. W zakresie systemu finansowania:

- Stworzenie stabilnego i przejrzystego systemu finansowania ochrony i opieki konserwatorskiej.

4. W zakresie dokumentowania, monitorowania i standaryzacji metod działania:

- Tworzenie systemu stale aktualizowanych, elektronicznych baz informacji o zasobach i stanie zabytków w Polsce i ich dokumentacji. Stworzenie warunków do realizacji ustawowego obowiązku dokumentowania wszystkich prac, przy wszystkich grupach i typach obiektów zabytkowych.
- Gromadzenie stale aktualizowanej wiedzy o stanie zachowania, postępach i wynikach prac konserwatorskich i restauratorskich, zagrożeniach, prawidłowości zarządzania i bezpieczeństwa użytkowania obiektów zabytkowych oraz o innych formach ochrony dziedzictwa.
- Wypracowanie i wprowadzenie szczegółowych zasad ochrony dziedzictwa w planach zagospodarowania przestrzennego. Wypracowanie standardów zagospodarowania i estetyki zabytkowych przestrzeni publicznych.

5. W zakresie kształcenia i edukacji:

- Utrzymanie i doskonalenie dotychczas wypracowanego systemu kształcenia w dziedzinie konserwacji i ochrony. Zorganizowanie systemu podnoszenia kwalifikacji w każdej grupie zawodowej pracującej na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego.
- Kształcenie społeczeństwa w duchu poszanowania dla autentyczności oraz wartości materialnych i niematerialnych wspólnego, wielokulturowego dziedzictwa. Budowanie klimatu społecznego

zrozumienia i akceptacji dla idei ochrony i dawności zabytków odczytywanych jako źródło tożsamości, wiedzy i dumy z przeszłości, tradycji, wiedzy o sposobie życia i pracy przodków.

- Upowszechnianie wśród właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych znajomości zasad konserwatorskich, zasad etyki i profilaktyki konserwatorskiej. Tworzenie mechanizmów ekonomicznych sprzyjających prawidłowemu traktowaniu obiektów zabytkowych.

6. W zakresie współpracy międzynarodowej:

- Wzmocnienie obecności Polski w światowym i europejskim środowisku działającym na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego i promocja polskich osiągnięć w tej dziedzinie.
- Oparcie działań na pojęciu wspólnego dziedzictwa kultury ludzkości. Troska o ochronę polskiego dziedzictwa kulturowego za granicą.

#### b) NARODOWA STRATEGIA ROZWOJU KULTURY NA LATA 2004 - 2013

Ogólne założenia do programu gminnego zawiera przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 21 września 2004 r. Narodowa Strategia Kultury na lata 2004-2013 (w 2005 r. Ministerstwo Kultury przygotowało Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020), będąca rządowym dokumentem tworzącym ramy dla nowoczesnego mecenatu państwa w sferze kultury, a przede wszystkim dla nowoczesnie pojmowanej polityki kulturalnej państwa, funkcjonującej w warunkach rynkowych, a także dla wspólnoty Polski z Unią Europejską. Głównym celem strategii jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju kulturalnego regionów w Polsce. W ramach tej strategii określone zostały podprogramy, priorytety i działania Narodowego Programu Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Narodowego” :

##### Priorytet 1. Aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe.

Działania realizowane w ramach niniejszego priorytetu mają na celu materialną poprawę stanu zabytków, ich adaptację i rewitalizację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców, turystów i inwestorów. Realizacja działań pozwoli na zwiększenie atrakcyjności regionów, a także wykorzystanie przez nie potencjału związanego z posiadanym dziedzictwem kulturowym.

Działanie 1.1. Budowa nowoczesnych rozwiązań organizacyjno-finansowych w sferze ochrony zabytków.

Jednym z celów tego działania jest wykształcenie zachęt dla przedsiębiorców i osób fizycznych do inwestowania w zabytki.

Działanie 1.2. Kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne i inne cele społeczne.

Przewidziano między innymi programy wsparcia finansowego (Program „Promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego” i Program „Dziedzictwo kulturowe”).

##### Priorytet 2. Edukacja i administracja na rzecz ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego.

Działanie 2.1 Rozwój zasobów ludzkich oraz podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego.

Przewidziano między innymi organizowanie letnich szkół dziedzictwa dla uczniów.

Działanie 2.2 Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego przed nielegalnym wywozem i przewozem przez granicę.

Przewidziano budowę sieci informacji wirtualnej.

#### **4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu.**

##### a) PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Program opieki nad zabytkami gminy Olecko jest zgodny z wyznaczonymi w planie zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego (przyjętym przez Sejmik Województwa Warmińsko – Mazurskiego uchwałą Nr XXXIII/505/02 z dnia 12 lutego 2002 r.) celami polityki przestrzennej, zasadami

zagospodarowania przestrzennego województwa oraz zasadami ochrony i kształtowania dziedzictwa kulturowego. W sferze kulturowej obejmującej ochronę dziedzictwa kulturowego przyjęto w planie ogólne zasady kompleksowych działań ochronnych i rewaloryzacyjnych oraz promowania regionalnych walorów dziedzictwa kulturowego, które ujęto w pięciu punktach:

- ochrona dziedzictwa kulturowego jako filaru turystyki,
- otoczenie szczególną troską obiektów zabytkowych o randze krajowej i międzynarodowej, a także obiektów o mniejszej randze lecz decydującej o odrębności regionalnej,
- przywrócenie zespołom staromiejskim historycznego charakteru (rewaloryzacji),
- zachowanie historycznej zabudowy wiejskiej z układem drożnym oraz zabytkowych układów pałacowych, dworskich i parkowych,
- respektowanie w zagospodarowaniu przestrzennym bezkonfliktowego wkomponowania zabudowy w przestrzeń historyczną.

#### b) STRATEGIA ROZWOJU SPOŁECZNO - GOSPODARCZEGO WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

Gminny program jest zgodny ze *Strategią Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego* (podjęta Uchwałą nr XVIII/272/00 Sejmiku Województwa Warmińsko – Mazurskiego z dnia 24 lipca 2000 r.)

Wśród celów strategicznych w ośmiu obszarach rozwoju, przyjętych jako priorytetowe dla województwa warmińsko – mazurskiego, wymieniono również dziedzictwo i kulturę. Cel strategiczny w tym obszarze został nazwany: Bogactwo dziedzictwa i kultury regionu istotnym czynnikiem rozwoju społeczno – gospodarczego. Dla celu strategicznego określono natomiast następujący cel operacyjny: Dobry stan zabytków i muzeów, który rozwinięto w następujący sposób:

„Ochrona dziedzictwa stanie się priorytetem polityki kulturalnej w regionie, uwzględnianym w lokalnych strategiach i programach, wspieranym środkami finansowymi:

- ◆ Ewidencja i badania wszystkich kategorii zabytków oraz współpraca administracji rządowej, samorządowej, właścicieli i użytkowników stworzą warunki do rozwoju, konserwacji, rewaloryzacji i zagospodarowania dóbr kultury z pożytkiem dla społeczności lokalnych i regionu.
- ◆ Zwiększy się dbałość o muzea w województwie. Lepsze warunki ich funkcjonowania zapewnią - odpowiedni stan kadry merytorycznej, poprawę bazy lokalowej i lepsze wyposażenie techniczne.
- ◆ Wsparcie otrzymają inicjatywy lokalne (w tym mniejszości narodowe) w tworzeniu placówek muzealnych, izb regionalnych, kolekcji oraz promocji miejsc historycznych.”

Strategia Województwa Warmińsko - Mazurskiego została w późniejszym okresie zaktualizowana - Strategią Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2020 (zatwierdzona Uchwałą nr XXXIV/474/05 Sejmiku Województwa Warmińsko – Mazurskiego z dnia 31 sierpnia 2005 r.).

W opracowaniu tym uproszczono system priorytetów:

- konkurencyjna gospodarka,
- otwarte społeczeństwo,
- nowoczesne sieci

i celów strategicznych:

- wzrost konkurencyjności gospodarki,
- wzrost aktywności społecznej,
- wzrost liczby i jakości powiązań sieciowych.

Wśród planowanych działań przyjęto:

#### A. opracowanie koncepcji produktów turystycznych:

- stałe badania rynku turystycznego, w tym ewidencja i badania wszystkich kategorii zabytków (w celu rozwoju, konserwacji, rewaloryzacji i zagospodarowania dóbr kultury),
- wyeksponowanie specyfiki i wypromowanie tradycji regionu, opracowania szerokiej i urozmaiconej oferty turystycznej opartej o tradycje wydarzeń historycznych w regionie, posiadane obiekty zabytkowe i regionalną kuchnię;

## B. wspieranie rozwoju infrastruktury:

- zwiększanie dbałości o muzea w województwie, poprzez wsparcie kadry merytorycznej, poprawę bazy lokalowej i lepsze wyposażenie techniczne;

## D. współpraca na rzecz rozwoju turystyki:

- wsparcie otrzymują inicjatywy lokalne (w tym mniejszości narodowych) w tworzeniu placówek muzealnych, izb regionalnych, kolekcji oraz promocji miejsc historycznych.

Działania te obejmują zatem wsparcie dla poczynań związanych z ewidencjonowaniem, ochroną oraz propagowaniem dziedzictwa kulturowego regionu z uwzględnieniem dorobku kulturowego mniejszości narodowych, etnicznych i religijnych.

## c) STRATEGIA ROZWOJU POWIATU OLECKIEGO NA LATA 2003 – 2015

Wśród celów operacyjnych i strategicznych powiatu oleckiego, w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i promocji kultury określono:

„CEL STRATEGICZNY

## Marketing w kulturze, czyli jak działać z sukcesem ?

## Cel operacyjny:

Współdziałanie z jednostkami samorządu gminnego i wojewódzkiego oraz organizacjami pozarządowymi w zakresie współpracy kulturalnej.

- Stwarzanie systemu współpracy powiatu z organizacjami pozarządowymi w zakresie korzystania z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.
- Współpraca w organizacji imprez kulturalnych o zasięgu lokalnym, regionalnym i międzynarodowym.
- Szeroka informacja o działalności instytucji i placówek kultury na terenie powiatu.

## Cel operacyjny:

Organizowanie lokalnych, regionalnych i międzynarodowych imprez kulturalnych promujących powiat.

- Wspieranie finansowe i współuczestniczenie w lokalnych i regionalnych imprezach kulturalnych.
- Podejmowanie działań zapewniających rozwój twórczości artystycznej w powiecie, otoczenie opieką amatorskich ruchów artystycznych.
- Prowadzenie spraw w zakresie wymiany kulturalnej.
- Opracowanie logo, herbu i flagi powiatu oleckiego dla celów promocyjnych powiatu.
- Organizowanie w placówkach oświatowych powiatu i poza powiatem konkursów, quizów, festynów.
- Organizowanie Dni Kultury Europejskiej - szansą wykazania się młodzieży szkolnej wiedzą z zakresu problematyki europejskiej; organizowanie zjazdów, konferencji i szkoleń.

## Cel operacyjny:

Współpraca w zakresie rozwoju dziedzictwa regionalnego.

- Zwiększenie opieki nad działalnością twórczą artystów ludowych z terenu powiatu.
- Stwarzanie warunków do działalności twórczej i społeczno-kulturalnej w oparciu o tradycje, aspiracje i oczekiwania społeczne.
- Współpraca i wspieranie działalności organizacji pozarządowych w zakresie organizacji imprez kulturalnych.

## Cel operacyjny:

Ochrona dziedzictwa jako cel priorytetowy działalności kulturowej w powiecie.

- Działanie na rzecz większego zróżnicowania oferty kulturalnej, wspieranie instytucji kultury z terenu powiatu.
- Wspieranie działań instytucji pozarządowych w dziedzinie ochrony dziedzictwa kulturowego.

- Wspieranie działań Miejsko - Powiatowej Biblioteki Publicznej, w gromadzeniu zbiorów regionalnych, w których w skład wchodzi m. in. książki, publikacje, foldery dotyczące regionu, mapy, plany, czasopisma lokalne.
- Współdziałanie i współfinansowanie organizacji imprez cyklicznych odbywających się na terenie powiatu.”

## 5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.

### 5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy.

- a) STRATEGIA ROZWOJU GOSPODARCZEGO MIASTA I GMINY OLECKO (Uchwała nr XVIII/143/2000 Rady Miejskiej w Olecku z 3 lutego 2000 roku)

W Strategii Rozwoju Gospodarczego Miasta i Gminy Olecko z 2000 roku przy wykorzystaniu analizy SWOT (*strengths* - mocne strony, *weaknesses* - słabe strony, *opportunities* - szanse, *threats* - zagrożenia) wytypowane zostały potencjały i bariery rozwojowe, które zostały szczegółowo omówione i przeanalizowane w tym dokumencie. Dla rozwoju miasta sformułowano domeny strategiczne czyli główne kierunki rozwoju:

- turystyka, sport, kultura,
- rozwój efektywnej oświaty,
- przedsiębiorczość.

W ramach poszczególnych domen strategicznych ustalono cele strategiczne, cele operacyjne i zadania.

Domena strategiczna: Turystyka, Sport, Kultura.

#### Cel strategiczny:

Zwiększenie wpływów finansowych oraz powiększenie kapitału zewnętrznego w Olecku (turyści, inwestorzy).

#### Cel operacyjny:

Budowa infrastruktury turystycznej, sportowej, kulturalnej.

Zadania:

- Rozpisanie konkursów na zaprojektowanie i budowę:
  - \* ścieżek rowerowych na starych nasypach kolejowych.
- Wytyczenie i oznakowanie najważniejszych szlaków turystycznych w terenie:
  - \* oznakowanie klasyczne oraz tablice szlaków i obiektów zabytkowych,
  - \* plansze ze schematami szlaków umieszczone w głównych węzłach ruchu turystycznego.
- Wytyczenie i zagospodarowanie ścieżek rowerowych po nasypach kolejek wąskotorowych.
- Utworzenie Centrum Informacji Turystycznej w Olecku.
- Opracowanie zasad harmonii architektonicznej, nawiązujących do lokalnych tradycji i zobowiązanie wszystkich inwestorów do uwzględniania ich we wznoszonych przez nich budynkach. Opracowanie systemu kontroli.
- Przywrócenie przeprawy na drugą stronę jeziora (powrót do tradycji przedwojennych).

#### Cel operacyjny:

Prowadzenie systematycznych działań w zakresie ochrony krajobrazu, przyrody i środowiska - w efekcie w oparciu o powstałe inwestycje i realizowane programy kreowanie nowych miejsc pracy na terenie miasta i gminy Olecko.

Zadanie:

- Opracowanie całościowej koncepcji ochrony krajobrazu i środowiska przyrodniczego

W Strategii Rozwoju Gospodarczego Miasta i Gminy Olecko z 2000 roku w zakresie ochrony dziedzictwa jako główny cel działania władz samorządowych w Olecku zakłada się zatem poprawę stanu zasobów zabytkowych poprzez tworzenie dogodnych warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych dla dokumentacji i ochrony zabytków, kompleksowej rewaloryzacji zabytków

nieruchomych, zwiększenia roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości oraz promocji miasta i gminy.

b) STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA I GMINY OLECKO (uchwalone uchwałą nr V/28/99 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 29 stycznia 1999 roku, zmienione uchwałą nr XXI/192/08 Rady Miejskiej w Olecku z dnia 26 sierpnia 2008 r.)

Główne cele, zasady i zadania polityki przestrzennej, jak również instrumenty jej realizacji wobec środowiska kulturowego, wyznaczone zostały w obowiązującym studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Przyjęto w tym dokumencie następujące cele kulturowe ukierunkowane na zachowanie wartościowych zasobów dziedzictwa kulturowego i kształtowania atrakcyjnego wizerunku miasta i gminy oraz polityki przestrzennej władz wobec zasobów środowiska kulturowego:

- zachowanie tożsamości kulturowej obszaru poprzez utrzymanie wartościowych zasobów środowiska kulturowego miasta i gminy, oraz krajobrazu kulturowego,
- zachowanie krajobrazu otwartego obszaru gminy o wybitnych walorach przyrodniczych i kulturowych,
- rozszerzenie prawnej ochrony obiektów, zespołów zabudowy, zieleni i systemu wodnego oraz archeologicznych zabytków nieruchomych.

Polityka osiągania celów kulturowych obejmuje następujące kierunki i zasady działania:

- ochronę oraz poprawę stanu, standardu funkcjonalnego i technicznego istniejących obiektów, zasobów zabytkowych prawnie chronionych postulowanych do objęcia ochroną z właściwą ich ekspozycją i udostępnieniem dla turystyki krajoznawczej z odpowiednim zagospodarowaniem terenów otaczających,
- utrzymanie historycznej struktury miasta,
- pozyskiwanie i stwarzanie zachęt dla inwestorów zainteresowanych zagospodarowaniem i odnową obiektów zabytkowych,
- ochronę i kształtowanie wartości kulturowych i krajobrazowych obszaru gminy oraz zachowanie zabytkowych układów wsi, cmentarzy, wewnątrz krajobrazowych oraz ekspozycji zespołów zabytkowych,
- kształtowanie współczesnej zabudowy układów wsi w nawiązaniu do zabudowy tradycyjnej i przeciwdziałanie tendencjom do rozpraszania wsi,
- przeciwdziałanie dewastacji krajobrazu elementami infrastruktury technicznej,
- promowanie wykorzystywania i przystosowania obiektów o wartościach kulturowych na cele usługowe.

c) MIEJSCOWE PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Sukcesywnie uchwalane miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, zgodne ze Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Olecko, realizują wyznaczone kierunki polityki przestrzennej wobec środowiska kulturowego.

Dla terenu miasta i gminy Rada Miejska w Olecku uchwaliła następujące plany:

L. p.	Obręb	Nazwa uchwały	Pow. w ha
1.	Olecko	<i>Uchwała Nr XXXVIII/248/97 z 30/10/1997 r. MPZP MOP w Olecku przy ul. Gołdapskiej</i>	2,34
2.	Olecko	<i>Uchwała Nr XXXIX/257/97 z 28/11/1997 r. MPZP terenów przy ul. Gołdapskiej w Olecku</i>	0,40
3.	Olecko	<i>Uchwała Nr XL/267/97 z 19/12/1997 r. MPZP terenów przy ul. Targowej i Kościuszki</i>	1,90
4.	Olecko	<i>Uchwała Nr XL/268/97 z 19/12/1997 r. MPZP terenów przy ul. Parkowej w Olecku</i>	1,45
5.	Olecko	<i>Uchwała Nr XL/289/97 z 19/12/1997 r. MPZP terenów przy</i>	0,40

		<i>ul. 11 Listopada w Olecku</i>	
6.	Olecko	<i>Uchwała Nr XX/159/2000 z 30/03/2000 r. MPZP terenów przy ul. Gołdapskiej i Parkowej</i>	0,93
7.	Olecko	<i>Uchwała Nr XX/160/2000 z 30/03/2000 r. MPZP terenów przy drodze wyjazdowej do Suwałk i Gołdapi</i>	17,71
8.	Olecko	<i>Uchwała Nr XX/162/2000 z 30/03/2000 r. MPZP terenów turystyczno – wypoczynkowych przy jeziorze Oleckie Wielkie</i>	6,60
9.	Olecko	<i>Uchwała Nr XXI/170/2000 z 27/04/2000 r. MPZP terenów przy ul. Armii Krajowej i Kopernika w Olecku</i>	0,35
10.	Olecko	<i>Uchwała Nr XXVII/208/2000 z 30/11/2000 r. MPZP „Śródmieście I” w Olecku</i>	6,72
11.	Olecko	<i>Uchwała Nr XXXVII/273/01 z 10/08/2001 r. MPZP „Szyjka” w Olecku</i>	14,30
12.	Olecko	<i>Uchwała Nr XLVI/352/02 z 01/07/2002 r. MPZP terenu przy drodze do Suwałk i Gołdapi</i>	3,75
13.	Olecko	<i>Uchwała Nr III/24/02 z 30/12/2002 r. MPZP terenów TAG w Olecku</i>	48,00
14.	Olecko	<i>Uchwała Nr XXXV/266/05 z 23/06/2005 r. MPZP terenów w północnej części miasta Olecka</i>	22,30
15.	Olecko	<i>Uchwała Nr XLVIII/379/06 z dnia 31-08-2006 r MPZP Części m. Olecka obejmujących tereny położone w sąsiedztwie torów kolejowych pomiędzy drogami wyjazdowymi do Świętajna i Giżycka, tereny przyległe do drogi wyjazdowej w kierunku Elku, teren przy ul. Wojska Polskiego, teren między ulicami Kasprowicza, Rzeźniczą, Kościuszki i targowicą, teren przy skrzyżowaniu ulic Al. Zwycięstwa i Kościuszki, tereny przyległe do ulic Wiejskiej i Lesnej, teren położony w sąsiedztwie osiedla mieszkaniowego Lesk oraz tereny w sąsiedztwie jeziora Oleckie Wielkie</i>	350,00
16.	Olecko	<i>Uchwała Nr VI/57/07 z dnia 30 marca 2007 r MPZP Części terenów miasta Olecko położonych pomiędzy ul. 1 Maja, Placem Wolności, Grunwaldzką, Młynową, Jagiellońską, Wodną i rzeką Lega</i>	6,48
17.	Olecko	<i>Uchwała Nr XIII/118/07 z dnia 26.10.2007 r. MPZP terenu sportowo – rekreacyjnego nad jeziorem Oleckie Wielkie w Olecku</i>	1,63
18.	Olecko	<i>Uchwała Nr XX/184/08 z dnia 27.06. 2007r. Zmiana części M.P.Z.P. Część miasta Olecka „Szyjka” dla terenów położonych przy ul. Kościuszki i drodze dojazdowej do ulicy Norwida</i>	2,85
19.	Olecko	<i>Uchwała Nr XXI/190/08 z dnia 26.08. 2008 r. Zmiana M.P.Z.P. Terenu położonego przy ulicy Parkowej w Olecku</i>	1,40
20.	Olecko	<i>Uchwała Nr XXI/191/08 z dnia 26.10.2008r Zmiana części M.P.Z.P. Miasta Olecka obejmującego tereny położone w sąsiedztwie torów kolejowych pomiędzy drogami wyjazdowymi do Świętajna i Giżycka</i>	16,3
21.	Olecko	<i>Uchwała Nr XXIX/269/09 z dnia 29.05.2009r. Zmiana części MPZP „Śródmieście I” w Olecku</i>	0,245 ha
22.	Olecko	<i>Uchwała Nr ORN.0007.59.2011r. z 15 lipca 2011r. Zmiana MPZP części miasta Olecko w zakresie terenu działki nr ewid. 87 położonej przy Szosie do Świętajna w Olecku</i>	0,54 ha
23.	Olecko	<i>Uchwała Nr ORN.0007.77.2011r. z 29 września 2011r. Zmiana MPZP części terenów miasta Olecko położonych przy ulicy Gołdapskiej w Olecku.</i>	0,12 ha
24.	Jaśki, Dobki,	<i>Uchwała Nr XXXVII/316/02 z 28/02/2002 r. MPZP gminy Olecko w obrębie jez. Dobskiego</i>	500,00

	Gordejki, Duły		
25.	Jaški	<i>Uchwała Nr XLVI/351/02 z 01/07/2002 r. MPZP gminy Olecko w obrębie Jaški</i>	20,00
26.	Jaški	<i>Uchwała Nr XLVIII/368/02 z 20/09/2002 r. MPZP gminy Olecko w obrębie Jaški /kopalnia kruszywa/</i>	51,65
27.	Sedranki	<i>Uchwała Nr IX/67/03 z 25/06/2003 r. MPZP gminy Olecko w obrębie Sedranki</i>	11,50
28.	Jaški	<i>Uchwała Nr VI/56/07 z dnia 30 marca 2007 r MPZP części gminy Olecko w obrębie jeziora Dobskiego</i>	2,93
29.	Jaški	<i>Uchwała Nr XXXVI/334/09 z dnia 30.12.2009r MPZP terenów położonych w obrębie Jaški, gmina Olecko, w granicach działek nr geod. 218/6, 218/7 oraz części działki 229/1</i>	7,71

#### d) LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI MIASTA OLECKO NA LATA 2009 - 2015 (LPR)

Za cel LPR miasta Olecko przyjęto podniesienie jakości życia w mieście oraz wzrost konkurencyjności miasta w aspekcie społecznym i gospodarczym. Program, o którym mowa jest podstawą do pozyskiwania funduszy inwestycyjnych z Unii Europejskiej. Działania podejmowane na podstawie LPR obejmują:

- „tworzenie warunków lokalnych i infrastruktury dla rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości, działalności kulturalnej i edukacyjnej, w tym dla podniesienia kwalifikacji mieszkańców terenów zagrożonych. Szczególnie istotne będą projekty mające znaczenie dla rozwoju gospodarczego,
- zagospodarowanie pustych przestrzeni w harmonii z otoczeniem,
- renowację budynków w tym obiektów infrastruktury społecznej,
- renowację budynków o wartości architektonicznej i znaczeniu historycznym,
- poprawę ruchu kołowego, pieszego i estetyki przestrzeni publicznej,
- przebudowę i/lub remonty publicznej infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznych, rekreacyjnych, kulturalnych i sportowych,
- tworzenie stref bezpieczeństwa i zapobiegania przestępczości.”

Plan działań programu obejmuje m.in. ożywienie gospodarcze i społeczne w mieście oraz wzrost potencjału turystycznego, jako najbardziej dochodowej gałęzi gospodarczej gminy. Ponadto program rewitalizacji wskazuje na sposób rozwiązywania problemów społecznych (patologie społeczne), a także wzrost atrakcyjności tych części miasta, które zostały już zrewitalizowane (w tym pod względem bezpieczeństwa). W LPR wskazano obszary, które wymagają rewitalizacji, w tym te tereny, dla których należy sporządzić plany miejscowe.

## 5.2. Charakterystyka zasobów oraz analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy.

### 5.2.1. Zarys historii obszaru gminy.

Tereny pñ. – wsch. Polski, gdzie leży obecnie gmina Olecko, do schyłku plejstocenu kilkakrotnie ulegały zmianom klimatycznym, spowodowanym przez zlodowacenie. Ewentualne ślady bytności człowieka na tym terenie w okresach ocieplenia zostały zniszczone lub przykryte grubą warstwą osadów polodowcowych. Ostateczne wytopienie się lodowca w XIV tysiącleciu p.n.e. i ocieplenie się klimatu w następnych tysiącleciach pozwoliło na powolne wytworzenie się ekosystemu przyjaznego człowiekowi. Najstarsze ślady przebywania człowieka na Mazurach pochodzą z późnego paleolitu (XI tysiąclecie p.n.e.). Wówczas pojawiły się tu niewielkie koczownicze grupy, związane z tzw. kulturą hamburską. Ich egzystencja w całości opierała się

na eksploatacji środowiska naturalnego (łowiectwie, zbieractwie i rybołówstwie). Taki typ gospodarki i osadnictwa panował na tym obszarze przez następne dwa tysiące lat. Opisywane terytorium zamieszkiwały wówczas plemiona kręgu kultur z liściakami, nazywane tak od przewodniej formy narzędzia krzemiennego - groty strzały w kształcie liścia wierzby. Stanowiska archeologiczne z tego okresu odkryto m.in. w okolicach Olecka, Sedrank czy Możnych.

Z końcem epoki lodowej (ok. 8300 lat przed Chrystusem) klimat ocieplił się na tyle, że miejsce tundry zajęła tajga. W tych nowych warunkach rozwinęła się urozmaicona roślinność (między innymi jagody) oraz pojawiły się liczne gatunki zwierząt, w tym łowne. Bogactwo pożywienia spowodowało z kolei znaczący przyrost demograficzny i przejście ludzi na wół osiadły tryb życia. Okres ten nazywamy mezolitem - środkową epoką kamienia. Wówczas na brzegach rzek i jezior (np. wzdłuż biegu Legi i nad jej większymi dopływami) zakładano obozowiska składające się z kilku szałasów. Znaczną koncentrację stanowisk z tego okresu odkryto wokół torfowiska w Możnych, które pierwotnie było płaską i żyzną odnogą Jeziora Oleckiego Wielkiego. Myśliwsko - rybacko - zbieracki sposób gospodarowania na ziemiach obecnie północno - wschodniej Polski charakterystyczny dla kundajskiego kręgu kulturowego trwał jeszcze w późnym mezolicie. Ludy tego kręgu przejęły jednak od sąsiadów, prowadzących już rolniczy tryb życia, umiejętności wytwarzania naczyń glinianych.

Ludność neolityczna, której egzystencja opierała się już na hodowli i uprawie roli z malejącym udziałem polowania i rybołówstwa, podejmowała próby ekspansji na omawiany teren (świadczą o tym nieliczne stanowiska archeologiczne), nie zdołała jednak osiedlić się tutaj na stałe. Sytuacja taka trwała bardzo długo, jeszcze w epoce brązu (po 1800 p.n.e.). Brakuje na terenie gminy Olecko archeologicznych śladów osadnictwa plemion posługujących się narzędziami wykonanymi z brązu. Pojedyncze groty oszczepów, sztylety lub siekiery odnajdywane podczas badań archeologicznych wiązane są z wymianą handlową i traktowane jako towary importowane.

Dopiero w połowie pierwszego tysiąclecia przed Chrystusem nastąpiła tutaj zasadnicza zmiana w strukturze zasiedlenia. Na Mazury przybył nowy lud – Bałtowie Zachodni. Zakładali oni osiedla obronne na platformach drewnianych, lokalizowanych na wypłyceniach jeziornych lub silnie obwałowane i chronione palisadami grody na szczytach wzgórz. Od charakterystycznej formy pochówku zmarłych określa się ten lud kulturą kurhanów zachodniobałtyjskich. Ludność do niej należąca zajmowała się przede wszystkim rolnictwem, wprowadziła też na te tereny umiejętność wytopu i obróbki żelaza.

Na przełomie er wytworzyła się kultura bogaczewska. Był to również lud bałtyjski, jednak o znacznie bardziej rozwiniętej kulturze materialnej, najpewniej dzięki kontaktom i wymianie handlowej z Cesarstwem Rzymskim. Z najstarszej fazy jej bytności pochodzi cmentarzysko w Przytułach położonych na wschód od Olecka, nieco późniejsze jest grodzisko w Dąbrowskich i wiele osad rozsianych po całej gminie.

Wczesne średniowiecze było ostatnią fazą samodzielnego bytu plemion bałtyjskich na tych ziemiach. Tereny gminy Olecko zamieszkiwały w tym okresie plemiona Jaćwingów. Rody możnowładców plemiennych podzieliły między siebie poszczególne włości, w których wznoszono grody obronne otoczone wieńcem osad. Podstawą gospodarki Jaćwingów było rolnictwo uzupełniane hodowlą bydła, łowiectwem, rybołówstwem i bartnictwem. Zajmowali się oni również wyprawami łupieżczymi na ziemie sąsiadów, co powodowało wyprawy odwetowe. Bitne plemiona jaćwieskie nigdy nie zdołały się zjednoczyć, stały się przez to stosunkowo łatwym celem ataków znacznie silniejszych sąsiadów - Polaków, Litwinów, Rusinów. Wyprawy na Jaćwież powodowały spustoszenia, nie skutkowały jednak zajmowaniem ziem plemiennych.

Do początku XIII w. plemiona jaćwieskie toczyły walki z sąsiadami ze zmiennym szczęściem, jednak datowany od 1226 r. podbój Prus przez Zakon Szpitala Najświętszej Marii Panny Domu Niemieckiego w Jerozolimie zwany Zakonem Krzyżackim, dokonywany z udziałem wojsk księcia mazowieckiego zbliżał się nieuchronnie do ziem plemiennych. W 1277 r. rozegrała się krwawa bitwa między Jaćwingami, a Krzyżakami nad jeziorem Skomentno w okolicach Ełku. Kilka lat później kronikarz krzyżacki Piotr Dusburg pod datą 1280 zapisał: "Koniec wojny w Prusach. Początek wojny litewskiej." Oznaczało to pokonanie plemion pruskich i zajęcie ich terytoriów aż po Niemen. Rozwój osadnictwa na zdobytym terenie następował znacznie wolniej niż jego podbój. Dlatego interesujący nas obszar, w owych czasach, z wolna pokrywał się puszcza. Obszar gminy nie był zasiedlany przez Krzyżaków w ciągu dwóch kolejnych stuleci. Główny wodny szlak komunikacyjny stanowiła rzeka Lega łącząca w system okoliczne jeziora. Po zaciekłych wojnach, na tym obszarze pozostało niewiele ludności, ale do całkowitego wyludnienia nie doszło, o czym świadczą znaleziska archeologiczne ceramiki datowane na XIV-XV w. Pas puszczy stanowił granicę z Litwą, a drogi wypraw krzyżackich prowadzące przez puszcze na Litwę omijały ten teren. Dwie wielkie wojny w 1410 i 1414 r. toczyły się z dala, miały jednak wpływ na sytuację terenu. W 1422 r. zgodnie z traktatem nad jeziorem Mełno ustalono granicę między Zakonem, a ziemiami podległymi Jagiellonom. Granica ta z niewielkimi korektami

dotrwała do okresu międzywojennego. Ziemie obecnej gminy Olecko stały się tym samym terenem przygranicznym z Litwą.

Po wojnie trzynastoletniej (1454 - 1466) nastąpił okres względnego spokoju. Drugi pokój toruński pozbawił jednak Zakon znacznej części dobrze zagospodarowanych ziem, a wielkich mistrzów krzyżackich uczynił lennikami królów polskich. Osłabiony terytorialnie Zakon Krzyżacki musiał podjąć nową, mozolną akcję osiedleńczą. Tym razem na obszarze niezasiedlanej puszczy, czyli między innymi na terenie obecnej gminy (od 1471 do 1525 r.). Komtur z Pokarmina /Brandenburg/ dokonał nadań ziemskich wsi wolnych. Akcja osiedleńcza dokonała się głównie z pomocą mieszkańców Mazowsza, którzy przenosili się na nowe tereny z przeludnionych wówczas stron rodzinnych. Obszar nad Legą podlegał początkowo prokuratorii w Giżycku, jednak ok. 1500 r. utworzono komornictwo w Stradunach. W tym czasie na obszarze gminy utworzono dwie wsie wolnych (Babki Gąseckie, Gąski), trzecia lokacja nie była udana (Rosochackie). Wówczas też powstał młyn w Babkach Gąseckich.

Zakon podejmował próby odzyskania dawnej pozycji. Ostatni mistrz krzyżacki Albrecht von Hohenzollern – Ansbach, siostrzeniec Zygmunta Starego, odmawiał złożenia hołdu i wszczął wojnę pruską (1519-1521), która nie przyniosła jednak rozstrzygnięcia. Zainteresowanie wielkiego mistrza i księcia prądami reformacji spowodowało przekształcenie państwa zakonnego w świeckie Prusy Książęce (1525-1618), które pozostawało lennem Polski. Czas panowania Albrechta von Hohenzollern - Ansbach (1525-1568) to nowy okres osadniczy. Nastąpiły nowe nadania i zmiany dotychczasowych. Obszar gminy Olecko wszedł wówczas w skład starostwa straduńskiego. Nadania, bardzo liczne w tym okresie odbywały się bezpośrednio od księcia lub w formie sprzedaży z rąk starostów. Stosowano prawo magdeburskie i chełmińskie. Za panowania księcia Albrechta powstała wieś książęca: Sedranki; wsie czynszowe: Babki Oleckie, Borawskie, Dąbrowskie, Dobki, Duły, Dziegiele Oleckie, Gąski, Gordejki, Jaški, Judziki, Kijewo, Kukowo, Łęgowo, Możne, Olszewo, Plewki, Przytuły, Raczki Wielkie, Szczecinki, Rosochackie, Świdry, Zabieline, Zajdy i Zatyki; dobra szlacheckie: Biała Olecka, Doliwy, Ślepie oraz młyn w Pomianach. Północna część terenu gminy podlegała parafii ewangelickiej utworzonej w Mieruniszkach (proboszcz wzmiankowany od 1545 r.). Na tak szybki rozwój osadnictwa, zwłaszcza ok. 1560 r. miała wpływ projagiellońska polityka lenna księcia, stwarzająca pokojowe warunki w tej przygranicznej strefie (Prusy – Litwa- Polska).

Kulminacyjnym akcentem akcji osadniczej było utworzenie miasta Marggrabowa (1560). Założeniem tej jednostki osadniczej była buda myśliwska utworzona tu w początkach państwa pruskiego, na miejscu której powstał przed 1544 r. zameczek myśliwski. Odtąd zamek i miasto funkcjonowały w pobliżu siebie. Marggrabowa była pierwszym miastem utworzonym we wschodniej części Prus. Świadczy to o ważnej roli jaką jemu przypisano. Marggrabowa otrzymała duży obszar ziem, przywileje, jak i rozległe założenie urbanistyczne (trzynastomorgowy rynek i place pod domostwa dla 300 rodzin). Na rynku stanął ewangelicki kościół parafialny wraz z cmentarzem i plebanią. W mieście była szkoła i szpital. Całość została ogrodzona palisadą z bramami wjazdowymi.

Taki rozmach osadnictwa na terenie "uśpionym" przez dwa stulecia był działaniem uwarunkowanym względami geopolitycznymi i demograficznymi (utrata ziem i przemieszczenie się ludności z dawnych terenów zakonnych oraz napływ Polaków, Litwinów, Rusinów i Niemców na wschodnie tereny Prus Książęcych). W tym czasie interesujący nas obszar nawiedzały jednak zarazy, po części jako wynik migracji ludności. Nie wpłynęły one jednak znacząco na sytuację ludnościową. Jeszcze w 1573 r. powstały dobra szlacheckie w Lenartach.

Wiek XVII przyniósł zmiany polityczno – administracyjne. Siedzibę starostwa ostatecznie przeniesiono do zamku Oletzko, a starostwo nazwano oleckim (1619 r.). Był to ważny moment w rozwoju struktury administracyjnej Prus Książęcych na tym przygranicznym terenie. Sam zamek otrzymał nową formę budowli czteroskrzydłowej, flankowanej cylindrycznymi basztami (1654). Z lokacji wsi czynszowych miała miejsce tylko jedna, powtórzona - Sedranki wraz z młynem. W 1670 r. potwierdzono przywilej lokacyjny dla miasta Marggrabowa, jednak przez miasto nie prowadził żaden trakt o znaczeniu krajowym.

Mimo podejmowanych działań, rozwój terenu obecnej gminy osłabł. Jednostki osadnicze zaplanowane z dużym rozmachem w wieku XVI, w wyniku niesprzyjających okoliczności nie tylko nie rozwinęły się, ale uległy w wielu przypadkach całkowitemu zniszczeniu. Regres trwał do początku XVIII w. Przyczyniły się do niego zarazy (1620, 1625, 1630) dziesiątkujące ludność oraz załamanie demograficzne i zniszczenia trudne do odbudowy spowodowane najazdem wojsk tatarsko-litewsko-polskich z lat 1656 i 1657. W drugiej połowie XVII wieku z kolei miasto Marggrabowa było nękane pożarami. Sytuacja nie uległa jeszcze ustabilizowaniu, a pojawiła się strasza w skutkach dzuma w pocz. XVIII w.

Miasto Marggrabowa utrzymywało wytyczony w XVI wieku układ urbanistyczny przy zabudowie głównie drewnianej. Wsie miały układ tzw. ulicówki. Pierwotne, drewniane domy kryte strzechą, o układzie dwuizbowym, charakterystyczne dla wsi, wznoszono często w mieście. Zabudowa ta uległa w okresie

najazdów i pożarów zniszczeniu i z mazołem ją odbudowywano. W początku XVIII w. odbyła się tylko jedna lokacja - wsi Jelonki wraz z młynem jako tzw. osadnictwo szkatułowe.

W 1701 roku Prusy stają się monarchią. Książę Fryderyk III zostaje królem Fryderykiem I. Jego następca król Fryderyk Wilhelm I odwiedził w 1721 r. zdziesiątkowane kataklizmami miasto Marggrabowa, które liczyło wówczas zaledwie 98 mieszkańców. Od tego roku z inicjatywy króla rozpoczęła pracę komisja nadzorująca zagospodarowywanie kraju i jego nową kolonizację. W tych czasach wprowadzono nową miarę gruntów - miarę olecką (pręt olecki 4,16 m), która obowiązywała w latach 1722-1750, a przy wymierzaniu królewskich zagród chłopskich stosowano ją jeszcze w 1773 r. W okresie panowania Fryderyka Wilhelma I podejmowano usilne działania zmierzające do ożywienia gospodarczego omawianego terenu jak i całych Prus. Król przywiązywał też wagę do rozwoju oświaty dokonując reformy szkolnictwa elementarnego (Principia Regulativa z 3 lipca 1736r.). Powstał również fundusz Mons Pietatis, z którego środki przeznaczono na uposażenia nauczycieli szkół wiejskich. Powstały wówczas szkoły w miejscowościach: Babki Oleckie, Borawskie, Doliwy, Dudki, Gąski, Gordejki, Jaški, Jelonek, Kijewo, Kukowo, Łęgowo, Możne, Olszewo, Plewki, Przytuły (między 1737 a 1740 r.).

Panujący w latach 1740-1786 Fryderyk II zwany Wielkim podjął kolejne działania reformatorskie. Z jego inicjatywy w 1751 r. została wprowadzona reforma administracyjna, dawne starostwa uznano za zbędne i z ich połączenia powstały nowe powiaty ziemskie. W 1770 r utworzono urzędy sądownicze m.in. w Olecku, dla całego omawianego obszaru, wybudowano szkoły w Białej Oleckiej (1765), Judzikach (1766), Szczecinkach (1774). W 1741 r. powstał kościół w Gąskach, przy którym utworzono nową parafię ewangelicką (1749) - jako trzecią na tym obszarze obok parafii ewangelickich w Olecku i Mieruniszkach.

Reformy i wyprowadzanie kraju z kryzysu przerwała jednak wojna siedmioletnia (1756-1763), która spowodowała kolejne spustoszenia i okupację wschodnich terenów Prus przez wojska rosyjskie.

Z końcem XVIII w. nastąpiło wzmocnienie terytorialne Prus kosztem Polski jako wynik rozbiorów (1772, 1793 i 1795). Wiązała się z tym nowa akcja osadnicza wspierana finansowo przez państwo.

Początek wieku XIX to wojny napoleońskie, które przyniosły ze sobą na wschodnie ziemie Mazur spustoszenie zasobów żywności, głód i zarazy. Jeszcze w czasie tych wojen, w wyniku klęski pod Jeną konieczna była gruntowna przebudowa wewnętrzna Prus. Projekt opracowany przez reformatora Prus Karla barona vom und zum Steina, zakładał reformę agrarną („Oktoberedikt” z 9.X.1807 r.), zmiany w ordynacji miejskiej i reorganizację urzędów („Städteordnung” z 19.XI.1808 r.). Edyktem z 9 października 1807 r. zniesiono poddaństwo i umożliwiono zakup ziemi przez mieszczan i chłopów. Celem było uśmierzenie buntów chłopskich zapoczątkowanych w końcu XVIII w. i poprawa efektywności rolnictwa. Prawdziwe uwłaszczenie przyniósł jednak edykt wydany za ministra K. A. von Hardenberga z 14 września 1811. Uwłaszczenie wprowadzano w życie powoli - do 1847 r. co piąty chłop otrzymał ziemię. Trzecia z reform dotyczyła aparatu państwowego jak również i wojska (16. XII.1808). Edykt z 11 marca 1812 r. umożliwił Żydom osiedlanie się na terenie Prus.

Reforma administracyjna z 1816 r. dokonała zmian w rozgraniczeniu rejencji królewieckiej i gąbińskiej. Nowy podział na powiaty spowodował włączenie obszaru obecnej gminy Olecko w skład powiatu oleckiego należącego do rejencji gąbińskiej. Podział ten stawał się z wolna podstawą do wyznaczenia granic obwodów kościelnych i okręgów sądowniczych.

Popadający od wielu lat w ruinę zamek Oletzko (zniszczył go pożar w 1822 r.) włączono do powiatowego miasta Marggrabowa (powiat nosił nazwę Oletzko). Drewniana zabudowa zaczęła ustępować miejsca murowanej. W mieście powstały: drukarnia, karczmy, gorzelnia, browary, garbarnie, roszarnia lnu, młeczarnia i młyn.

Od 1820r. kursował dylizans na trasie Elk-Marggrabowa-Gąbin. Około połowy XIX w. podjęto budowę dróg bitych (Wystruć -Gołdap -Marggrabowa- Elk, Mieruniszki - Marggrabowa-Cimochy oraz Kowale – Marggrabowa - Dunajek i Marggrabowa - Wydminy). Pocztę uruchomiono w 1860r.

W XIX w. na terenie obecnej gminy osiedlali się katolicy, którzy w 1853 roku otrzymali duszpasterza. Budowę kościoła katolickiego w mieście Marggrabowa rozpoczęto w 1859 roku, a poświęcono go w 1861 roku. Prawa parafialne zostały przyznane 31 marca 1871 roku. Była to jedyna parafia katolicka w powiecie oleckim.

Powstanie Cesarstwa Niemieckiego (1 stycznia 1871) wpłynęło na rozwój gospodarczy terenu i wyprowadzenie z izolacjonizmu. Wejście państwa w epokę pary spowodowało rozwój sieci kolei żelaznej jak też przemysłu i rolnictwa. Nowa maszyna parowa umożliwiała szybki przewóz towarów i ludzi oraz dynamiczny rozwój przemysłu, którego wyroby sprawnie dowożono we wszystkie zakątki cesarstwa. Rozwinął się również przemysł przetwórczy płodów rolnych. Przy dworach powstawały liczne gorzelnie. Marggrabowa stała się stacją kolei żelaznej w 1879 roku, kiedy to zbudowano linie przygraniczną z Elku do Gołdapi. Wówczas Elk był już połączony z Berlinem i Królewcem systemem magistral kolejowych. Z Olecka wprowadzono linię do Krukłanek (1908 r.), skąd można było dojechać koleją do Węgorzewa i Giżycka.

Uzupełnieniem systemu kolejowego stała się sieć linii wąskotorowych do Świętajna i Garbasu (1911 r.) oraz połączenia do granicy państwa w miejscowości Cimochoy linią normalnotorową (1915). Powstała gęsta sieć kolejowa na terenie powiatu umożliwiającą szybkie przemieszczanie się ludności do miasta powiatowego - Marggrabowej, ale dająca także bardzo dobre połączenia obszaru powiatu z centrami w całych Niemczech. To z kolei wpływało na migracje ludności i pozwalało intensyfikować i mechanizować rolnictwo - podstawowe zajęcie ludności na omawianym obszarze. Pojawiały się produkty przemysłowe, których nie produkowano na miejscu. Ścisłe kontakty z uprzemysłowionymi landami prowadziły do zmian osadniczych: tworzenia nowych gospodarstw chłopskich, rozwoju sieci osadnictwa kolonijnego. Coraz większego znaczenia nabierała także sieć dróg kołowych, proces jej kształtowania trwał jeszcze do I wojny światowej.

Koniec XIX i pocz. XX wieku to okres kształtowania się zachowanego do dziś krajobrazu kulturowego obszaru gminy. Wcześniejsze formy ubogiego budownictwa mazurskiego (drewniane, gliniane i kamienne) zachowały się w formie szczątkowej. Ważnym dla rozwoju budownictwa było wynalezienie pieca kręgowego Fryderyka Hoffmana, które przyczyniło się do rozwoju budowy cegielni na terenie powiatu. Wydajność cegielni z piecem Hoffmana przyczyniła się do dynamicznego rozwoju budownictwa ceglanego. Pojawiały się dość powszechnie budowle murowane z cegły kryte dachówką. Nadal wykorzystywano naturalny materiał jakim był kamień polny

W latach 70-tych XIX w. na terenie gminy istniały majątki ziemskie ukształtowane już ok. poł. XVI w. (Biała Olecka, Doliwy, Gize, Imionek, Lenarty, Pomiany, Ślepie) i nowe (Siejnik, Kukowo, Olszewo, Raczki Małe, Sedranki-Lasek), do 1932 r. powstały jeszcze majątki powyżej 100 ha (Babki Gąseckie, Dąbrowskie, Kijewo, Łęgowo, Skowronki).

Ten spokojny rozwój przygranicznego powiatu przerwała pierwsza wojna światowa. Mimo, że działania wojenne toczyły się na tym terenie stosunkowo krótko (od sierpnia 1914 roku do lutego 1915 roku) nie oszczędziły miasta Marggrabowa, posiadłości ziemskich (m. in. Biała Olecka, Duły), siedlisk wiejskich oraz części budynków dworcowych (m. in. dworca miejskiego). Nie były to jednak wielkie szkody.

Po wojnie spór między Polską a Niemcami o przynależność Mazur rozstrzygnął plebiscyt na korzyść Niemiec. W 1928 roku Marggrabowa zmieniła nazwę na Treuburg (Wierny Gród). Ok. 1928 r. na terenie miasta powstał pomnik ofiar I wojny światowej z całym kompleksem sportowo- rekreacyjno- parkowym i liczne pomniki w większych wsiach (np. Szczecinki, Gąski). W 1928 r. oddano do użytku kościół parafialny w Szczecinkach przy czwartej parafii ewangelickiej na terenie gminy.

Prusy, w tym również interesujący nas obszar, oddzielone od Niemiec terytorium Polski, która odzyskała niepodległość po pierwszej wojnie światowej, były izolowane i zubożone.

Dojście do władzy w 1933 roku Adolfa Hitlera rozbudziło nadzieje na poprawę. Widocznymi zmianami była rozbudowa obszaru miasta, która zaznaczyła się w budownictwie komunalnym i użyteczności publicznej. Zmiany polityczne prowadziły jednak do utraty tożsamości Prus na rzecz nowoczesnego totalitarnego państwa hitlerowskiego. Wprowadzenie systemu monopartyjnego, zmiany dawnych mazurskich nazw miejscowości - to widoczne, choć nie jedyne przejawy działania nowej władzy.

Porozumienia traktatu wersalskiego zabraniały pokonanym Niemcom budowy umocnień, dlatego też nie pojawiły się na terenie gminy istotne formy tego budownictwa. Pojedynczy schron powstał pod Oleckiem dopiero w 1939 rok. Zwrócono natomiast uwagę na udrożnienie dostępu do granic z Polską bezkolizyjnymi drogami żelaznymi i kołowymi dzięki licznym wiaduktom (trasa Olecko - Cimochoy).

Hitlerowskie Niemcy zmierzały ku wojnie. Atak na Polskę 1 września 1939 roku rozpętał drugą wojnę światową. Okupacja ziem Polski zmieniła na okres 1939 -1944 położenie geopolityczne terenu gminy Olecko. Działania wojenne prowadzone początkowo z dala od tych ziem, po załamaniu się potęgi militarystyki hitlerowskiego zbliżały się nieuchronnie do granic Prus Wschodnich, a tym samym miasta Treuburg i jego okolic. Koalicyjna Armia Czerwona dotarła do granic Prus w październiku 1944 roku. Rozpoczęta wcześniej ewakuacja ludności, zakończyła się w październiku 1944 roku. Miasto i okolica niemal opustoszały.

23 stycznia 1945 roku Treuburg zajęły oddziały Armii Czerwonej w ślad za nimi ruszyła polska ludność przygraniczna. Po drugiej wojnie światowej omawiany teren włączono do woj. białostockiego, a miasto nazwano Olecko. Utrzymało ono status powiatu. Przygraniczne położenie wpłynęło na dość szybkie osiedlanie się ludności polskiej w dobrze zachowanych wsiach i w zniszczonym w ok. 60% mieście. Przystała istnieć część majątków ziemskich (Doliwy, Pomiany, Raczki Małe) i miejscowości (Przytuły). Całkowitej likwidacji uległa sieć kolejek wąskotorowych. Lata powojenne to zmiana przynależności państwowej terenu dawnego powiatu Olecko, z którą wiązało się również tworzenie nowej administracji i zrębów nowego systemu politycznego. System ten wywarł znaczący wpływ na przekształcenia własnościowe, światopoglądowe, gospodarcze i planistyczne. Rolniczy charakter powiatu oleckiego ze słabo rozbudowanym przemysłem utrzymał się w okresie powojennym. Ustrój socjalistyczny funkcjonujący wówczas w Polsce dopuszczał

wprowadzie własność prywatną, jednak dominującą stała się własność państwowa i spółdzielcza. Dawne majątki, jak i część gruntów dawnych wsi zostały włączone do Państwowych Gospodarstw Rolnych, akweny wodne zagospodarowywały Państwowe Gospodarstwa Rybackie, lasy upaństwowiono. Dawne zakłady takie jak młeczarnia, zakłady rzemieślnicze oraz handel stopniowo uruchamiano. Z czasem jednak miejsce prywatnego rzemiosła i handlu zajęły spółdzielnie wielobranżowe oraz spółdzielnie handlowe (PSS, MHD, GS Samopomoc Chłopska). Scentralizowany system zarządzania i finansowania odciskał swoje piętno na wielu dziedzinach życia ludności, między innymi na oświacie, kulturze i ochronie zdrowia. Wprowadzanie zasad planowania przestrzennego powodowało zmiany charakteru odbudowywanego ze zniszczeń wojennych centrum Olecka, a nowe formy zabudowy wsi z Państwowymi Gospodarstwami Rolnymi jak i standardowymi zagrodami chłopskimi przeobrażały mazurski krajobraz. Z dawnych linii kolejowych pozostała jedynie normalnotorowa linia kolejowa z Gołdapi do Ełku i linia do Suwałk przez Cimochoy. W wyniku reformy administracyjnej, od 1975 r. zwiększono liczbę województw i zlikwidowano powiaty, a na omawianym terenie utworzono gminę Olecko i włączono do województwa suwalskiego. Był to okres intensyfikacji systemowego budownictwa i rozwoju firm państwowych. Z tego czasu pochodzi między innymi osiedle Siejnik i Lesk oraz w Olecku.

Przemiany społeczno-polityczne, które dokonały się w Polsce po 1989 roku, doprowadziły między innymi do zmian własnościowych. Ich pierwszym przejawem była komunalizacja majątku państwowego, prywatyzacja i wyprzedaż nieruchomości rolnych Skarbu Państwa. Proces ten, trwający do dzisiaj, obok skutków pozytywnych (tworzenie nowych przedsiębiorstw prywatnych, rozwój budownictwa głównie prywatnego), rodzi też negatywne (bezrobocie, znaczne zróżnicowanie dochodów społeczeństwa). W sferze usługowej wyraźnie dominują firmy związane z obsługą ruchu turystycznego: usługi hotelarskie, gastronomiczne, handel. Znaczącą pozycję w regionie posiadają usługi edukacyjne.

Mimo przemian, 33% ludności pracującej w mieście i gminie Olecku jest zatrudnionych w firmach i instytucjach państwowych i gminnych (administracja publiczna, oświata, służba zdrowia, gospodarka komunalna).

W styczniu 1999 roku dokonano kolejnej reformy administracyjnej, przywrócono wówczas powiaty, tworząc powiat olecko – gołdapski, a od 2003 r. powiat olecki. Zmniejszono również liczbę województw likwidując województwo suwalskie i tworząc województwo warmińsko - mazurskie z siedzibą w Olsztynie, w którego skład weszła gmina i powiat Olecko.

Olecko jest miejscem kilku ogólnokrajowych corocznych imprez kulturalnych. Najbardziej znane to Przystanek Olecko (organizowany latem), "Sztama" (przeгляд teatrów amatorskich, spotkania ze sztuką - organizowane w listopadzie), Mazurskie Spotkania z Folklorem.

Miasto jak i gmina leżą wprawdzie na wschód od Krainy Wielkich Jezior Mazurskich, obszaru znacznego ruchu turystycznego, to jednak walory przyrodnicze gminy Olecko (czyste powietrze, lasy, jeziora) wpływają na rozwój turystyki na jej terenie. Szacuje się, że wielkość ruchu turystycznego na terenie miasta i gminy Olecko wynosi ok. 2520 osób rocznie. Baza noclegowa to około 1080 miejsc w hotelach, pensjonatach i domach wczasowych. Gmina dysponuje także miejscami na polach namiotowych. Dynamicznie rozwija się agroturystyka. Specyfiką ostatnich lat jest powstawanie prywatnych, rodzinnych zagród letniskowych wytyczanych od nowa lub tworzonych w wyniku przekształceń dawnych.

### 5.2.2. Krajobraz kulturowy.

Naturalną linią kształtującą układ przestrzenny miasta był brzeg jeziora Oleckie Wielkie i bieg zakola rzeki Legi, o które oparto rozplanowanie miasta. Wytyczanie tego układu podjęte w poł. XVI wieku rozpoczęło od ukształtowania rynku w kształcie trapezu o wymiarach 255m x 215m x 228m x 255m, na którym usytuowano kościół z cmentarzem i ratusz (na planie z XVIII wieku był tu jeszcze staw). W dalszej kolejności powstawały ulice otwarte, wyprowadzające ruch od rynku poza obszar miasta i zamknięte, regulujące ruch w obrębie miasta. Układ urbanistyczny został stworzony na bazie sieci ulic lokacyjnych i wykształconej parcelacji z uwzględnieniem zastanego ukształtowania terenu (m. in. wzgórze kościelne) oraz powstałego wcześniej zamku myśliwskiego. Układ ten cechuje regularność. Zamek stanowiący przez długi okres niezależną jednostkę osadniczą usytuowano na wzniesieniu, nad brzegiem jeziora, oddzielała go od miasta rzeka.

Pod budowę kościoła wydzielono parcele o wymiarach 15 prętów głębokości (ok. 57 m) i 10 prętów szerokości (ok. 38 m). Murowany kościół ewangelicki wielokrotnie przebudowywany uległ zniszczeniu w czasie drugiej

wojny światowej. Po wojnie rozebrano go. Na jego miejscu wzniesiono nowoczesny kościół katolicki. Miejsce zachowało swój sakralny charakter, jednak forma architektoniczna świątyni jest odmienna. Cmentarz przykościelny miał powierzchnię 2 morgów. Został zlikwidowany dopiero w 1820 roku. Obecny teren przykościelny w dużej części pokrywa się z dawnym cmentarzem.

Wczesne parcele mieszczańskie o głębokości 10 prętów (ok. 38 m) i długości 3 prętów (ok. 11,5 m) ulegały z czasem scaleniom i podziałom. Obecnie nie zachowała się żadna parcela o pierwotnych wymiarach. Z zabudowy drewnianej i ryglowej (pruski mur) nie ocalał żaden budynek. W mieście stawiano domy w pierzejach, w układzie kalenicowym i szczytowym, z boków budynków pozostawiano często wolną przestrzeń wjazdu na podwórze gospodarcze.

Przy rynku stawiano domy wieloizbowe, parterowe i piętrowe, przy ulicach - domy typu wiejskiego jedno-, dwu- i wieloizbowe. Były to przeważnie domy szczytowe, w których wykształcił się z czasem rzut dwutraktowy. W tej grupie dominował budynek asymetryczny z wejściem w osiach skrajnych. Sień wiodła na przestrzał przy ścianie granicznej na podwórze. Fasada i elewacja podwórzowa miały do pięciu osi. Podobny rzut i podział elewacji miały też budynki w układzie kalenicowym. W Olecku nie wykształcił się typ kamienicy mieszczańskiej znany z innych miast z terenu Prus, jednak na stosowane tutaj rozwiązania miały wpływ liczne tendencje wykształcone przez wieki, a znane z zachowanych przykładów na terenie Prus Wschodnich i Zachodnich.

Typowy dom kalenicowy wykształcił się w okresie nowożytnym z połączenia dwóch domów dwuizbowych i był popularny na rozległym terenie Prus, Litwy i Mazowsza zarówno na wsi jak i w mieście. Miał plan prostokąta. Wejście do budynku poprzez sień, umieszczono pośrodku ściany kalenicowej. Sień umieszczona centralnie zajmowała całą szerokość budynku. Wyjście z sieni prowadziło na podwórze. Z boków znajdowały się po dwie izby w trakcie frontowym i podwórzowym, każda była doświetlona dwoma oknami. Uzyskiwano tym samym charakter symetrycznych, pięcioosiowych elewacji podłużnych i cztery izby mieszkalne. Z czasem dodawano dalsze izby w obu traktach wydłużając budynek. W niektórych budynkach ograniczano rozmiary sieni do głębokości traktu frontowego.

Najstarszym zachowanym budynkiem w Olecku jest obszerny, parterowy dawny ratusz z 1818 roku. Pozostałe domy pochodzą z 1. i 2. połowy XIX i początków XX wieku. Powtarzają omówione typy rozplanowania przestrzennego. Ich w miarę regularny rytm zabudowy można odnaleźć w szczytkowo zachowanych pierzejach przy rynku, przy ulicach miasta oraz w przekazach ikonograficznych.

Zamek, wzniesiony w 1654 roku, a zniszczony pożarem w 1822 roku rozebrano i na jego miejscu wystawiono w 1897 roku gmach starostwa. Gruz z tego zamku wypełnił część delty rzecznej. Teren pomiędzy rzeką a jeziorem włączono do miasta, na nim powstawały z czasem budynki użyteczności publicznej i podmiejskie domy, wznoszone głównie w układzie symetrycznych, pięcioosiowych domów kalenicowych. Tutaj powstał także neogotycki kościół pod wezwaniem Krzyża Świętego i Świętego Wojciecha wraz z plebanią.

W drugiej połowie XIX wieku głównym czynnikiem rozwoju miasta była budowa linii kolejowej z Gołdapi do Ełku i umieszczenie stacji kolejowej na zachód od miasta. Powstanie stacji kolejowej doprowadziło do budowy całego systemu budynków przynależnych do rangi stacji. Powstał oczywiście dworzec z magazynem spedycji kolejowej jak i parowozownia z budynkiem administracyjnym. Granice stacji wyznaczały nastawnie, a nad całością dominowała kolejowa wieża wodna. Obsługa stacji wymagała całego sztabu ludzi, dla których wzniesiono typowe, kolejowe domy. Niezależnym zespołem, wplecionym w system kolei normalnotorowej, był dworzec i zabudowa stacji kolei wąskotorowej.

Zabudowa miejska rozwinęła się w sposób naturalny w kierunku kolei. Niemal równoległe do linii kolejowej poprowadzono drogę, która połączyła trakty do Gołdapi i Ełku oraz w kierunku Raczek. Ociążono tym samym system komunikacyjny prowadzący dotąd przez rynek. Stopniowy rozwój miasta powodował wydzielanie kolejnych kwartałów zabudowy i nowy podział parcel budowlanych. Powstały wówczas nowe budynki noszące już cechy budownictwa przełomu wieków, kiedy to wprowadzono normy budowlane i stosowano zdobnictwo historyzujące lub secesyjne. Wiele wcześniej wybudowanych domów w wyniku remontów otrzymało nową formę.

Schyłek XIX wieku to budowa sieci gazowej. W zabudowie miasta pojawiły się budynki w formach architektury neogotyckiej z obszernymi stalowymi zbiornikami na gaz i koksownią. Symbolem nowoczesnego wówczas systemu wodociągów i kanalizacji miejskiej stała się wieża wodna górująca nad miastem. W mieście powstał neogotycki szpital, który stał się domem starców po wybudowaniu nowego szpitala w okresie międzywojennym. Zabudowę miasta uzupełniły budynki oświatowe.

Bardzo ciekawym przykładem połączenia funkcji rekreacyjnej i upamiętniającej stał się założony w okresie międzywojennym park przy obecnej ulicy Gołdapskiej z pomnikiem wdzięczności, stadionem, hipodromem, strzelnicą, boiskami i kąpieliskiem miejskim. Obiekt ten uzupełniony o salę wielofunkcyjną, która stała się z czasem restauracją, służy miastu do chwili obecnej. Zajmuje znaczną część obszaru pomiędzy jeziorem

a drogą w kierunku Gołdapi. W przestrzeń parku włączono również linię kolejki wąskotorowej do Garbasu, z dwoma mostami drogowymi i przystankiem. W oparciu o ten rozległy kompleks rozwinął się w mieście system budowlany wczasowych.

Na terenie wiejskim gminy dominują chłopskie wsie jednoulicowe. Ich zabudowę stanowią przeważnie gospodarstwa rolne składające się z frontowego domu mieszkalnego i budynków gospodarczych wokół prostokątnego podwórza. Murowany dom to przeważnie typowy dom kalenicowy, który wykształcił się z połączenia dwóch domów dwuizbowych i został omówiony powyżej. Budynki gospodarcze zazwyczaj wznoszono z użyciem kamienia i cegły, prostopadle do domu. Drewniana stodoła ustawiona równolegle do domu zamykała podwórze. Ważnym elementem tych wsi jest kościół z terenem przykościelnym. W takich wsiach pojawiają się karczmy składające się z zabudowań usługowo - mieszkalnych i gospodarczych (między innymi stajni dla podróżnych). Przy karczmach powstają również sale zgromadzeń wiejskich. Z budynków publicznych we wsiach przeważają szkoły, głównie jednoklasowe rzadziej dwu- i wieloklasowe. Budynki oświatowe pochodzą głównie z pocz. XX wieku, kiedy to z funduszu ministerstwa osadnictwa stawiano obiekty upamiętniające dwustulecie powstania Królestwa Pruskiego.

We wsiach, przez które wiodła linia kolejowa powstawały stacje składające się z budynku dworcowego z magazynem spedycji kolejowej, szaletu, domu mieszkalnego i budynków pomocniczych. Zespoły stacji miały jednolicie rozlokowane budynki składowe, jednorodne plany zabudowy i formy architektoniczne. W wyniku zniszczeń w okresie pierwszej wojny światowej ich forma uległa przeobrażeniom.

W krajobrazie gminy są również wsie podworskie. Głównym ich elementem jest oczywiście zespół dworsko-parkowy oraz czworaki i dwojaki dworskie usytuowane w pobliżu. Uzupełnieniem krajobrazu jest zabudowa kolonijna o formach jak we wsiach chłopskich.

Stałym elementem wszystkich wsi są cmentarze, zdarza się, że w jednej wsi jest kilka cmentarzy, wiejski, dworski i rodzinne.

Zasób obiektów zabytkowych zawiera obiekty wpisane do rejestru zabytków i obiekty objęte wojewódzką i gminną ewidencją zabytków.

Budynki stanowią grupy o różnych funkcjach użytkowych, różnym przeznaczeniu, różnej formie przestrzennej i o różnym stopniu zachowania. Obiekty kubaturowe występują w formie zabudowy skupionej lub rozproszonej. Powstawały w XIX i XX wieku, jednak większość budynków pochodzi z przełomu XIX i XX wieku oraz z okresu międzywojennego.

Na omawianym terenie są również obiekty liniowe (aleje, czynne i nieczynne linie kolejowe). Zmieniły one na trwałe naturalny sposób ukształtowania terenu i w większości służą obecnie komunikacji kołowej.

Cmentarze są obiektami usytuowanymi w pobliżu zabudowy i układów liniowych oraz w przestrzeni krajobrazu. Obecnie, po likwidacji zabudowań na koloniach i wtórnych zalesieniach terenu, można je odnaleźć w najmniej spodziewanych miejscach.

Pod powierzchnią ziemi niezależnie od obecnego ukształtowania terenu odnaleziono archeologiczne ślady obecności człowieka z różnych epok. Teren gminy objęto planowymi badaniami archeologicznymi w formie tzw. Archeologicznego Zdjęcia Polski (AZP). Teren gminy Olecko jest przebadany w 80 %.

## BUDOWNICTWO

Forma obiektów wiejskich omawianego terenu była zależna od środowiskowych trendów. Na zabudowę miejską miały wpływ tendencje ogólnopruskie, a z czasem ogólnoniemieckie (style historyzujące, secesja, międzywojenny styl narodowy). Wielkość budowli i różnorodność form zdobniczych zależała od zamożności mieszkańców, co miało wpływ także na rodzaj stosowanego materiału budowlanego) drewno, kamień, glina, szachulec, cegła, beton. Publiczna, przemysłowa i infrastrukturalna zabudowa miasta (szkoły, urzędy, szpitale, rzeźnia, młyn itd.) oraz publiczna zabudowa wsi (szkoły, urzędy) miały charakter zunifikowany najczęściej w formie neogotyckich budowli lub obiektów licowanych cegłą. W okresie międzywojennym powstały inwestycje finansowane z kasy państwa o monumentalnej, oficjalnej formie (szpital w Olecku, Urząd Skarbowy przy ul. Zamkowej ob. Policja, banki, zespół rekreacyjno – sportowo - parkowy przy ul. Gołdapskiej). Mimo przygranicznego położenia i burzliwych dziejów tych ziem, stosunkowo dobrze zachowały się chłopskie zabudowania wsi z przełomu XIX/XX w. Nieliczne wsie uzupełnione zostały formami z okresu międzywojennego. Ważnym elementem zabudowy wsi były zespoły dworskie z dużym jak na owe czasy kompleksem w Białej Oleckiej na czele. Przeważały jednak mniejsze założenia dworsko-parkowe lub folwarczne (Lenarty, Gordejki Małe itd.). Wiele z pierwotnych zespołów nie zachowało się do naszych czasów (Duły, Pieńki, Janowo). Zabudowa tych zespołów odbiegała charakterem i rozmachem od inwestycji bogatego

chłopstwa (w kompleksach bywały cegielnie i gorzelnie, stadniny). Nieodłącznym elementem krajobrazu wsi były karczmy i zajazdy, których zachowało się niewiele (Kukowo, Szczecinki).

W wyniku działań II wojny światowej i powojennej gospodarki mieszkaniowej w mieście Olecku wiele budynków uległo zagładzie, a nowa zabudowa, szczególnie w obrębie rynku, stanęła w całkowitej sprzeczności w stosunku do charakteru pierwotnego krajobrazu kulturowego. Ewangelicki zespół sakralny miasta nie zachował się, istnieje natomiast zespół kościoła katolickiego o formach neogotyckich. Na terenie wsi, zgodnie z podziałem parafialnym zachowały się ewangelickie zespoły sakralne, obecnie użytkowane przez katolików (Gąski, Szczecinki).

W okresie międzywojennym na terenie powiatu, a tym samym gminy i miasta Olecko istniała gęsta sieć kolejowa. Do chwili obecnej zachowana jedynie częściowo. Przestała istnieć linia normalnotorowa do Kruklanek i dalej do Giżycka lub Węgorzewa oraz linie wąskotorowe do Garbasu i Świętajna. Nie zachował się w pełni zespół dawnych stacji kolei normalno i wąskotorowej w Olecku. Był to bezsprzecznie najciekawszy układ kolejowy na terenie Mazur. Pozostałością tego układu są nasypy kolejowe, wiadukty i mosty. Architektura dworców przy liniach czynnych uległa wielokrotnym przebudowom. Z uwagi na przygraniczny charakter obszaru linie kolejowe spełniały również funkcję strategiczną, stąd duża ilość mostów i wiaduktów ułatwiających przegrupowania. Brak natomiast pozycji fortyfikacyjnych. Wyjątek stanowi jeden schron wzniesiony w 1939 r. pod Oleckiem. Taki stan rzeczy wynikał z postanowień traktatu wersalskiego, w którym zakazano Niemcom budowy fortyfikacji. Umocnienia powstały dopiero później i to na przedpolu granicy niemieckiej wzdłuż rzeki Rospudy, poza obszarem gminy Olecko.

Działania konserwatorskie wobec różnorodnej grupy jaką są zabytki budownictwa muszą być prowadzone z uszanowaniem pierwotnych elementów obiektów oraz w technologiach i materiałach zbliżonych do stosowanych ( np. tynki wapienne, okna drewniane, dachówka ceramiczna). Każdy przypadek jest indywidualny i podjęcie prac remontowych lub konserwatorskich wymaga specjalistycznej wiedzy, a przede wszystkim uzgodnień z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

## CMENTARZE

Na terenie miasta i gminy Olecko znajduje się 58 cmentarzy, w tym 54 dawne (sprzed 1945 r.), z czego 4 są wpisane do rejestru zabytków. Zdecydowanie przeważają cmentarze ewangelickie, wiejskie (obecnie nieużytkowane) założone w XIX wieku. Sporadycznie występują cmentarze wojenne (z I wojny światowej); liczne mogiły i kwatery wojenne zachowały się natomiast na cmentarzach wyznaniowych (ewangelickich). W kilku miejscowościach przetrwały cmentarze rodzinne (np. w parku w Lenartach, oraz w Sedrankach).

Obiekty cmentarne są przeważnie położone na terenach eksponowanych, na wzgórzach i wzniesieniach, niekiedy nad jeziorami. Porośnięte drzewostanem są charakterystycznym elementem miejscowego krajobrazu. Do najciekawszych cmentarzy ewangelickich, należy zaliczyć nieużytkowany cmentarz w Olecku, który zachował układ przestrzenny oraz starodrzew. Znaczne wartości zabytkowe i krajobrazowe reprezentują też cmentarze ewangelickie w Gordejkach Małych, Kukowie, Możnych, Sedrankach.

Stan cmentarzy ewangelickich jest zły lub bardzo zły. Większość z nich jest zarośnięta chaszczami i samosiejkami, tworzącymi niejednokrotnie trudny do przebycia gąszcz. Podstawową formą nagrobną są betonowe skrzynie, przeważnie bezimienne. Na nielicznych cmentarzach, głównie rodzinnych, zachowały się ażurowe krzyże żeliwne mające duże znaczenie poznawcze dla sztuki sepulkralnej Mazur. Krzyże takie znane są m. in. z Sedrank oraz Kukowa.

W odróżnieniu od cmentarzy cywilnych znacznie lepiej przedstawia się stan zachowania mogił, kwater i cmentarzy wojennych. W latach 90 odrestaurowano duży cmentarz wojenny w Zajdach oraz dwie kwatery wojenne na cmentarzu ewangelickim w Olecku. Zachowała się też większość pojedynczych mogił żołnierskich na cmentarzach ewangelickich. Charakterystyczną cechą obiektów wojennych są betonowe krzyże lub stelle z napisami informującymi o pochowanych żołnierzach niemieckich i rosyjskich.

Z punktu widzenia konserwatorskiego podstawowym zabiegiem konserwatorskim na cmentarzach ewangelickich powinno być wykarczowanie zarośli i samosiejek. Tylko w ten sposób można uszanować miejsca pochówku, zapobiec zarastaniu obiektów sztuki sepulkralnej oraz udostępnić turystom i innym zainteresowanym.

## PARKI

Parki są nieodłącznym elementem wszystkich zespołów dworsko - parkowych. Ogółem zachowało się 9 parków, w tym 8 podworskich i 1 miejski ( Olecko, ul. Gołdapska). Siedem parków jest wpisanych

do rejestru zabytków i podlega pełnej ochronie konserwatorskiej. Poza dwudziestowiecznym parkiem położonym w centrum Olecka pozostałe pochodzą z XIX wieku.

Stan parków w gminie jest zaniedbany. Poza nielicznymi (np. w Białej Oleckiej) nie prowadzi się w nich żadnych zabiegów sanitarnych i pielęgnacyjnych. Jeżeli sytuacja w tym zakresie nie ulegnie poprawie los większości parków w gminie wydaje się być przesądzony.

## OBIEKTY ARCHEOLOGICZNE

Gmina Olecko pod względem rozpoznania archeologicznego przez długi czas stanowiła niemalże białą plamę. Sytuacja zmieniła się radykalnie w latach osiemdziesiątych XX w. i obecnie w skali województwa należy do lepiej zbadanych terenów. Spora jej część została objęta planowymi badaniami powierzchniowymi w ramach rządowego programu ewidencji stanowisk Archeologiczne Zdjęcie Polski.

Istotnym zagadnieniem pozostaje sprawa ochrony zarejestrowanych wcześniej, nowoodkrytych obiektów archeologicznych. Część z nich nie posiada precyzyjnej lokalizacji, a zasadnicza grupa to bardzo ubogie znaleziska, które trudno zinterpretować. Mogą być one bowiem śladami sporadycznej penetracji, których wartość kulturowa i zabytkowa jest mała lub są one świadectwem istnienia obiektów jeszcze nie zniszczonych, z których materiał zabytkowy nie wydostaje się na powierzchnię gruntu i przez to jest nieuchwytny dla archeologa. Nie mogąc bez kosztownych badań wykopaliskowych rozstrzygnąć tego problemu, zdecydowano się nie ujmować tych znalezisk do ochrony w ramach planu zagospodarowania przestrzennego. Wydzielono natomiast grupę 34 stanowisk archeologicznych, które bezwzględnie na taką ochronę zasługują.

Pozostaje ostatnie zagadnienie, czyli forma ochrony stanowiska archeologicznego. Bardzo poważnym zagrożeniem jest głęboka orka traktorowa, której jednak ze względów prawnych nie można wyeliminować. Całkowicie niedopuszczalne jest natomiast prowadzenie jakichkolwiek prac ziemnych w obrębie omawianych stanowisk. W wypadku najwyższej konieczności musi to być uzgodnione z Konserwatorem Zabytków i wymagać będzie przeprowadzenia badań ratowniczych, a także prowadzenia prac ziemnych pod stałym nadzorem archeologa.

### 5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony.

Obiekty i założenia urbanistyczne wpisane do rejestru zabytków województwa warmińsko – mazurskiego, objęte są rygorami ochrony konserwatorskiej wynikającymi z ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Wszelkie prace remontowe, zmiany własności, funkcji i przeznaczenia obiektu wymagają zgody wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Rejestr zabytków gminy Olecko (Aneks 1) obejmuje:

- **Rejestr zabytków nieruchomości** (67 obiektów),
- **Rejestr zabytków archeologicznych** (jedno stanowisko na obszarze wiejskim gminy),
- **Rejestr zabytków ruchomych** (4 zabytki z terenu miasta oraz 3 zabytki z obszaru wiejskiego gminy).

Do rejestru zabytków nie wpisuje się zabytków wpisanych do inwentarza muzeum. Muzea stanowią najważniejszą formę organizacyjną opieki nad zabytkami ruchomymi. Sprawy związane z ochroną zbiorów muzealnych reguluje ustawa z dnia 21 XI 1996 r. o muzeach (Dz. U. Nr 5 z 1997 r., poz. 24 z późniejszymi zmianami). Na terenie miasta i gminy Olecko funkcjonuje Olecka Izba Historyczna – w budynku przy Placu Wolności 1.

#### 5.3.1. Zabytki nieruchome.

Z obszaru miasta i gminy Olecko żaden obiekt nie został wpisany na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego UNESCO, jak również nie został uznany przez Prezydenta RP za Pomnik Historii. Na terenie gminy Olecko nie istnieje park kulturowy.

Do rejestru zabytków nieruchomości w Olecku wpisano 52 obiekty i jeden układ przestrzenny, natomiast z obszaru wiejskiego gminy - 14 obiektów. Daje to łączną liczbę 67 obiektów zabytkowych.

Przedmiotem ochrony prawnej są założenia przestrzenne:

- układ urbanistyczny: wpisem do rejestru zabytków objęty został ośrodek historyczny miasta Olecka w granicach między linią brzegową jeziora Oleckie Wielkie do ul. Mazurskiej, wzdłuż rzeki Lega i Alej Lipowych do skrzyżowania z ul. Rzeźnicka, na zapleczu ul. Nocznickiego i ul. Kolejowej do ul. Wiśniowej, wzdłuż ul. Zielonej, Kopernika, 11 Listopada, do skrzyżowania z ul. Sembrzyckiego i do zatoki jeziora Oleckie Wielkie,
- zespoły sakralne (kościół ewangelicki z plebanią ob. parafia rzymskokatolicka p.w. Antoniego Pad. w Gąskach, kościół katolicki z plebanią parafii p. w. Podwyższenia Krzyża Świętego w Olecku i kościół ewangelicki z plebanią ob. parafia rzymskokatolicka p.w. Św. Stanisława Biskupa i Męczennika w Szczecinkach),
- zespoły dworsko- parkowe (w Białej Oleckiej, Gordejkach Małych, Lenartach, Siejniku),
- zespoły parkowe (w Olecku przy ul. Gołdapskiej, Gordejkach Małych, Imionkach, Lenartach i Skowronkach).

Spośród budowli przemysłowych ochroną konserwatorską objęte są m.in. : młyn wodny w Sedrankach i młyn wodny w Babkach Gąseckich.

Do rejestru zabytków wpisane zostały ponadto liczne budynki mieszkalne, usługowe i handlowe.

Uznane za zabytkowe zostały również założenia cmentarzy ewangelickich.

Wśród obiektów wpisanych do rejestru zabytków z obszaru miasta i gminy są obiekty pozostające własnością gminną, prywatną i Skarbu Państwa bądź stanowiące współwłasność, co z punktu widzenia gospodarowania i zarządzania obiektami nie jest korzystne, kiedy obiekt stanowi współwłasność kilku podmiotów.

Wśród obiektów wpisanych do rejestru zabytków z obszaru miasta i gminy Olecko przeważają budynki o funkcji mieszkalnej (kamienice, domy jednorodzinne, pałace, dwory i domy wiejskie).

#### DANE LICZBOWE Z WOJEWÓDZKIEGO REJESTRU ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH

L.p.	Wyszczególnienie	Liczba zabytków
1.	Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków,	67
	w tym:	
	-obiekty	66
	- układy urbanistyczne	1

#### ZABYTKI NIERUCHOME ZE WSKAZANIEM WŁASNOŚCI

Własność	Liczba zabytków	
	miasto	gmina
Skarb Państwa	2	6
gminna/komunalna	6	2
prywatna	7	4
związków wyznaniowych	1	2
współwłasność	34	-
inna	3	-

#### ZABYTKI NIERUCHOME ZE WSKAZANIEM RODZAJU ZABYTKU

Rodzaj zabytku	Liczba zabytków:	
	miasto	gmina
zespoły urbanistyczne	1	-
sakralne	1	2
obronne	-	-
użyteczności publicznej	1	-
parki – zieleń	1	4
mieszkalne	44	3

przemysłowe	-	2
cmentarze	1	3
inne	4	-

### 5.3.2. Zabytki ruchome.

Do Rejestru Zabytków Ruchomych Województwa Warmińsko – Mazurskiego, gm. Olecko zostało wpisane wyposażenie zabytkowych świątyń. Zabytki ruchome gminy Olecko stanowią własność związków wyznaniowych.

#### DANE LICZBOWE Z WOJEWÓDZKIEGO REJESTRU ZABYTEKÓW RUCHOMYCH

Liczba decyzji	2
Liczba obiektów	7
w tym:	
wyposażenie świątyń	7
inne	-

### 5.3.3. Zabytki archeologiczne.

Do rejestru zabytków archeologicznych w granicach administracyjnych gminy Olecko wpisano jedno stanowisko (grodzisko zachodnio - bałtyjskie w Dąbrowskich nr rej. C-037 data wpisu do rejestru: 29.11.1967 r.).

Pośrednią formą ochrony stanowisk archeologicznych położonych w mieście Olecku w Śródmieściu jest wpis do rejestru zabytków. Został objęty nią ośrodek historyczny miasta Olecka w granicach między linią brzegową jeziora Oleckie Wielkie do ul. Mazurskiej, wzdłuż rzeki Lega i Alej Lipowych do skrzyżowania z ul. Rzeźnicką, na zapleczu ul. Nocznickiego i ul. Kolejowej do ul. Wiśniowej, wzdłuż ul. Zielonej, Kopernika, 11 Listopada, do skrzyżowania z ul. Sembrzyckiego i do zatoki jeziora Oleckie Wielkie.

### 5.3.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków.

Do gminnej ewidencji zabytków wpisanych zostało 288 obiektów (zespoły obiektów). Na obszarze wiejskim gminy Olecko zaewidencjonowano 161 obiektów (w tym trzy aleje drzew), natomiast na terenie miasta 127.

Gminna ewidencja zabytków zawiera:

- obiekty wpisane do rejestru zabytków (omówione w rozdz. 5.3.1.),
- zespoły obiektów ( zespoły pałacowo - parkowe, dworskie, folwarczne, zagrody chłopskie, zespoły szkół, zespoły stacji kolejowych, zespoły służb drogowych),
- budynki mieszkalne (kamienice, wille, domy), których największa ilość jest w mieście Olecku,
- tereny zieleni (cmentarze, założenia parkowe, przydrożne aleje drzew)
- obiekty przemysłowe (wieża ciśnień, młyn wodny, młyn elektryczny) i inne.

W ewidencji ujęto także wiele budynków pełniących funkcje gospodarcze, usługowe i handlowe.

Znaczną grupę zabytków w gminnej ewidencji zabytków stanowią cmentarze. Jest ich 58 i są to w większości cmentarze ewangelickie z XIX w.

Obiekty występujące w gminnej ewidencji zabytków objęte są różnymi formami własności: komunalną, prywatną, współwłasnością i wyznaniową.

W gminnej ewidencji zabytków nie ma zabytków takich jak pomniki historii i parki kulturowe. Wykaz zabytków ujętych w gminnej ewidencji zabytków stanowi Aneks 2 do programu.

#### ZABYTKI GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW ZE WSKAZANIEM RODZAJU

Rodzaj zabytku	Liczba zabytków:	
	miasto	gmina
zespoły obiektów	6	52
w tym sakralne	1	2
obronne	1	0
tereny zieleni	4	66
mieszkalne	97	24
przemysłowe	3	2
inne	16	17

#### ZABYTKI GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW ZE WSKAZANIEM OCHRONY PRAWNEJ

Wyszczególnienie	Ilość obiektów
rejestr zabytków	67
gminna ewidencja zabytków	288

5.3.5. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków ze wskazaniem ochrony w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Dla terenu gminy Olecko sporządzonych jest 29 planów miejscowych. W 5 planach miejscowych sporządzonych dla terenu miasta znajdują się obszary występowania zabytków w gminnej ewidencji zabytków:

1. Uchwała Nr XXVII/208/2000 z 30/11/2000 r. MPZP „Śródmieście I” w Olecku (strefa ochrony konserwatorskiej układu urbanistycznego Olecka).
2. Uchwała Nr XXI/170/2000 z 27/04/2000 r. MPZP terenów przy ul. Armii Krajowej i Kopernika w Olecku (strefa ochrony konserwatorskiej układu urbanistycznego Olecka).
3. Uchwała Nr XIII/118/07 z dnia 26.10.2007 r. MPZP terenu sportowo – rekreacyjnego nad jeziorem Oleckie Wielkie w Olecku (strefa ochrony konserwatorskiej Parku Miejskiego przy ul. Gołdapskiej).
4. Uchwała Nr VI/57/07 z dnia 30 marca 2007 r. MPZP Części terenów miasta Olecko położonych pomiędzy ul. 1 Maja, Placem Wolności, Grunwaldzką, Młynową, Jagiellońską, Wodną i rzeką Legą (strefa ochrony konserwatorskiej układu urbanistycznego Olecka).

Nieliczne obiekty zabytkowe z obszaru wiejskiego gminy objęte są ochroną w jednym planie miejscowym:

1. Uchwała Nr XXXVII/316/02 z 28 lutego 2002 r. MPZP gminy Olecko w obrębie jez. Dobskiego (stanowiska archeologiczne).

## 6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego. Analiza szans i zagrożeń.

Obecnie niewiele obiektów zabytkowych na terenie gminy znajduje się w stanie dobrym. Stan techniczny budynków o walorach zabytkowych jest oceniany jako dostateczny; dotyczy to 60% obiektów. W złym stanie technicznym jest 15% obiektów.

Stan techniczny budynków murowanych na terenie miasta ulega zdecydowanej poprawie poprzez inwestycje gminne i remonty prywatnych inwestorów. Na terenie gminy poprawa stanu zabytków następuje w miejscowościach letniskowych. Remontu dokonują inwestorzy z regionu. Zły stan techniczny dotyczy zwłaszcza budynków podworskich. Wynika to w sposób oczywisty z niewielkiej o nie dbałości przez minione sześćdziesiąt lat. Brak remontów wynikał z kolei ze szczupłości środków finansowych oraz polityki władz lokalnych w tym względzie, które w przeszłości swoje wysiłki koncentrowały głównie na zastępowaniu starej substancji nowymi blokami mieszkalnymi.

W planach zagospodarowania przestrzennego zakłada się w przeważającym stopniu utrzymanie zabytkowej zabudowy.

Większość obiektów zabytkowych (wpisanych do rejestru zabytków, jak również objętych Gminną Ewidencją Zabytków) użytkowana jest zgodnie z ich pierwotnym przeznaczeniem lub pełni funkcje zbliżone do pierwotnych. Dotyczy to przede wszystkim obiektów sakralnych, mieszkalnych i usługowych, w przypadku których stosunkowo łatwe jest utrzymanie funkcji pierwotnych.

Wiele obiektów zabytkowych na terenie miasta stanowi własność komunalną. Utrzymywanie ich i remontowanie regulują roczne plany.

Obiekty sakralne są utrzymywane i na bieżąco remontowane. Istnieją jednak potrzeby ich remontowania.

Domy w zabudowie miejskiej i w zagrodach wiejskich należące do osób prywatnych są w większości przypadków utrzymywane i użytkowane na cele mieszkalne. Część zagród, zwłaszcza we wsiach nad jeziorami, jest przeznaczana na funkcje letniskowe.

Wszystkie cmentarze ewangelickie nie są użytkowane. W większości pozostają w krajobrazie jako trudnodostępne tereny zielone, a zachowane nagrobki pozostają ukryte wśród krzewów.

Najistotniejsze znaczenie w strukturze miasta ma zespół urbanistyczny śródmieścia Olecko, który jednocześnie stanowi główny obszar problemowy miasta, wymagający zróżnicowanych i wielopłaszczyznowych działań:

- rewitalizacji zdegradowanego obszaru,
- uzupełnienia istniejącej oraz regulacji nowej zabudowy w zespole urbanistycznym miasta Olecka.

W Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Olecko ujęty został historyczny układ urbanistyczny, zabytkowe zespoły kościelne i podworskie na terenie gminy, wokół których utworzono strefy ochrony konserwatorskiej zgodnie z decyzjami konserwatorskimi, o wpisie do rejestru zabytków. Taki zapis zapewnia ochronę konserwatorską najcenniejszych kulturowo, historycznie i krajobrazowo obszarów miasta i gminy.

Obszar miasta w granicach administracyjnych nie posiada jeszcze pełnego pokrycia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Istnieją fragmenty miasta, objęte strefami ochrony konserwatorskiej, dla których nie sporządzono miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Obszary na terenie miasta, dla których nie podjęto uchwał o przystąpieniu do sporządzenia planu miejscowego to:

- teren zawarty pomiędzy rzeką Legą, ul. Nocznickiego, Środkową, Kolejową, Wiśniową,
- teren zawarty pomiędzy brzegiem jeziora Oleckie Wielkie, ul. Zamkową i rzeką Legą.

Dla obszaru wiejskiego gminy zostało opracowanych sześć planów miejscowych. Plany takie opracowywane są dla terenów przeznaczonych pod nową zabudowę i inne zainwestowanie. Inwestycje na obszarze wsi i zabudowy kolonijnej są poprzedzane wydawaniem decyzji o warunkach zabudowy z uwzględnieniem wiedzy o obiektach objętych wpisem do rejestru zabytków oraz wojewódzką i gminną ewidencją zabytków.

Do analizy szans i zagrożeń dziedzictwa kulturowego gminy Olecko wykorzystano między innymi wyniki analizy dokonanej w Strategii Rozwoju Gospodarczego Miasta i Gminy Olecko przyjętej uchwałą Nr XVIII/143/2000 z 3 lutego 2000 roku, polegającej na rozpoznaniu mocnych i słabych stron gminy oraz jej szans i zagrożeń.

Biorąc pod uwagę specyfikę miasta i szanse jego rozwoju można wskazać następujące czynniki, mające wpływ na dziedzictwo kulturowe Olecka:

### SŁABE STRONY

- Współpraca i kooperacja międzyśrodowiskowa – niewystarczająca integracja i współpraca międzyśrodowiskowa w wielu aspektach: brak płaszczyzny wzajemnej komunikacji pomiędzy środowiskami, brak wypracowanych rozwiązań – jak to robimy w mieście i gminie Olecko, brak ścisłej współpracy pomiędzy organizacjami społecznymi, mała ilość grup producenckich, słabość mediów lokalnych;
- Rynek Pracy – generalnie brak ofert pracy dla młodych ludzi, stąd ucieczka ludzi młodych zwykle lepiej wykształconych, starzenie się społeczności miasta;
- Struktura wykształcenia – głównie rolnicze;
- Gospodarka – słaby rozwój gospodarczy: w efekcie niskie dochody do budżetu gminy, mały kapitał lokalnych przedsiębiorstw, brak pieniędzy na własną działalność gospodarczą (brak kapitału inwestycyjnego);
- Brak aktualnej strategii rozwoju;
- Niedostatki infrastrukturalne – słaba gastronomia i hotelarstwo, brak infrastruktury turystycznej na wysokim poziomie, zły stan dróg łączących Olecko z większymi miastami regionu;
- Peryferyjność – położenie geograficzne: peryferyjność, duża odległość od centrum i zachodniej granicy państwa;

### MOCNE STRONY

- Dogodne położenie geograficzne - Mazury, region o wysokich walorach turystycznych;
- Korzystne położenie gminy blisko granicy – ożywienie gospodarcze, bliskość przejść granicznych, możliwość korzystania z funduszy Unii Europejskiej, współpraca transgraniczna w ramach Euroregionu „Niemen”;
- Potencjał dla rozwoju agroturystyki i produkcji zdrowej żywności – walory krajoznawczo – turystyczne oraz tereny rolnicze czyste ekologicznie w porównaniu z innymi regionami Polski;
- Zasoby ludzkie – wysoki procent młodzieży uczącej się w szkołach średnich i pomaturalnych (m.in. z uwagi na Wszechnicę Mazurską), wykształcona kadra w szkołach, urzędach i innych placówkach Olecka;
- Potencjał edukacyjny – szerokie możliwości edukacyjne: rozwój Wszechnicy Mazurskiej - dobra dostępność do oświaty - znacząca baza oświatowa (tradycja jeszcze przedwojenna), wiele urzędów;
- Duża aktywność społeczna mieszkańców gminy – organizowanie licznych imprez kulturalnych o znaczeniu ogólnopolskim: „Przystanek Olecko”, „Sztama” (przegląd teatrów amatorskich), biegi uliczne; tradycja „klimat” do tego typu wydarzeń kulturalnych;
- Zaplecze organizacyjno - techniczne – funkcjonowanie na obszarze gminy specjalnych stref rozwoju gospodarczego (Tereny Aktywności Gospodarczej);
- Potencjał rynku pracy – tania siła robocza (niższe stawki zarobków w porównaniu z innymi częściami Polski);
- Inne – prężne środowisko internetowe;

### SZANSE

- Okazje związane z położeniem przygranicznym – bliskość przejść granicznych (tranzyt – w wyniku tego rozwój bazy noclegowej, gastronomicznej, budowa parkingów);
- Szanse związane ze środkami pomocowymi Unii Europejskiej;
- Szanse związane z oczekiwaniami zewnętrznych inwestorów – tania siła robocza – skutek wysokiego bezrobocia – magnesem dla inwestorów;
- Szanse związane z tendencjami administracyjno – politycznymi – przemiany społeczne: powstanie powiatu, wejście do Unii Europejskiej to podstawa do uaktywnienia się różnych grup społecznych;
- Szanse związane z dynamicznym rozwojem turystyki w Polsce – rozwój turystyki w skali kraju (od 1993 r. obserwujemy ogromny, stały wzrost ruchu turystycznego w Polsce) w wyniku wzrostu zamożności społeczeństwa oraz mody na wypoczynek aktywny (kajakarstwo, żeglarstwo, rajdy rowerowe, hippika etc.) i agroturystykę;

## ZAGROŻENIA

- Trudności w dostępie do kredytów na działalność gospodarczą - skomplikowane procedury etc.;
- Zły stan dróg;
- Słaby rynek lokalny, słaba zasobność kapitałowa w skali regionalnej;
- Niska atrakcyjność inwestycyjna regionu dla inwestorów zagranicznych;
- Silna konkurencja regionów wysoko uprzemysłowionych - pozyskiwanie inwestorów;

### 7. Założenia programowe.

#### 7.1. Priorytety, kierunki działań oraz zadania programu.

Wyznacza się następujące priorytety programu:

Priorytet 1.: Rewaloryzacja zasobów dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno – gospodarczego gminy Olecko.

Priorytet 2.: Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja jako narzędzia w budowaniu tożsamości kulturowej.

Priorytet 3.: Ochrona i świadome kształtowanie zasobów i krajobrazu kulturowego.

W obszarze wymienionych priorytetów wyznacza się następujące kierunki działań:

##### **Priorytet 1:**

- a) poprawa stanu i zachowania zabytków gminy Olecko oraz hamowanie procesu ich degradacji poprzez rewitalizację,
- b) zwiększanie atrakcyjności gminnych zabytków na potrzeby turystyczne, edukacyjne i społeczne,
- c) stosowanie działań zmierzających do tworzenia miejsc pracy związanych z ochroną i opieką nad zabytkami.

##### **Priorytet 2:**

- a) zwiększenie dostępu do informacji o zasobach kulturowych gminy,
- b) kreacja produktów turystyki kulturowej,
- c) rozpowszechnianie wiedzy o lokalnym dziedzictwie kulturowym.

##### **Priorytet 3:**

- a) ochrona zabytków i przyrody w sposób zintegrowany,
- b) zwiększenie zasobów i ochrony zabytków gminy,
- c) objęcie ochroną układów ruralistycznych na terenie wiejskim gminy.

Działania, które mają na celu realizowanie wyżej wymienionych priorytetów, to:

- planowe i konsekwentne realizowanie zadań samorządowych w zakresie opieki nad zabytkami,
- ścisłe powiązanie zadań służących opiece nad zabytkami ze Strategią Rozwoju Gospodarczego Miasta i Gminy Olecko oraz polityką przestrzenną gminy,
- integrowanie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz walorów przyrodniczych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego w szerokim rozumieniu dziedzictwa kulturowego jako dobra kultury i natury World Cultural Heritage (Światowe Dziedzictwo Kultury),
- stworzenie i wprowadzenie zasad ochrony materialnego dziedzictwa kulturowego w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego,
- podejmowanie działań mających na celu zwiększenie atrakcyjności przestrzeni śródmiejskiej i zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków łożonych na opiekę nad zabytkami,

- prowadzenie działań planistycznych i inwestycyjnych mających na celu powstrzymanie degradacji obszarów i obiektów zabytkowych i kulturowych oraz podjęcie wielopłaszczyznowych działań mających na celu poprawę stanu rewitalizowanych obszarów śródmiejskich,
- racjonalne wykorzystanie funduszy gminnych na ratowanie, konserwację i dokumentowanie dziedzictwa kulturowego,
- wspieranie projektów związanych z opieką nad zabytkami i zagospodarowaniem obiektów zabytkowych,
- upowszechnianie wśród właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych znajomości zasad opieki nad zabytkami, zasad etyki i profilaktyki konserwatorskiej, wspieranie odpowiedzialności właścicieli obiektów zabytkowych za posiadane mienie.
- realizacja zadań z zakresu opieki nad zabytkami wynikających ze Strategii Rozwoju Gospodarczego Miasta i Gminy Olecko,
- realizacja zadań wynikających z przyjętych przez Radę Miejską lokalnych programów rewitalizacji,
- realizacja kierunków polityki przestrzennej wskazanych w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz zapisów dotyczących ochrony dziedzictwa i krajobrazu kulturowego w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego,
- kontynuacja sukcesywnego opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla obszarów śródmieścia i terenów wymagających sporządzenia planów ze względu na istniejące uwarunkowania środowiska kulturowego,
- wprowadzanie zmian w gminnej ewidencji zabytków w oparciu o aktualizowany wykaz obiektów zabytkowych,
- przekazywanie informacji właścicielom i dysponentom obiektów zabytkowych o możliwościach korzystania z programowych funduszy Wspólnoty Europejskiej na dofinansowanie prac konserwatorskich przy zabytkach,
- podjęcie działań wspierających porządkowanie zabytkowych nekropoli i remontów zabytkowych nagrobków,
- interwencja władz miasta przy rażących naruszeniach prawa budowlanego (zwłaszcza w zakresie samowoli budowlanych na obszarach objętych ochroną konserwatorską), przy obiektach zabytkowych oraz ujętych w ewidencji gminnej (zwłaszcza jeśli chodzi o rozbudowy i przebudowy zmieniające bryłę budynków),
- generowanie nowych miejsc pracy przy inwestycjach związanych z realizacją zadań inwestycyjnych z zakresu ochrony zabytków,
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków na potrzeby społeczne, turystyczne i edukacyjne.

Działania informacyjne, popularyzacyjne i edukacyjne związane z promocją zabytków i walorów miejskiej przestrzeni kulturowej gminy Olecko to m.in.:

- udostępnienie na oficjalnej stronie internetowej Urzędu Miejskiego Gminnej Ewidencji Zabytków (dot. wpisanych do rejestru zabytków)- [www.bip.um.olecko.pl](http://www.bip.um.olecko.pl) / Rejestry i ewidencje,
- wspieranie wydawnictw obejmujących zagadnienia związane z historią miasta i gminy oraz ochroną dóbr kultury,
- wspieranie działań sprzyjających szerszemu zaangażowaniu się sektora prywatnego w ochronę dziedzictwa kulturowego,
- wspieranie działalności organizacji społecznych, pozarządowych i środowisk zajmujących się ochroną i opieką nad zabytkami,
- zapewnienie wsparcia przy tworzeniu systemu informacji o zabytkach gminy,
- aktywna współpraca z lokalnymi mediami w celu promocji zabytków i upowszechniania działań związanych z opieką nad zabytkami.

Realizacja wyżej wymienionych zadań wykraczać będzie poza czteroletni okres obowiązywania niniejszego planu.

## **8. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami.**

Do realizacji przyjętych w programie priorytetów, kierunków i zadań posłużą następujące instrumenty:

- prawne – regulowane przepisami prawnymi, m.in.: miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, tworzenie parków kulturowych, realizacja decyzji o warunkach zabudowy i decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków,
- finansowe – dofinansowania dla właścicieli obiektów zabytkowych, dofinansowania do prac konserwatorskich, korzystanie z programów wspomagających finansowanie z funduszy ministerialnych i europejskich, itp.,
- społeczne – np. działania promocyjne, edukacyjne, współpraca z lokalnymi organizacjami kulturalnymi i społecznymi, tworzenie miejsc pracy związanych z ochroną zabytków,
- kontrolne – np. aktualizacja gminnej ewidencji zabytków, analiza i ocena stanu zagospodarowania przestrzennego gminy.

## **9. Zasady oceny realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami.**

Ustawowym obowiązkiem Burmistrza Olecka jest sporządzanie co dwa lata sprawozdań z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami. Sprawozdanie to przedstawia się Radzie Miejskiej. Kolejny program, bądź jego aktualizacja sporządzona zostanie po 4 latach od momentu przyjęcia go przez Radę Miejską. Ocenę stanu realizacji programu przeprowadza Rada Miejska. Dodatkowo program udostępniony zostanie do publicznej informacji, zatem oceny będzie mogło dokonać również społeczeństwo.

Do oceny realizacji programu zostanie wzięta pod uwagę ilość i wynik działań podjętych do realizacji poszczególnych priorytetów programu. Będą to:

### **1. w ramach priorytetu 1:**

- poziom (w %) wydatków budżetu gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami,
- wartość finansowa poświęcona realizacji lokalnego programu rewitalizacji, programu ochrony zabytków,
- ilość i wartość wykonanych prac remontowych i konserwatorskich na obiektach zabytkowych gminy,
- ocena współpracy z instytucjami finansującymi ( w tym UE) zadania ujęte w programie.

### **2. w ramach priorytetu 2:**

- ocena aktualności gminnej ewidencji zabytków,
- ilość sporządzonych studiów krajobrazowych dla terenu gminy,
- liczba utworzonych szlaków rowerowych, tras rowerowych i wodnych,
- stan infrastruktury turystycznej oraz tworzenie nowej, służącej turystyce kulturowej gminy,
- liczba osób odwiedzających regionalny ośrodek kultury.

### **3. w ramach priorytetu 3:**

- poziom (w %) objęcia gminy wykonanymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego,
- ocena realizacji lokalnego programu rewitalizacji,
- określenie ilości inwestycji porządkujących historyczną zabudowę miasta,
- liczba utworzonych parków kulturowych,
- ilość zabytków wpisana do rejestru zabytków.

## **10. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków.**

Zadania gminnego programu opieki nad zabytkami dla gminy Olecko realizowane są także przez instytucje kultury działające w mieście powiatowym - Olecku, m.in.:

- Regionalny Ośrodek Kultury w Olecku „Mazury Garbate”,
- Miejsko – Powiatowa biblioteka publiczna w Olecku,
- Olecka Izba Historyczna.

Główny obowiązek dbania o stan zabytków, a tym samym ponoszenia nakładów na prace konserwatorskie, spoczywa na właścicielach i użytkownikach obiektów zabytkowych. Istnieją jednak możliwości finansowania prac przy zabytkach z różnych źródeł, z zaangażowaniem samorządu gminnego. Na podstawie uchwały nr XXXVI/335/09 Rady Miejskiej w Olecku z dn. 30.12.2009 r. w sprawie zasad przyznawania i rozliczania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, mogą być udzielane dotacje celowe do zabytku usytuowanego na terenie gminy Olecko.

Poniżej wskazano różne możliwości pozyskiwania tych środków:

- Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego – Program „Promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego”, [www.mkidn.gov.pl](http://www.mkidn.gov.pl),
- Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego – Program „Dziedzictwo kulturowe”, [www.mkidn.gov.pl](http://www.mkidn.gov.pl),
- Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego – „Program Wieloletni KULTURA+”, [www.mkidn.gov.pl](http://www.mkidn.gov.pl),
- Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego – Program „Rozwój infrastruktury kultury”, [www.mkidn.gov.pl](http://www.mkidn.gov.pl),
- dotacje ze środków budżetu województwa w ramach ogłaszanych przez Marszałka Województwa Warmińsko – Mazurskiego konkursów na wykonywanie zadań publicznych z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, [bip.warmia.mazury.pl](http://bip.warmia.mazury.pl),
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie - Program operacyjny „Infrastruktura i środowisko”, [www.wfosigw.olsztyn.pl](http://www.wfosigw.olsztyn.pl), (dla terenów zieleni),
- Ministerstwo Rozwoju Regionalnego – Program operacyjny „Europejska współpraca terytorialna”, [www.mrr.gov.pl](http://www.mrr.gov.pl),
- Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji – Fundusz kościelny - remonty i konserwacja obiektów sakralnych o wartości zabytkowej, [www.mswia.gov.pl](http://www.mswia.gov.pl),
- dotacje na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków z budżetu gminy Olecko, w drodze uchwały w sprawie ich przyznawania i rozliczania.

**Aneks 1. Wykaz zabytków wpisanych do Rejestru Zabytków Województwa Warmińsko – Mazurskiego.****REJESTR ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO.  
MIASTO OLECKO**

L.p.	Obiekt zabytkowy	Czas powstania	Numer i data decyzji o wpisie do rejestru zabytków	Numer działki
1	2	3	4	5
1.	<b>Teren części miasta Olecka</b> (układ urbanistyczny) Wpisem do rejestru zabytków objęty został ośrodek historyczny miasta w granicach między linią brzegową jeziora Oleckie Wielkie do ul. Mazurskiej, wzdłuż rzeki Lega i Alei Lipowej do skrzyżowania z ul. Rzemieślniczą, na zapleczu ul. Nocznickiego i ul. Kolejowej do ul. Wiśniowej, wzdłuż ul. Zielonej, M. Kopernika, 11 Listopada, do skrzyżowania z ul. K. Sembrzyckiego i do zatoki jeziora Oleckie Wielkie.	XVI – XIX w.	NR KULT.V-ZB/71/52-56 8.11.1956 r. oraz KL. WKZ 534/18/d/79 21.02.1979 r.  A-181	—
2.	<b>Plac Wolności 10,</b> budynek mieszkalny	pocz. XX w.	KL.WKZ 534/750/d/89 15.12.1989 A-2975	361/1
3.	<b>Plac Wolności 11,</b> budynek mieszkalno-usługowy	XIX/XX w.	KL.WKZ 534/751/d/89 15.12.1989 A-2969	361/7
4.	<b>Plac Wolności 13,</b> budynek mieszkalny (ob. bud. usługowy)	XIX/XX w.	KL.WKZ 534/752/d/89 15.12.1989 A-2977	361/15
5.	<b>Plac Wolności 15,</b> budynek mieszkalno-usługowy	XIX/XX w.	KL.WKZ 534/753/d/89 15.12.1989 A-2957	438/2
6.	<b>Plac Wolności 17,</b> budynek mieszkalny	XIX/XX w.	KL.WKZ 534/754/d/89 15.12.1989 A-2958	1878/1
7.	<b>Plac Wolności 19,</b> budynek mieszkalny	XIX/XX w.	KL.WKZ 534/755/89 15.12.1989 A-2960	443/3
8.	<b>Plac Wolności 20,</b>	XIX/XX w.	KL.WKZ	443/4

	budynek mieszkalny		534/756/d/89 15.12.1989 A-2962	
9.	<b>Plac Wolności 21,</b> budynek mieszkalny	XIX/XX w.	KL.WKZ 534/757/d/89 15.12.1989 A-2964	2094
10.	<b>Plac Wolności 24,</b> budynek mieszkalny z budynkiem gospodarczym na zapleczu	XIX/XX w.	KL.WKZ 534/758/89 15.12.1989  <u>A-2965</u> WKZ 534/180/d/93 15.03.1993	642/1 642/2 642/20
11.	<b>Plac Zamkowy 3,</b> zamek - starostwo, ob. szkoła, wraz z przyległym terenem dawnego zamku	1897	KL.WKZ 534/1015/d/94 10.11.1994 A-3763	429/4, 429/3, 429/14, 429/16, 432/1
12.	<b>daw. ul. Armii Krajowej</b> <b>ob. ul. Legusa</b> Zespół zabudowy gospodarczej (magazyn, stajnia, stodoła)	XIX/XX w.	WKZ 534/964/d/93 05.08.1993 A-3553	376/2
13.	<b>ul. Armii Krajowej 6,</b> budynek usługowy	poł. XIX	KL.WKZ 534/536/d/86 30.12.1986 A-1760	376/5, 376/6
14.	<b>ul. Armii Krajowej 7,</b> budynek mieszkalno- biurowy	poł. XIX	KL.WKZ 534/537/d/86 30.12.86 A-1765	1552/1
15.	<b>ul. Armii Krajowej 8,</b> budynek mieszkalny z bramą	poł. XIX	KL WKZ 534/538/d/86 30.12.1986 A-1763	304/5
16.	<b>ul. Armii Krajowej 9,</b> budynek mieszkalny (ob. budynek biurowy)	poł. XIX	KL. WKZ 534/447/d/86 28.01.1986 A-1613	1551
17.	<b>ul. Armii Krajowej 10,</b> budynek mieszkalno- usługowy z bramą	poł. XIX	KL. WKZ 534/539/d/86 30.12.1986 A-1760	304/4
18.	<b>ul. Armii Krajowej 11,</b> budynek mieszkalny	2. poł. XIX	KL WKZ 534/540/d/86 30.12.1986 A-1774	1597
19.	<b>ul. Armii Krajowej 12,</b> budynek mieszkalny	XIX/XX w.	KL WKZ 534/541/d/86 30.12.1986 A-1776	304/3
20.	<b>ul. Armii Krajowej 14,</b> budynek mieszkalny z	2. poł. XIX	KL WKZ 534/542/86	304/2

	bramą		30.12.1986 A-1778	
21.	<b>ul. Armii Krajowej 15,</b> budynek mieszkalny z bramą	2. poł. XIX	KL WKZ 534/543/d/86 30.12.1986 A-1753	342
22.	<b>ul. Armii Krajowej 16,</b> budynek mieszkalny	2. poł. XIX	KL WKZ 534/544/d/86 30.12.1986 A-1769	2859/1
23.	<b>ul. Armii Krajowej 17,</b> budynek mieszkalny z bramą	poł. XIX	KL WKZ 534/545/d/86 30.12.1986 A-1756	1596
24.	<b>ul. Armii Krajowej 20,</b> budynek mieszkalny	poł. XIX	KL WKZ 534/561/d/87 25.02.1987 A-1861	2860
25.	<b>ul. Armii Krajowej 26,</b> budynek mieszkalny (ob. budynek biurowy)	pocz. XX w.	KL WKZ 534/562/d/87 25.02.1987 A-1887	364
26.	<b>daw. ul. Cmentarna</b> <b>ob. ul. 11 Listopada,</b> Cmentarz ewangelicki	XIX w.	KL. WKZ 534/515/d/86 23.07.1986 A-1699	409
27.	<b>ul. Goldapska,</b> Park miejski, w tym: -drewniany pomost z dwoma wieżami (molo- rekonstrukcja z 1993 r.), -budynek plażowy do obsługi plaży, obecnie kawiarnia i łazienki, - stadion z urządzeniami sportowymi, hipodromem i starterem do wypuszczania koni, -pomnik ku czci poległych mieszkańców Olecka podczas I wojny światowej - 2 wiadukty z nasypem - restauracja z budynkiem gospodarczym - drewniana altana na kamiennej podmurówce	ok. 1928	WUOZ-1310-IZN- 5340-72/2004 24.04.2004 A-4297	43/2, 45/ 46, 47, 48, 49/2, 50/5, 51
28.	<b>ul. Grunwaldzka 4,</b> budynek mieszkalny	XIX/XX w.	KL WKZ 534/743/d/89 15.12.1989 A-2980	642/9
29.	<b>ul. Grunwaldzka 5,</b> budynek mieszkalny	XIX/XX w.	KL WKZ 534/744/d/89	635/2

			15.12.1989 A-2979	
30.	<b>ul. Grunwaldzka 6,</b> budynek mieszkalno- handlowy	XIX/XX w.	KL WKZ 534/745/d/89 15.12.1989 A-2966	642/6
31.	<b>ul. Grunwaldzka 8,</b> budynek mieszkalno- handlowy	XIX/XX w.	KL. WKZ 534/746/89 15.12.1989 A-2971	643
32.	<b>ul. Grunwaldzka 14,</b> budynek mieszkalno- handlowy	XIX/XX w.	KL.WKZ 534/747/d/89 15.12.1989 A-2973	645/10
33.	<b>ul. Grunwaldzka 16,</b> budynek mieszkalny	2. poł. XIX w.	KL.WKZ 534/748/d/89 15.12.1989 A-2970	645/2
34.	<b>ul. Kolejowa 9,</b> budynek usługowo- mieszkalny	pocz. XX w.	KL. WKZ 534/477/d/86 16.04.1986 A-1668	677/3
35.	<b>ul. Kolejowa 11,</b> budynek usługowo- mieszkalny	XIX/XX w.	KL.WKZ 534/478/d/86 16.04.1986 A-1670	678/1
36.	<b>ul. Kolejowa 12,</b> budynek mieszkalny	XIX/XX w.	KL.WKZ 534/479/d/86 16.04.1986 A-1671	629/6
37.	<b>ul. Kolejowa 14,</b> budynek mieszkalny	XIX/XX w.	A-1670 16 kwietnia 1986 r.	629/3
38.	<b>ul. Kolejowa 29,</b> budynek mieszkalny	XIX/XX w.	KL.WKZ 534/471/d/86 07.10.1986 A-1712	615/3
39.	<b>daw. ul. Lipowa 1</b> <b>ob. ul. Nocznickiego 19,</b> budynek gospodarczy i śrutownik	poł. XIX w.	KL. WKZ 534/546/d/86 30.12.1986 A-1784	762/2 i cz. 762/1
40.	<b>ul. Mazurska 16,</b> budynek mieszkalny	poł. XIX w.	KL.WKZ 534/555/d/87 25.02.1987 A-1849	517
41.	<b>ul. Mazurska 18,</b> budynek mieszkalny	poł. XIX w.	KL.WKZ 534/556/d/87 25.02.1987 A-1855	518
42.	<b>ul. Mazurska 27,</b> budynek mieszkalny	poł. XIX w.	KL.WKZ 534/559/d/87	541

			25.02.1987 A-1892	
43.	<b>ul. Mazurska 29</b> , budynek mieszkalny	poł. XIX w.	KL.WKZ 534/560/d/87 25.02.1987 A-1865	544
44.	<b>ul. Nocznickiego 5</b> , budynek mieszkalny	XIX/XX w.	KL. WKZ 534/547/d/86 30.12.1986 A-1772	666/3
45.	<b>ul. Nocznickiego 9</b> , budynek mieszkalny	pocz. XX w.	KL. WKZ 534/548/d/86 30.12.1986 A-1759	669/1
46.	<b>ul. Nocznickiego 13</b> , budynek mieszkalny	pocz. XX w.	KL.WKZ 534/549/d/86 30.12.1986 A-1770	671/2, 1614/2
47.	<b>ul. Nocznickiego 14</b> , budynek mieszkalny	pocz. XX w.	KL.WKZ 534/550/d/86 30.12.1986 A-1775	683/2
48.	<b>ul. Nocznickiego 18</b> , budynek mieszkalny	pocz. XX w.	KL.WKZ 534/551/d/86 30.12.1986 A-1785	685/1
49.	<b>ul. Nocznickiego 19</b> , budynek mieszkalny	pocz. XX w.	KL.WKZ 534/552/d/86 30.12.1986 A-1787	762/1
50.	<b>ul. Nocznickiego 22</b> , budynek mieszkalny	pocz. XX w.	KL.WKZ 534/553/d/86 30.12.1986 A-1781	690/5
51.	<b>ul. Nocznickiego 24</b> , budynek mieszkalny	pocz. XX w.	KL.WKZ 534/554/d/86 30.12.1986 A-1777	1565
52.	<b>ul. Sembrzyckiego 18c</b> , Chata Mazurska	lata 20-te XX w	KL.WKZ 534/749/d/89 15.12.1989 A-2959	276
53.	<b>ul. Zamkowa 11</b> , Kościół rzymskokatolicki p.w. Podwyższenia Krzyża Św. w zespole sakralnym	1859-1861, wieża po 1900	KL.WKZ 534/742/d/89 15.12.1989 A-2963	461

REJESTR ZABYTEKÓW NIERUCHOMYCH WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO - MAZURSKIEGO.  
GMINA OLECKO

L.p	Obiekt zabytkowy	Czas powstania	Numer i data decyzji o wpisie do rejestru zabytków	Numer działki
1	2	3	4	5
1.	<b>Babki Gąseckie,</b> młyn wodny	pocz. XX w.,	KL WKZ 534/1038/d/95 z 20.11.1995 A-3851	61/2
2.	<b>Biała Olecka,</b> zespół pałacowo-parkowy z folwarkiem: -pałac, -park, -spichlerz, -gorzelnia, -chlewnia, -obora-obecnie magazyn, -stajnia-obecnie mieszalnia pasz, -kuźnia, -dom ogrodnika-obecnie budynek mieszkalny, -stodoła	pocz. XX w.,	SOZ-325-5340- 15/2003 z 27.01.2003 A-4245	217/2, 217/19 217/39
3.	<b>Gąski,</b> Zespół Kościoła Ewangelickiego, ob. Rzymsko-katolicki pw. Św. Antoniego Padewskiego: - kościół - plebania	1833, 1908 plebania - pocz. XX	KL WKZ 534/1021/d/95 z 14.02.1995 r. A-3797	62
4.	<b>Gordejki Małe,</b> Zespół dworsko-parkowy: - dwór - spichlerz	XIX/XX w.	KL WKZ 534/949/d/93 z 05.04.1993 r. A- 3461	91/52, 91/60
5.	<b>Gordejki Małe,</b> Park dworski z przyległym terenem zabudowy mieszkalnej i gospodarczej	XIX/XX w.	KL WKZ 534/452/d/86 z 12.03.1986 r. A- 1647	91, 91/66
6.	<b>Imionki,</b> Park dworski z przyległym terenem zabudowy mieszkalnej i gospodarczej	XIX/XX w.	KL WKZ 534/451/d/86 z 12.03.1986 r. A- 1652	173/8;111
7.	<b>Lenarty,</b> Park dworski z przyległym terenem zabudowy mieszkalnej i gospodarczej	XIX/XX w.	KL WKZ 534/180/d/88 z 12.11.1988 r. A- 2581	509/2
8.	<b>Sedranki,</b> młyn wodny ob. elektryczny i dom młynarza	lata 20. XX w.	KL WKZ 534/1039/d/95 z 20.11.1995 r. A- 3852	78/4
9.	<b>Sedranki,</b> cmentarz ewangelicki /na północ od. wsi/ z kaplicą	XIX w.	KL WKZ 534/646/d/89 z 11.01.1989 r.	44

	<b>grobowa</b>		A- 2596	
10.	<b>Siejnik,</b> Zespół dworsko-parkowy: - dwór - oficyna - 2 obory - pozostałości parku i ogrodu botanicznego	2 poł. XIX w.	KL WKZ 534/970/d/93 z 24.09.1993 r. A- 3568	301/5
11.	<b>Skowronki,</b> park dworski z przyległym terenem zabudowy mieszkalnej i gospodarczej	XIX/XX w.	KL WKZ 534/179/d/88 z 10.11.1988 r. A- 2579	41/21
12.	<b>Szczecinki,</b> kościół ewangelicki z pastorówką ob. rzymskokatolicki p.w. św. Stanisława	1926 r.	KL WKZ 534/861/d/92 z 2.01.1992 r. A- 3258	80/2, 81
13.	<b>Szczecinki,</b> cmentarz ewangelicki	XIX w.	KL WKZ 534/496/d/86 z 15.05.1986 r. A- 1676	140
14.	<b>Zabielne,</b> cmentarz ewangelicki	XIX w. 1914-1918	KL WKZ 534/645/d/89 z 11.01.1989 r. A- 2605	3174/8

**OBIEKTY ARCHEOLOGICZNE WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW WOJEWÓDZTWA  
WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO.**

Nr na mapie	Nazwa lokalna	Obszar AZP	Nr M.	Nr Ob.	Funkcja	Kultura	Chronologia	Data wpisu
1	<b>Dąbrowskie</b>	17-80	1	1	grodzisko	zachodnio-bałtyjska	Okres rzymski i wczesne średniowiecze	29.11.1967 r.

**WYKAZ ZABYTKÓW RUCHOMYCH. REJESTR ZABYTKÓW WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO. MIASTO OLECKO**

L.p.	Obiekt zabytkowy	Adres	Numer i data decyzji o wpisie do rejestru zabytków
1.	Zabytki ruchome znajdujące się w kościele p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego (4 zabytki)	Olecko, ul. Zamkowa	KL. WKZ 533/30/d/86 z 22.04.1986 r. Nr B-30

## WYKAZ ZABYTEKÓW RUCHOMYCH. REJESTR ZABYTEKÓW WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO. GMINA OLECKO.

<b>L.p.</b>	<b>Obiekt zabytkowy</b>	<b>Adres</b>	<b>Numer i data decyzji o wpisie do rejestru zabytków</b>
1.	Zabytki ruchome znajdujące się w kościele p.w. Św. Stanisława Biskupa i Męczennika, scena ukrzyżowania (3 zabytki)	Szczecinki nr 27	KL. WKZ 533/27/d/85 z 05.03.1985 r. Nr B-27

**Aneks 2. Wykaz zabytków ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków.****WYKAZ ZABYTEKÓW NIERUCHOMYCH GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTEKÓW. MIASTO OLECKO**

L.p.	Obiekt zabytkowy	Czas powstania	Numer i data decyzji o wpisie do rejestru zabytków	Numer działki
1	2	3	4	5
1.	<b>Teren części miasta Olecka</b> (układ urbanistyczny)	XVI – XIX w.	NR KULT.V-ZB/71/52-56 8.11.1956 r. oraz KL.WKZ 534/18/d/79 21.02.1979r. A-181	—
2.	<b>Aleja Zwycięstwa 3</b> , budynek mieszkalny	pocz. XX w.	—	1555/1
3.	<b>Aleja Zwycięstwa 5</b> , budynek mieszkalny	pocz. XX w.	—	2315
4.	<b>Aleja Zwycięstwa 7/9</b> , budynek mieszkalny	pocz. XX w.	—	1557/4
5.	<b>Aleja Zwycięstwa 11</b> , budynek mieszkalny	poł. XX w.	—	719
6.	<b>daw. ul. Armii Krajowej ob. ul. Legusa</b> Zespół zabudowy gospodarczej (magazyn, stajnia, stodoła)	XIX/XX w.	WKZ 534/964/d/93 05.08.1993 A-3553	376/2
7.	<b>ul. Armii Krajowej</b> , Cmentarz żydowski (ob. teren zieleni)	1851-1933	-----	209/2, 241
8.	<b>ul. Armii Krajowej 4</b> , budynek mieszkalny	XIX/XX w.	-----	2839
9.	<b>ul. Armii Krajowej 5</b> , budynek mieszkalny	ok. 1900 r.	-----	348/6
10.	<b>ul. Armii Krajowej 6</b> , budynek usługowy	poł. XIX	KL.WKZ 534/536/d/86 30.12.1986 A-1760	376/5
11.	<b>ul. Armii Krajowej 7</b> , budynek mieszkalno-biurowy	poł. XIX	KL.WKZ 534/537/d/86 30.12.86 A-1765	348/11
12.	<b>ul. Armii Krajowej 8</b> , budynek mieszkalny z bramą	poł. XIX	KL WKZ 534/538/d/86 30.12.1986 A-1763	304/5

13.	<b>ul. Armii Krajowej 9,</b> budynek mieszkalny	poł. XIX	KL. WKZ 534/447/d/86 28.01.1986 A-1613	1551
14.	<b>ul. Armii Krajowej 10,</b> budynek mieszkalno- usługowy z bramą	poł. XIX	KL. WKZ 534/539/d/86 30.12.1986 A-1760	304/4
15.	<b>ul. Armii Krajowej 11,</b> budynek mieszkalny	2. poł. XIX	KL WKZ 534/540/d/86 30.12.1986 A-1774	1597
16.	<b>ul. Armii Krajowej 12,</b> budynek mieszkalny	XIX/XX w.	KL WKZ 534/541/d/86 30.12.1986 A-1776	304/3
17.	<b>ul. Armii Krajowej 14,</b> budynek mieszkalny z bramą	2. poł. XIX	KL WKZ 534/542/86 30.12.1986 A-1778	304/2
18.	<b>ul. Armii Krajowej 15,</b> budynek mieszkalny z bramą	2. poł. XIX	KL WKZ 534/543/d/86 30.12.1986 A-1753	342
19.	<b>ul. Armii Krajowej 16,</b> budynek mieszkalny	2. poł. XIX	KL WKZ 534/544/d/86 30.12.1986 A-1769	2859/1
20.	<b>ul. Armii Krajowej 17,</b> budynek mieszkalny z bramą	poł. XIX	KL WKZ 534/545/d/86 30.12.1986 A-1756	1596
21.	<b>ul. Armii Krajowej 20,</b> budynek mieszkalny	poł. XIX	KL WKZ 534/561/d/87 25.02.1987 A-1861	2860
22.	<b>ul. Armii Krajowej 26,</b> budynek mieszkalny	pocz. XX w.	KL WKZ 534/562/d/87 25.02.1987 A-1887	364
23.	<b>daw. ul. Cmentarna</b> <b>ob. ul. 11 Listopada,</b> Cmentarz ewangelicki	XIX w.	KL. WKZ 534/515/d/86 23.07.1986 A-1699	409
24.	<b>ul. Goldapska,</b> Park miejski, w tym: -drewniany pomost z dwoma wieżami (molo- rekonstrukcja z 1993 r.), -budynek plażowy do obsługi plaży, obecnie kawiarnia i łazienki,	ok. 1928	WUOZ-1310-IZN- 5340-72/2004 24.04.2004 A-4297	43/2, 45/ 46, 47, 48, 49/2, 50/5, 51

	- stadion z urządzeniami sportowymi, hipodromem i starterem do wypuszczania koni, -pomnik ku czci poległych mieszkańców Olecka podczas I wojny światowej - 2 wiadukty z nasypem - restauracja z budynkiem gospodarczym - drewniana altana na kamiennej podmurówce			
25.	<b>ul. Goldapska,</b> Strzelnica w zespole parkowo- sportowo- rekreacyjnym	ok. 1933	-----	43/2
26.	<b>ul. Goldapska,</b> cmentarz komunalny	2 poł. XX w. i pocz. XXI w.	-----	26
27.	<b>ul. Goldapska,</b> most (ob. kładka piesza) nad nieczynną linią wąskotorową w zespole sportowo-rekreacyjnym	lata 1927-1928	-----	308
28.	<b>ul. Grunwaldzka 2,</b> budynek mieszkalny (ob. bud. handlowy)	2 poł. XIX	-----	642/15
29.	<b>ul. Grunwaldzka 4,</b> budynek mieszkalny	XIX/XX w.	KL WKZ 534/743/d/89 15.12.1989 A-2980	642/9
30.	<b>ul. Grunwaldzka 5,</b> budynek mieszkalny	XIX/XX w.	KL WKZ 534/744/d/89 15.12.1989 A-2979	635/2
31.	<b>ul. Grunwaldzka 6,</b> budynek mieszkalno-handlowy	XIX/XX w.	KL WKZ 534/745/d/89 15.12.1989 A-2966	642/6
32.	<b>ul. Grunwaldzka 8,</b> budynek mieszkalno-handlowy	XIX/XX w.	KL. WKZ 534/746/89 15.12.1989 A-2971	643
33.	<b>ul. Grunwaldzka 14,</b> budynek mieszkalno-handlowy	XIX/XX w.	KL. WKZ 534/747/d/89 15.12.1989 A-2973	645/10
34.	<b>ul. Grunwaldzka 16,</b> budynek mieszkalny	2. poł. XIX w.	KL. WKZ 534/748/d/89 15.12.1989 A-2970	645/2

35.	<b>ul. Jagiellońska 2,</b> młyn wodny, ob. elektryczny	ok. 1895	-----	491
36.	<b>ul. Kolejowa 7,</b> budynek mieszkalny (ob. mieszk.-usług.)	poł. XX w.	-----	676
37.	<b>ul. Kolejowa 9,</b> budynek usługowo- mieszkalny	pocz. XX w.	KL. WKZ 534/477/d/86 15.04.1986	677/3
38.	<b>ul. Kolejowa 11,</b> budynek usługowo- mieszkalny	XIX/XX w.	KL. WKZ 534/478/d/86 16.04.1986 A-1670	678/1
39.	<b>ul. Kolejowa 12,</b> budynek mieszkalny	XIX/XX w.	KL. WKZ 534/479/d/86 16.04.1986 A-1671	629/6
40.	<b>ul. Kolejowa 14,</b> budynek mieszkalny	XIX/XX w.	16 kwietnia 1986 r. A-1670	629/3
41.	<b>ul. Kolejowa 16,</b> budynek mieszkalny	pocz. XX w.	-----	629/1
42.	<b>ul. Kolejowa 18,</b> budynek mieszkalny	pocz. XX w.	-----	629/7
43.	<b>ul. Kolejowa 20,</b> budynek mieszkalny	pocz. XX w.	-----	1611/5
44.	<b>ul. Kolejowa 21,</b> budynek mieszkalny	pocz. XX w.	-----	696/1
45.	<b>ul. Kolejowa 22,</b> budynek mieszkalny	poł. XX w.	-----	1611/4
46.	<b>ul. Kolejowa 28,</b> budynek mieszkalny	poł. XX w.	-----	627
47.	<b>ul. Kolejowa 28 A,</b> budynek mieszkalny	poł. XX w.	-----	627
48.	<b>ul. Kolejowa 29,</b> budynek mieszkalny	XIX/XX w.	KL. WKZ 534/471/d/86 07.10.1986 A-1712	615/3
49.	<b>ul. Kolejowa 30,</b> budynek mieszkalny	XIX/XX w.	-----	625/7
50.	<b>ul. Kolejowa 31,</b> budynek biurowy	XIX/XX w.	-----	615/2

51.	<b>ul. Kolejowa 33,</b> budynek mieszkalny (ob. szkoła)	XIX/XX w.	-----	597
52.	<b>daw. ul. Lipowa 1</b> <b>ob. ul. Nocznickiego 19,</b> budynek gospodarczy i śrutownik	poł. XIX w.	KL. WKZ 534/546/d/86 30.12.1986 A-1784	762/2 i cz. 762/1
53.	<b>ul. 11 Listopada 3,</b> budynek mieszkalny	przeł. XIX/XX w.	-----	425/4
54.	<b>ul. 11 Listopada 11,</b> budynek mieszkalny	pocz. XX w.	-----	424/5
55.	<b>ul. 11 Listopada 13,</b> budynek mieszkalny	pocz. XX w.	-----	423/12
56.	<b>ul. 11 Listopada 17,</b> budynek mieszkalny	pocz. XX w.	-----	423/4
57.	<b>ul. 11 Listopada 19,</b> budynek mieszkalny	pocz. XX w.	-----	423/3
58.	<b>ul. 11 Listopada 21,</b> budynek mieszkalny	pocz. XX w.	-----	423/1
59.	<b>ul. 1 Maja 1,</b> budynek mieszkalny	XIX/XX w.	-----	447/1
60.	<b>ul. 1 Maja 12,</b> budynek mieszkalny	poł. XIX w.	-----	3010
61.	<b>ul. 1 Maja 14,</b> budynek mieszkalny	pocz. XX w.	-----	636/1
62.	<b>ul. 1 Maja 17,</b> budynek mieszkalny	pocz. XX w.	-----	451/3
63.	<b>ul. 1 Maja 18,</b> budynek mieszkalny	ok. 1930 r.	-----	472/20
64.	<b>ul. 1 Maja 20,</b> budynek mieszkalny	ok. 1930 r.	-----	472/3
65.	<b>ul. 1 Maja 22,</b> budynek mieszkalny	pocz. XX w.	-----	472/1
66.	<b>ul. Mazurska 16,</b> budynek mieszkalny	poł. XIX w.	KL. WKZ 534/555/d/87 25.02.1987 A-1849	517
67.	<b>ul. Mazurska 18,</b> budynek mieszkalny	poł. XIX w.	KL. WKZ 534/556/d/87 25.02.1987	518

			A-1855	
68.	<b>ul. Mazurska 20,</b> budynek mieszkalny	poł. XIX w.	-----	519
69.	<b>ul. Mazurska 27,</b> budynek mieszkalny	poł. XIX w.	KL.WKZ 534/559/d/87 27.02.1987 A-1892	541
70.	<b>ul. Mazurska 29,</b> budynek mieszkalny	poł. XIX w.	KL.WKZ 534/560/d/87 25.02.1987 A-1865	544
71.	<b>ul. Młynowa 2,</b> budynek mieszkalny	2. poł. XIX w.	-----	499/1
72.	<b>ul. Młynowa 3,</b> budynek mieszkalny	XIX/XX w.	-----	472/39
73.	<b>ul. Młynowa 5,</b> budynek mieszkalny	XIX/XX w.	-----	472/41
74.	<b>ul. Młynowa 7,</b> budynek mieszkalny	XIX/XX w.	-----	472/23
75.	<b>ul. Młynowa 8,</b> budynek mieszkalny	XIX/XX w.	-----	502
76.	<b>ul. Młynowa 9,</b> budynek mieszkalny	XIX/XX w.	-----	472/38
77.	<b>ul. Młynowa 11,</b> budynek mieszkalny	XIX/XX w.	-----	472/34
78.	<b>ul. Nocznickiego 1,</b> budynek mieszkalny	pocz. XX w.	-----	662/1
79.	<b>ul. Nocznickiego 5,</b> budynek mieszkalny (ob. bud. handlowy)	1886 r.	KL. WKZ 534/547/d/86 30.12.1986 A-1772	666/3
80.	<b>ul. Nocznickiego 9,</b> budynek mieszkalny	pocz. XX w.	KL. WKZ 534/548/d/86 30.12.1986 A-1759	669/1
81.	<b>ul. Nocznickiego 13,</b> budynek mieszkalny	pocz. XX w.	KL.WKZ 534/549/d/86 30.12.1986 A-1770	1614/2
82.	<b>ul. Nocznickiego 14,</b> budynek mieszkalny	pocz. XX w.	KL.WKZ 534/550/d/86 30.12.1986	683/2

			A-1775	
83.	<b>ul. Nocznickiego 18,</b> budynek mieszkalny	pocz. XX w.	KL.WKZ 534/551/d/86 30.12.1986 A-1785	685/1
84.	<b>ul. Nocznickiego 19,</b> budynek mieszkalny	pocz. XX w.	KL.WKZ 534/552/d/86 30.12.1986 A-1787	762/1
85.	<b>ul. Nocznickiego 22,</b> budynek mieszkalny	pocz. XX w.	KL.WKZ 534/553/d/86 30.12.1986 A-1781	690/5
86.	<b>ul. Nocznickiego 24,</b> budynek mieszkalny	pocz. XX w.	KL.WKZ 534/554/d/86 30.12.1986 A-1777	1565
87.	<b>ul. Parkowa,</b> Przystanek przy linii wąskotorowej w zespole parkowo- sportowo- rekreacyjnym	1927-28	-----	50/4
88.	<b>Plac Wieży Ciśnień,</b> Wieża ciśnień	XIX/XX w.	-----	606/5
89.	<b>Plac Wolności 1,</b> budynek mieszkalny	pocz. XX	-----	1566
90.	<b>Plac Wolności 2,</b> budynek mieszkalny	poł. XX w.	-----	632/2
91.	<b>Plac Wolności 4,</b> budynek mieszkalny	pocz. XX w.	-----	656/2
92.	<b>Plac Wolności 10,</b> budynek mieszkalny	pocz. XX w.	KL.WKZ 534/750/d/89 15.12.1989 A-2975	361/1
93.	<b>Plac Wolności 11,</b> budynek mieszkalno- usługowy	XIX/XX w.	KL. WKZ 534/751/d/89 15.12.1989 A-2969	361/7
94.	<b>Plac Wolności 12,</b> budynek mieszkalny	poł. XIX w.	-----	361/20
95.	<b>Plac Wolności 13,</b> budynek mieszkalny	XIX/XX w.	KL.WKZ 534/752/d/89 15.12.1989 A-2977	361/15
96.	<b>Plac Wolności 14,</b> budynek mieszkalny	XIX/XX w.	-----	1568/2
97.	<b>Plac Wolności 15,</b>	XIX/XX w.	KL.WKZ	438/2

	budynek mieszkalno-usługowy		534/753/d/89 15.12.1989 A-2957	
98.	<b>Plac Wolności 17,</b> budynek mieszkalny	XIX/XX w.	KL.WKZ 534/754/d/89 15.12.1989 A-2958	1878/1
99.	<b>Plac Wolności 19,</b> budynek mieszkalny	XIX/XX w.	KL.WKZ 534/755/89 15.12.1989 A-2960	443/3
100.	<b>Plac Wolności 20,</b> budynek mieszkalny	XIX/XX w.	KL.WKZ 534/756/d/89 15.12.1989 A-2962	443/4
101.	<b>Plac Wolności 21,</b> budynek mieszkalny	XIX/XX w.	KL.WKZ 534/757/d/89 15.12.1989 A-2964	2094
102.	<b>Plac Wolności 24,</b> budynek mieszkalny z budynkiem gospodarczym na zapleczu	XIX/XX w.	KL.WKZ 534/758/d/89 15.12.1989 WKZ 534/180/d/93 15.03.1993 A-2965	642/1 642/2 642/20
103.	<b>ul. Plac Wolności 24</b> (zaplecze), budynek mieszkalny	XIX/XX w.	-----	642/20
104.	<b>Plac Zamkowy 3,</b> starostwo, ob. szkoła, wraz z przyległym terenem dawnego zamku	1897	KL.WKZ 534/1015/d/94 10.11.1994 A-3763	429/3, 429/4, 429/14, 429/16, 432/1
105.	<b>ul. Sembrzyckiego 18a,</b> hangar	ok. 1930	-----	277/6
106.	<b>ul. Sembrzyckiego 18c,</b> chata mazurska	lata 20-te XX w	KL. WKZ 534/749/89 15.12.1989 A-2959	276
107.	<b>ul. Słowiańska 1,</b> budynek mieszkalny (szpital w latach 1905-1935, ob. szkoła)	1905	-----	331
108.	<b>ul. Słowiańska 2,</b> budynek mieszkalny (bud. oświatowy)	ok. 1935	-----	328/2
109.	<b>ul. Słowiańska 3,</b> budynek mieszkalny	poł. XX w.	-----	332/2

110.	<b>ul. Słowiańska 3A,</b> budynek mieszkalny	poł. XX w.	-----	332/3
111.	<b>ul. Wąska 5,</b> budynek mieszkalny	pocz. XX w.	-----	640/6
112.	<b>ul. Wojska Polskiego 16,</b> Zespół stacji kolejowej: - dworzec - magazyn spedycji - nastawnia północna - nastawnia południowa - budynek biurowo- socjalny (ob. dom), - wieża wodna (nie użytkowana) - dom (dz. nr 1/5)	1879, przebud. lata 30. i 70. XX w.	-----	1/29
113.	<b>ul. Zamkowa 1,</b> (ob. siedziba policji) - budynki	pocz. XX w.	-----	431
114.	<b>ul. Zamkowa 2,</b> Zespół willowy: - willa - budynek gospodarczy	pocz. XX w.	-----	435/25
115.	<b>ul. Zamkowa,</b> Cmentarz rzymskokatolicki, 3 groby niemieckich żołnierzy	XIX w.	-----	465
116.	<b>ul. Zamkowa 4,</b> budynek mieszkalny (ob. bud. oświatowy)	pocz. XX w.	-----	435/12
117.	<b>ul. Zamkowa 6,</b> Dom parafialny (Parafii p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego)	2 poł. XIX w.	-----	454
118.	<b>ul. Zamkowa 8,</b> budynek mieszkalny	poł. XIX w.	-----	456/3
119.	<b>ul. Zamkowa 9,</b> willa (ob. dom)	pocz. XX w.	-----	434/3
120.	<b>ul. Zamkowa 10,</b> budynek mieszkalny	poł. XIX w.	-----	456/2
121.	<b>ul. Zamkowa 11,</b> Kościół rzymskokatolicki p.w. Podwyższenia Krzyża Św. w zespole sakralnym: - kościół - plebania - kaplica	1859-1861, wieża po 1900	KL.WKZ 534/742/d/89 15.12.1989 A-2963	461
122.	<b>ul. Zamkowa 11,</b> Kaplica (przy kościele Podwyższenia Krzyża Świętego)	przełom XIX/XX w.	-----	461

123.	<b>ul. Zamkowa 14,</b> budynek mieszkalny	XIX/XX w.	-----	472/27
124.	<b>ul. Zamkowa 16,</b> budynek mieszkalny	poł. XIX w.	-----	472/29
125.	<b>„Dworek Mazurski”</b> (ob. bud. hotelowy)	ok. 1933	-----	1314/3
126.	<b>Most drogowy</b> nad czynną linią kolejową Gołdap – Olecko - Ełk	ok. 1930	-----	1/29
127.	<b>Most kolejowy</b> nad drogą do Wieliczek	ok. 1911	-----	1259

## WYKAZ ZABYTEKÓW NIERUCHOMYCH GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTEKÓW. GMINA OLECKO

Lp	Obiekt zabytkowy	Czas powstania, okresy przebudowy, stopień zachowania	Numer i data decyzji o wpisie do rejestru zabytków	Numer działki
1	2	3	4	5
1.	<b>Babki Gąseckie,</b> młyn wodny	pocz. XX w.	WKZ 534/1038/d/95 z dn. 20.11.1995 A-3851	61/2
2.	<b>Babki Gąseckie 5,</b> budynek mieszkalny	XIX/XX w.	-----	31, 32
3.	<b>Babki Gąseckie 13,</b> budynek mieszkalny	XIX/XX w.	-----	57
4.	<b>Babki Gąseckie,</b> cmentarz ewangelicki (ok. 0,5 km na zachód od wsi)	XIX w.	-----	17
5.	<b>Babki Gąseckie,</b> cmentarz ewangelicki (ok. 0,3 km na zachód od wsi)	XIX w.	-----	62
6.	<b>Babki Oleckie 19,</b> Zespół szkoły: -budynek szkolny - budynek gospodarczy	XIX/XX w.	-----	67/2
7.	<b>Babki Oleckie 20,</b> budynek mieszkalny	XIX/XX w.	-----	63/2
8.	<b>Babki Oleckie,</b> most drogowy	XIX/XX w.	-----	168
9.	<b>Babki Oleckie,</b> cmentarz ewangelicki (na południowy zachód od wsi)	XIX w.	-----	42
10.	<b>Babki Oleckie,</b> cmentarz ewangelicki (na północ od wsi)	XIX w.	-----	116
11.	<b>Biała Olecka,</b> zespół pałacowo-parkowy z folwarkiem (pałac, park,	pocz. XX w.,	SOZ-325-5340- 15/2003 z 27.01.2003	217/2, 217/19 217/39

	spichlerz, gorzelnia, chlewnia, obora-obecnie magazyn, stajnia-obecnie mieszalnia pasz, kuźnia, dom ogrodnika-obecnie budynek mieszkalny, stodoła)		A-4245	
12.	<b>Biała Olecka</b> , zespół szkoły (szkoła -ob. dom, budynek gospodarczy)	pocz. XX w.	_____	221/3, 221/25
13.	<b>Biała Olecka</b> , most kolejowy na nieczynnej linii kolejowej wąskotorowej Olecko-Garbas	1911 r.	_____	238
14.	<b>Biała Olecka</b> , most drogowy nad nieczynną linią kolejową wąskotorową Olecko-Garbas, żelbetonowy	1911 r.	_____	234
15.	<b>Biała Olecka</b> , cmentarz ewangelicki	XIX w.	_____	887
16.	<b>Borawskie 2</b> , zespół szkoły (szkoła -ob. dom, budynek gospodarczy)	XIX/XX w.	_____	206/2, 206/4
17.	<b>Borawskie 3/4</b> , budynek mieszkalny	XIX/XX w.	_____	207/2
18.	<b>Borawskie</b> , cmentarz ewangelicki (w rozwidleniu dróg Bakalarzewo-Olecko (szosa) i Bakalarzewo – Borawskie (dr. gruntowa)	XIX w.	_____	210
19.	<b>Borawskie</b> , cmentarz ewangelicki (przy drodze Bakalarzewo-Borawskie),	XIX w.	_____	209
20.	<b>Borawskie Małe</b> , cmentarz ewangelicki	XIX w.	_____	33
21.	<b>Dąbrowskie 5</b> , budynek mieszkalny	pocz. XX w.	_____	42/3
22.	<b>Dąbrowskie</b> , cmentarz ewangelicki	XIX w.	_____	164
23.	<b>Dobki 9</b> , budynek szkoły ob. dom	pocz. XX w.	_____	53/4
24.	<b>Dobki</b> , cmentarz ewangelicki	XIX w.	_____	39
25.	<b>Doliwy</b> , most kolejowy nad drogą kołową na nieczynnej linii kolejowej Giżycko-Kruklanki- Olecko	1908 r.	_____	110
26.	<b>Doliwy</b> , cmentarz ewangelicki	XIX w.	_____	11

27.	<b>Doliwy,</b> cmentarz ewangelicki (rodzinny), w lesie	XIX w.	_____	48
28.	<b>Doliwy,</b> cmentarz ewangelicki (naprzeciw siedliska obok wiaduktu)	XIX w.	_____	48
29.	<b>Duly,</b> most drogowy nad nieczynną linią kolejową Giżycko -Kruklanki - Olecko	1908 r.	_____	44/2
30.	<b>Gąski,</b> Zespół Kościoła Ewangelickiego, ob. Rzymsko-katolicki pw. Św. Antoniego Padewskiego: - kościół - plebania	1833, 1908 plebania -pocz. XX	KL WKZ 534/1021/d/95 z 14.02.1995 r. A-3797	62
31.	<b>Gąski 10,</b> zespół szkoły (szkoła –ob. dom, budynek gospodarczy)	pocz. XX w.	_____	46/1
32.	<b>Gąski 12,</b> budynek szkolny	pocz. XX w.	_____	55
33.	<b>Gąski 14,</b> zespół szkoły (szkoła i budynek gospodarczy)	pocz. XX w.	_____	65
34.	<b>Gąski 21,</b> budynek mieszkalny	XIX/XX w.	_____	43/1
35.	<b>Gąski 41,</b> budynek mieszkalny	XIX/XX w.	_____	94
36.	<b>Gąski 44/45,</b> budynek mieszkalny	XIX/XX w.	_____	132/2
37.	<b>Gąski,</b> cmentarz ewangelicki /na północ od wsi/,	XIX w.	_____	180/1
38.	<b>Gąski,</b> cmentarz ewangelicki /na wschód od wsi/	XIX/XX w.	_____	147
39.	<b>Gąski,</b> (obr. Zajdy) Cmentarz ewangelicki – zbiorowa mogiła 3 nieznanych żołnierzy rosyjskich	XIX w. i I poł. XX w.	_____	3178
40.	<b>Gąski,</b> cmentarz parafialny	1945-2009	_____	78
41.	<b>Giże,</b> Zespół folwarczny: -dwór –ob. dom - stajnia-chlewnia (obecnie bud. inwentarski) - magazyn - kuźnia (ob.	XIX/XX w.	_____	127

	nieużytkowana) - park			
42.	<b>Gordejki 2,</b> Zagroda chłopska - dom - chlew	XIX/XX w.	_____	53/4
43.	<b>Gordejki 4,</b> Zagroda chłopska - dom - chlew	XIX/XX w.	_____	41
44.	<b>Gordejki 8,</b> Zespół szkoły - szkoła - budynek gospodarczy	pocz. XX w.	_____	47/4
45.	<b>Gordejki 13,</b> Zagroda chłopska: - dom - chlew - obora	pocz. XX w.	_____	28/2, 28/3, 29/1, 29/3
46.	<b>Gordejki,</b> cmentarz ewangelicki (po południowej stronie szosy do Olecka),	XIX w.	_____	56
47.	<b>Gordejki,</b> cmentarz ewangelicki (po północnej stronie szosy do Olecka),	XIX w.	_____	94
48.	<b>Gordejki Male,</b> Zespół dworsko-parkowy: - dwór - spichlerz - park, nr rej. A-1647 z 12.03.1986r.	XIX/XX w.	KL WKZ 534/949/d/93 z 05.04.1993 r. A- 3461  WKZ 534//d/86 z 12.03.1986 r. A- 1647	91, 91/66
49.	<b>Gordejki Male,</b> obora w zespole dworsko- parkowym	XIX/XX w.	_____	90
50.	<b>Gordejki Male,</b> cielętnik w zespole dworsko-parkowym	XIX/XX w.	_____	88/14
51.	<b>Gordejki Male,</b> aleja dojazdowa do zespołu dworsko-parkowego	XX w.	_____	81
52.	<b>Gordejki Male,</b> most drogowy nad nieczynną linią kolejową Giżycko-Kruklanki-Olecko	1908	_____	74
53.	<b>Gordejki Male,</b> cmentarz ewangelicki	XIX w.	_____	210
54.	<b>Imionki,</b> Zespół folwarczny: - 2 obory (ob. bud. inwent.) - budynek gospodarczy - kuźnia (ob. nieużytkowana)	XIX/XX w.	_____	111, 173/8, 174

	- park nr rej. A-1652			
55.	<b>Imionki,</b> cmentarz ewangelicki- mogła żołnierza niemieckiego	XIX w.	_____	65
56.	<b>Imionki 14, 14 A</b> Zespół stacji kolejowej przy nieczynnej linii kolejowej Olecko- Cimochy: - dworzec - dom - budynek gospodarczy - szalet	1911 r.	_____	465/2
57.	<b>Imionki,</b> most drogowy nad nieczynną linią kolejową Olecko- Cimochy	ok . 1930 r.	_____	465/3
58.	<b>Imionki,</b> most drogowy nad nieczynną linią kolejową Olecko- Cimochy	ok . 1930 r.	_____	1259
59.	<b>Jaški 9,</b> budynek mieszkalny	pocz. XX w.	_____	82
60.	<b>Jaški 18,</b> Zespół szkoły: - szkoła (ob. dom) - budynek gospodarczy	pocz, XX w.	_____	91/1
61.	<b>Judziki,</b> Cmentarz ewangelicki, rodzinny (w parku)	XIX w.	_____	859
62.	<b>Judziki 4,</b> Zespół szkoły: - szkoła (ob. dom) - budynek gospodarczy	pocz, XX w.	_____	111/1;111/2
63.	<b>Judziki 7,</b> budynek mieszkalny	XIX/XX w.	_____	110/1
64.	<b>Judziki 14,</b> budynek mieszkalny	XIX/XX w.	_____	69/2
65.	<b>Judziki,</b> cmentarz ewangelicki	XIX w.	_____	120
66.	<b>Kijewo 29,</b> Zespół szkoły: - szkoła - budynek gospodarczy	lata 20. XX w.	_____	189
67.	<b>Kijewo 30,</b> budynek mieszkalny (chata drewniana)	pocz. XX w.	_____	195
68.	<b>Kijewo,</b> Zespół stacji kolejowej przy czynnej linii kolejowej Gołdap-Olecko-Ełk: -dworzec - magazyn spedycji	1879 r. , przebud. okres międzywojenny	_____	376

	- szalet			
69.	<b>Kijewo,</b> cmentarz ewangelicki	XIX w.	_____	166
70.	<b>Kukowo 1,</b> Zespół służb drogowych: - dom - budynek gospodarczy	pocz. XX w.	_____	133/8
71.	<b>Kukowo 17,</b> Zespół szkoły: - szkoła (ob. dom) - budynek gospodarczy	pocz. XX w.	_____	66/4;66/5
72.	<b>Kukowo 21,</b> Zespół karczmy (Gasthaus): - karczma (ob. mieszkanie) - budynek gospodarczy	XIX/XX w.	_____	151/1
73.	<b>Kukowo 28,</b> Zagroda chłopska: - dom - chlew	XIX/XX w.	_____	161/1
74.	<b>Kukowo 29,</b> budynek mieszkalny	XIX/XX w.	_____	162/2
75.	<b>Kukowo 30,</b> Zagroda chłopska: - dom - chlew	XIX/XX w.	_____	119/4
76.	<b>Kukowo 31,</b> budynek mieszkalny	XIX/XX w.	_____	121/2
77.	<b>Kukowo,</b> relikty parku (w dawnym zespole folwarcznym)	XIX w.	_____	156/11;156/1 2
78.	<b>Kukowo,</b> most kolejowy na nieczynnej linii kolejowej wąskotorowej Olecko- Świątajno	1911 r.	_____	62
79.	<b>Kukowo,</b> cmentarz ewangelicki (na północ od wsi, po wschodniej stronie szosy Olecko-Ełk)	XIX w.	_____	175
80.	<b>Kukowo,</b> cmentarz ewangelicki, rodzinny (przy drodze gruntowej na pn-wsch od wsi),	XIX w.	_____	478
81.	<b>Kukowo,</b> cmentarz ewangelicki (przy drodze na przeciw pensjonatu „Konradówka”)	XIX w.	_____	503
82.	<b>Kukowo,</b> cmentarz ewangelicki (po pd. stronie szosy do Zajd, przy drodze gruntowej)	XIX w.	_____	10
83.	<b>Lenarty,</b> park dworski z przyległym	XIX/XX w.	KL WKZ 534/180/d/88	509/2

	terenem zabudowy mieszkalnej i gospodarczej (dwór, obora)		z 12.11.1988 r. A- 2581	
84.	<b>Lenarty,</b> Zespół folwarczny: - gorzelnia  Zabudowa mieszkalna (robotników folwarcznych): - dom „czworak” nr 9 - budynek gospodarczy - dom „czworak” nr 10 - budynek gospodarczy - dom „czworak” nr 12 - budynek gospodarczy - dom „czworak” nr 13 - dom „czworak” nr 14 - budynek gospodarczy	pocz. XX w	_____	7/2 560, 544; 545; 546; 547; 548; 549; 550; 551; 552, 559; 832, 538; 539; 540; 541; 542; 543, 522; 523; 524, 525, 526; 527, 528; 529; 530, 590, 581
85.	<b>Lenarty,</b> Cmentarz ewangelicki (na wschód od zespołu folwarcznego)	XIX w.	_____	848
86.	<b>Lesk,</b> Zespół folwarczny (relikty): - dwór (ob. dom) - obora (ob. magazyn) - założenie zieleni	XIX/XX w.	_____	88/14
87.	<b>Lesk,</b> most drogowy nad czynną linią kolejową Olecko- Cimochy	ok. 1912 r.	_____	74
88.	<b>Lipkowo,</b> Zespół folwarczny (relikty): - park	XIX/XX w.	_____	1141/19
89.	<b>Łęgowo 29,</b> Zespół folwarczny (relikty): - dwór (ob. dom)	XIX/XX w.	_____	86/1, 86/3
90.	<b>Łęgowo,</b> cmentarz ewangelicki (na zach. brzegu jeziora Łęgowo)	XIX w.	_____	128
91.	<b>Możne 27,</b> Zespół szkoły: - szkoła (ob. dom) - budynek gospodarczy	pocz. XX w.	_____	13
92.	<b>Możne,</b> cmentarz ewangelicki (ok. 1 km na wschód od wsi, po pd. stronie drogi polnej)	XIX w.	_____	88
93.	<b>Możne,</b> cmentarz ewangelicki	XIX w.	_____	32

	(ok 1 km na wschód o wsi, po pn. stronie drogi polnej)			
94.	<b>Olecko Kolonia,</b> Cmentarz ewangelicki	XIX w.	_____	222
95.	<b>Olecko Małe,</b> Cmentarz ewangelicki (w pobliżu jeziora Olecko Małe)	XIX w.	_____	3125/1
96.	<b>Olecko Małe,</b> Cmentarz ewangelicki (w lesie przy drodze gruntowej Olecko Małe- Lesk)	XIX w.	_____	3125/2
97.	<b>Olecko Małe,</b> Cmentarz ewangelicki (przy torach kolejowych)	XIX w.	_____	516
98.	<b>Olszewo 5,</b> Zagroda chłopska: - dom - budynek gospodarczy	XIX/XX w.	_____	70/6
99.	<b>Olszewo 9,</b> Zespół szkoły: - szkoła (ob. dom) - budynek gospodarczy	XX w.	_____	65/1
100.	<b>Olszewo 13,</b> budynek mieszkalny	XIX/XX w.	_____	130/2
101.	<b>Olszewo 14,</b> Zagroda chłopska: - dom - budynek gospodarczy	XIX/XX w.	_____	47/2
102.	<b>Olszewo 22,</b> Zagroda chłopska: - dom - budynek gospodarczy	XIX/XX w.	_____	34/5
103.	<b>Olszewo,</b> Cmentarz ewangelicki (rodzinny)	XIX w.	_____	40
104.	<b>Pieńki,</b> Zespół folwarczny (relikty): - obora - park	pocz. XX w.	_____	123/7
105.	<b>Pieńki,</b> Most kolejowy na linii kolejowej wąskotorowej Olecko- Garbas	1911 r	_____	65
106.	<b>Pieńki,</b> Cmentarz ewangelicki (rodzinny)	XIX w.	_____	121/7
107.	<b>Plewki 21,</b> Szkoła	pocz. XX w.	_____	169/3
108.	<b>Plewki,</b> Cmentarz ewangelicki (przy szosie do	XIX w.	_____	5

	Mieruniszek)			
109.	<b>Plewki,</b> Cmentarz ewangelicki (rodzinny, na północ od osady Jaworek)	XIX w.	_____	7
110.	<b>Plewki,</b> Cmentarz ewangelicki (koło osady Jaworek),	XIX w.	_____	21
111.	<b>Plewki,</b> Cmentarz ewangelicki, rodzinny (koło osady Jaworek)	XIX w.	_____	36
112.	<b>Pomiany,</b> Cmentarz ewangelicki, rodzinny (na północ od wsi)	XIX w.	_____	94
113.	<b>Pomiany,</b> Cmentarz ewangelicki, rodzinny (na południe od wsi)	XIX w.	_____	114
114.	<b>Raczki Wielkie 6,</b> Zagroda chłopska: - dom - budynek gospodarczy	XIX/XX w.	_____	31/6
115.	<b>Raczki Wielkie 8,</b> Zespół szkoły: - szkoła (ob. dom) - budynek gospodarczy	pocz. XX w.	_____	23/5, 23/6
116.	<b>Raczki Wielkie 10,</b> budynek mieszkalny	XIX/XX w.	_____	22/2
117.	<b>Raczki Wielkie 11,</b> budynek mieszkalny	XIX/XX w.	_____	21/2
118.	<b>Raczki Wielkie 13,</b> budynek mieszkalny	XIX/XX w.	_____	63/2
119.	<b>Raczki Wielkie,</b> Cmentarz ewangelicki	XIX w.	_____	19
120.	<b>Rosochackie,</b> Cmentarz ewangelicki	XIX w.	_____	70
121.	<b>Sedranki,</b> schron (wzgórze przy rozjeździe Gołdap – Suwałki)	1939	-----	171/18
122.	<b>Sedranki 8,</b> Zespół szkoły: - szkoła (ob. dom) - budynek gospodarczy	pocz. XX w.	_____	53
123.	<b>Sedranki 10,</b> budynek mieszkalny „czworak”	pocz. XX w.	_____	46/3
124.	<b>Sedranki 11,</b> budynek mieszkalny „czworak”	pocz. XX w.	_____	47
125.	<b>Sedranki 12,</b> budynek mieszkalny	pocz. XX w.	_____	157/4
126.	<b>Sedranki 14,</b> Zespół służby drogowej: - dom	pocz. XX w.	_____	45/1

	- budynek gospodarczy			
127.	<b>Sedranki 20,</b> budynek mieszkalny	XIX/XX w.	_____	151/3
128.	<b>Sedranki,</b> magazyn	pocz. XX w.	_____	78/2
129.	<b>Sedranki,</b> młyn wodny ob. elektryczny i dom młynarza	lata 20. XX w.	WKZ 534/1039/d/95 z 20.11.1995 r. A- 3852	78/4
130.	<b>Sedranki,</b> Cmentarz ewangelicki z relikdami kaplicy grobowej (na północ od wsi)	XIX w.	WKZ 534/646/d/89 z 11.01.1989 r. A- 2596	44
131.	<b>Sedranki,</b> Cmentarz ewangelicki (rodzinny)	XIX w.	_____	34
132.	<b>Sedranki,</b> Cmentarz ewangelicki (rodzinny) nad Jeziorem Sedraneckim	XIX w.	_____	29
133.	<b>Siejnik,</b> Zespół dworsko-parkowy: - dwór - oficyna - 2 obory - pozostałości parku i ogrodu botanicznego	2 poł. XIX w.	KL WKZ 534/970/d/93 z 24.09.1993 r. A- 3568	301/5
134.	<b>Siejnik,</b> Most drogowy nad nieczynną linią kolejową wąskotorową Olecko- Świątajno	1911 r.	_____	34
135.	<b>Skowronki,</b> park dworski z przyległym terenem zabudowy mieszkalnej i gospodarczej	XIX/XX w.	KL WKZ 534/179/d/88 z 10.11.1988 r. A- 2579	41/21
136.	<b>Szczecinki,</b> kościół ewangelicki z pastorówką ob. rzymskokatolicki p.w. św. Stanisława Bpa	1926 r.	KL WKZ 534/861/d/92 z 2.01.1992 r. A- 3258	80/2, 81
137.	<b>Szczecinki 7,</b> - dom urzędniczy (ob. dom) - budynek gospodarczy	ok. 1930 r.	_____	116/2
138.	<b>Szczecinki 19,</b> budynek mieszkalny	pocz. XX w.	_____	122
139.	<b>Szczecinki 22,</b> Zespół szkoły: - szkoła (ob. dom) - budynek gospodarczy	pocz. XX w.	_____	125/1
140.	<b>Szczecinki 23,</b> Karczma (ob. dom – magazyn)	pocz. XX w.	_____	60/2
141.	<b>Szczecinki 30, 31</b>	pocz. XX w.	_____	83

	budynek mieszkalny			
142.	<b>Szczecinki,</b> Cmentarz ewangelicki	XIX w.	KL.WKZ 534/496/d/86 z 15.05.1986 r. A- 1676	140
143.	<b>Szczygły,</b> Zespół folwarczny (relikty): - dwór (ob. dom) - budynek gospodarczy - park	pocz. XX w.	_____	499/10, 499/14
144.	<b>Ślepie 4,</b> Zespół folwarczny (relikty): - dwór (ob. dom) - park	pocz. XX w.	_____	119/17, 377
145.	<b>Ślepie,</b> Cmentarz ewangelicki	XIX w.	_____	15
146.	<b>Świdry 8,</b> Zespół szkoły: - szkoła ob. dom - budynek szkoły	pocz. XX w.	_____	64
147.	<b>Świdry,</b> cmentarz ewangelicki	XIX w.	_____	59
148.	<b>Zabielne 8,</b> Zagroda chłopska: - dom - budynek gospodarczy	pocz. XX w.	_____	22, 23
149.	<b>Zabielne,</b> Cmentarz ewangelicki (w lesie)	XIX w.	_____	17/5
150.	<b>Zabielne,</b> Cmentarz ewangelicki	XIX w. 1914-1918	KL. WKZ 534/645/d/89 z 11.01.1989 r. A- 2605	3174/8
151.	<b>Zabielne,</b> Cmentarz wojenny z I wojny światowej	pocz. XX w.	_____	3174/8
152.	<b>Zajdy 17,</b> Zespół szkoły: - szkoła (ob. dom) - budynek gospodarczy	lata 30. XX w.	_____	91/6, 91/7, 91/10
153.	<b>Zajdy 19,</b> Zespół szkoły: - szkoły (ob. dom) - budynek gospodarczy	pocz. XX w.	_____	67/4
154.	<b>Zajdy,</b> cmentarz ewangelicki (w lesie)	XIX w.	_____	78
155.	<b>Zajdy,</b> Mogiła zbiorowa żołnierzy niemieckich z I wojny światowej	1914-1918	_____	8
156.	<b>Zatyki 29,</b>	pocz. XX w.	_____	104

	Zespół szkoły: - budynek gospodarczy			
157.	<b>Zatyki 33,</b> Zagroda chłopska: - dom - chlew	pocz. XX w.	_____	11
158.	<b>Zatyki,</b> Cmentarz ewangelicki	XX w.	_____	103
159.	<b>Gąski- Kijewo- Guty,</b> Aleja drzew	XIX/XX w.	_____	droga nr 1838N
160.	<b>Gize- Dudki- Gąski,</b> Aleja drzew	XIX/XX w.	_____	droga nr 1901N
161.	<b>Droga krajowa nr 65- Zatyki- Kijewo,</b> Aleja drzew	XIX/XX w.	_____	droga nr 1940N

## WYKAZ STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH W GMINIE OLECKO

Nr w bazie	Gmina po reformie '99	Miejsce	Nr w miejscowości	Nr obszaru	Nr na obszarze	Funkcja obiektu	Chronologia
1	Olecko	Babki Gąseckie	1	21-80	17	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze
2	Olecko	Babki Gąseckie	2	21-80	20	osada	wczesne średniowiecze
	Olecko	Babki Gąseckie	2	21-80	20	śląd osadnictwa	średniowiecze
3	Olecko	Babki Gąseckie	3	21-80	25	śląd osadnictwa	epoka kamienia
4	Olecko	Babki Oleckie	1	17-80	5	śląd osadnictwa	mezolit
5	Olecko	Babki Oleckie	2	17-80	22	śląd osadnictwa	epoka kamienia
6	Olecko	Babki Oleckie	3	17-80	23	śląd osadnictwa	mezolit (?)
7	Olecko	Babki Oleckie	4	17-80	24	osada	IX-XI w. (?)
	Olecko	Babki Oleckie	4	17-80	24	osada	XII-XIII w.
8	Olecko	Biała Olecka	1	16-80	4	śląd osadnictwa	mezolit-epoka żelaza
	Olecko	Biała Olecka	1	16-80	4	śląd osadnictwa	wczesna epoka żelaza (?)
9	Olecko	Biała Olecka	2	16-80	5	osada	wczesna epoka żelaza (?)
	Olecko	Biała Olecka	2	16-80	5	śląd osadnictwa	okres nowożytny
10	Olecko	Borawskie	1	17-81	13	śląd osadnictwa	epoka kamienia
11	Olecko	Dąbrowskie	1	17-80	1	grodzisko	wczesne średniowiecze
12	Olecko	Dąbrowskie	3	17-80	2	śląd osadnictwa	średniowiecze
13	Olecko	Dąbrowskie	4	17-80	3	śląd osadnictwa	epoka kamienia
	Olecko	Dąbrowskie	4	17-80	3	osada	POWR-OWL

	Olecko	Dąbrowskie	4	17-80	3	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze
	Olecko	Dąbrowskie	4	17-80	3	osada	okres nowożytny
14	Olecko	Dąbrowskie	5	17-80	4	śląd osadnictwa	epoka kamienia
15	Olecko	Dąbrowskie	6	17-80	12	śląd osadnictwa	neolit
	Olecko	Dąbrowskie	6	17-80	12	osada	wczesne średniowiecze
16	Olecko	Dąbrowskie	7	17-80	13	śląd osadnictwa	epoka kamienia
	Olecko	Dąbrowskie	7	17-80	13	śląd osadnictwa	OWR-OWL (?)
17	Olecko	Dobki	1	18-79	53	śląd osadnictwa	epoka kamienia
18	Olecko	Dobki	2	18-79	54	śląd osadnictwa	OWR-OWL
	Olecko	Dobki	2	18-79	54	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze (?)
	Olecko	Dobki	2	18-79	54	osada	późne średniowiecze- okres nowożytny
19	Olecko	Dobki	3	18-79	55	osada	późne średniowiecze- okres nowożytny
20	Olecko	Dobki	4	18-79	56	śląd osadnictwa	nieokreślona
	Olecko	Dobki	4	18-79	56	osada (?)	okres nowożytny
21	Olecko	Doliwy	1	18-79	1	cmentarzysko	wczesne średniowiecze (?)
22	Olecko	Doliwy	2	18-79	2	śląd osadnictwa	późny paleolit- mezolit
	Olecko	Doliwy	2	18-79	2	osada	wczesne średniowiecze
	Olecko	Doliwy	2	18-79	2	osada	późne średniowiecze
	Olecko	Doliwy	2	18-79	2	śląd osadnictwa	okres nowożytny
23	Olecko	Doliwy	3	18-79	29	śląd osadnictwa	mezolit-epoka żelaza
24	Olecko	Doliwy	4	18-79	30	osada	późne średniowiecze- okres nowożytny
25	Olecko	Doliwy	5	18-79	67	śląd osadnictwa	nieokreślona
26	Olecko	Doliwy	6	18-79	68	śląd osadnictwa	epoka kamienia
27	Olecko	Doliwy	7	18-79	69	śląd osadnictwa	mezolit-epoka żelaza
28	Olecko	Doliwy	8	18-79	70	śląd osadnictwa	mezolit-wczesna epoka brązu
29	Olecko	Doliwy	9	18-78	5	kurhan - kopiec (?)	?
30	Olecko	Doliwy	10	18-78	6	śląd osadnictwa	mezolit-epoka żelaza
31	Olecko	Doliwy	11	18-78	7	osada	nieokreślona
	Olecko	Doliwy	11	18-78	7	śląd osadnictwa	okres nowożytny
32	Olecko	Doliwy	12	18-78	8	śląd osadnictwa	późny paleolit- mezolit
	Olecko	Doliwy	12	18-78	8	śląd osadnictwa	mezolit-wczesna epoka brązu
	Olecko	Doliwy	12	18-78	8	śląd osadnictwa	późne średniowiecze- okres nowożytny
33	Olecko	Doliwy	13	18-78	9	śląd osadnictwa	nieokreślona
34	Olecko	Doliwy	14	18-78	10	śląd osadnictwa	epoka kamienia-

							epoka żelaza
	Olecko	Doliwy	14	18-78	10	osada, cmentarzysko (?)	POWR-OWL
	Olecko	Doliwy	14	18-78	10	osada	późne średniowiecze- okres nowożytny
35	Olecko	Doliwy	15	18-78	11	osada (?)	POWR-OWL
36	Olecko	Doliwy	16	18-78	12	śląd osadnictwa	epoka kamienia
	Olecko	Doliwy	16	18-78	12	osada	POWR-OWL
37	Olecko	Duły	1	18-79	3	obozowisko	mezolit (?)
38	Olecko	Duły	2	18-79	31	śląd osadnictwa	mezolit-epoka żelaza
	Olecko	Duły	2	18-79	31	osada	późne średniowiecze- okres nowożytny
39	Olecko	Duły	3	18-79	40	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze
	Olecko	Duły	3	18-79	40	osada	późne średniowiecze- okres nowożytny
40	Olecko	Duły	4	18-79	41	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze (?)
	Olecko	Duły	4	18-79	41	osada	późne średniowiecze- okres nowożytny
41	Olecko	Duły	5	18-79	42	osada (?)	wczesne średniowiecze (?)
	Olecko	Duły	5	18-79	42	osada	późne średniowiecze- okres nowożytny
42	Olecko	Dzięgiele Oleckie	1	21-80	15	osada	wczesne średniowiecze
43	Olecko	Dzięgiele Oleckie	2	21-80	16	śląd osadnictwa	okres średniowieczny
	Olecko	Dzięgiele Oleckie	2	21-80	16	osada	XVII-XVIII w.
44	Olecko	Gąski	1	20-80	9	śląd osadnictwa	epoka kamienia
45	Olecko	Gąski	2	20-80	10	śląd osadnictwa	POWR
46	Olecko	Gąski	3	20-80	12	śląd osadnictwa	epoka kamienia
47	Olecko	Gąski	4	20-80	14	śląd osadnictwa	epoka kamienia
48	Olecko	Gąski	5	20-80	15	śląd osadnictwa	epoka kamienia
49	Olecko	Gąski	6	20-79	1	osada nawodna	nieokreślona
50	Olecko	Gąski	7	20-79	2	śląd osadnictwa	młodszy OWL
51	Olecko	Gąski	8	20-79	16	śląd osadnictwa	pradzieje
52	Olecko	Gąski	9	20-79	17	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
	Olecko	Gąski	9	20-79	17	śląd osadnictwa	okres nowożytny
53	Olecko	Gąski	10	20-79	18	osada	późne średniowiecze
	Olecko	Gąski	10	20-79	18	osada	okres nowożytny
	Olecko	Gąski	10	20-79	18	śląd osadnictwa	nieokreślona
54	Olecko	Gąski	11	20-79	19	obozowisko	epoka kamienia
55	Olecko	Gordejki	1	18-79	15	śląd osadnictwa	epoka kamienia
	Olecko	Gordejki	1	18-79	15	śląd osadnictwa	nieokreślona

56	Olecko	Gordejki	2	18-79	16	śląd osadnictwa	mezolit-epoka żelaza
57	Olecko	Gordejki	3	18-79	17	śląd osadnictwa	mezolit (?)
58	Olecko	Gordejki	4	18-79	18	śląd osadnictwa	OWR-wczesne średniowiecze (?)
	Olecko	Gordejki	4	18-79	18	śląd osadnictwa	późne średniowiecze-okres nowożytny
59	Olecko	Gordejki	5	18-79	19	śląd osadnictwa	mezolit (?)
	Olecko	Gordejki	5	18-79	19	śląd osadnictwa	okres nowożytny
60	Olecko	Gordejki	6	18-79	20	śląd osadnictwa	epoka kamienia
61	Olecko	Gordejki	7	18-79	21	śląd osadnictwa	mezolit
	Olecko	Gordejki	7	18-79	21	osada	OWR-OWL
62	Olecko	Gordejki	8	18-79	22	śląd osadnictwa	epoka kamienia
	Olecko	Gordejki	8	18-79	22	śląd osadnictwa	mezolit-epoka żelaza
	Olecko	Gordejki	8	18-79	22	śląd osadnictwa	OWR-OWL
	Olecko	Gordejki	8	18-79	22	śląd osadnictwa	późne średniowiecze-okres nowożytny
63	Olecko	Gordejki	9	18-79	23	śląd osadnictwa	epoka kamienia
	Olecko	Gordejki	9	18-79	23	osada (?)	mezolit-epoka żelaza
	Olecko	Gordejki	9	18-79	23	osada	OWR-OWL
	Olecko	Gordejki	9	18-79	23	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze (?)
	Olecko	Gordejki	9	18-79	23	śląd osadnictwa	okres nowożytny
64	Olecko	Gordejki	10	18-79	24	śląd osadnictwa	mezolit-epoka żelaza
65	Olecko	Gordejki	11	18-79	25	śląd osadnictwa	mezolit-epoka żelaza
	Olecko	Gordejki	11	18-79	25	śląd osadnictwa	późne średniowiecze-okres nowożytny
66	Olecko	Gordejki	12	18-79	26	śląd osadnictwa	mezolit-wczesna epoka brązu
	Olecko	Gordejki	12	18-79	26	śląd osadnictwa	okres nowożytny
67	Olecko	Gordejki	13	18-79	43	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze (?)
	Olecko	Gordejki	13	18-79	43	osada	późne średniowiecze-okres nowożytny
68	Olecko	Gordejki	14	18-79	44	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze (?)
	Olecko	Gordejki	14	18-79	44	osada	późne średniowiecze-okres nowożytny
69	Olecko	Gordejki	15	18-79	45	osada	późne średniowiecze
70	Olecko	Gordejki	16	18-79	46	śląd osadnictwa	mezolit-epoka żelaza
71	Olecko	Gordejki	17	18-79	47	śląd osadnictwa	mezolit-epoka żelaza
72	Olecko	Gordejki	18	18-79	48	śląd osadnictwa	mezolit-epoka żelaza

73	Olecko	Gordejki	19	18-79	49	osada	OWR-OWL
74	Olecko	Gordejki	20	18-79	50	śląd osadnictwa	mezolit-epoka żelaza
75	Olecko	Gordejki	21	18-79	51	śląd osadnictwa	mezolit-epoka żelaza
	Olecko	Gordejki	21	18-79	51	śląd osadnictwa	OWR-OWL
76	Olecko	Gordejki Małe	1	18-79	5	śląd osadnictwa	WEŻ-OWR
77	Olecko	Gordejki Małe	2	18-79	6	śląd osadnictwa	mezolit-epoka żelaza
	Olecko	Gordejki Małe	2	18-79	6	śląd osadnictwa	okres nowożytny
78	Olecko	Gordejki Małe	3	18-79	7	śląd osadnictwa	epoka kamienia
79	Olecko	Gordejki Małe	4	18-79	8	śląd osadnictwa	epoka kamienia
80	Olecko	Gordejki Małe	5	18-79	9	obozowisko	epoka kamienia
	Olecko	Gordejki Małe	5	18-79	9	śląd osadnictwa	mezolit-epoka żelaza
	Olecko	Gordejki Małe	5	18-79	9	osada, miejsce wyt. żel., cm. (?)	OWR-OWL
81	Olecko	Gordejki Małe	6	18-79	58	śląd osadnictwa	mezolit-epoka żelaza
	Olecko	Gordejki Małe	6	18-79	58	osada	okres nowożytny
82	Olecko	Gordejki Małe	7	18-79	59	osada	WEŻ-OWR
83	Olecko	Gordejki Małe	8	18-79	60	śląd osadnictwa	epoka kamienia-wczesna epoka brązu
	Olecko	Gordejki Małe	8	18-79	60	osada	wczesna epoka żelaza
84	Olecko	Gordejki Małe	9	18-79	61	śląd osadnictwa	epoka kamienia
	Olecko	Gordejki Małe	9	18-79	61	osada	OWR-OWL
85	Olecko	Gordejki Małe	10	18-79	62	śląd osadnictwa	mezolit-epoka żelaza
	Olecko	Gordejki Małe	10	18-79	62	osada	OWR-OWL
86	Olecko	Gordejki Małe	11	18-79	63	śląd osadnictwa	epoka kamienia
87	Olecko	Gordejki Małe	12	18-79	64	śląd osadnictwa	mezolit-epoka żelaza
88	Olecko	Gordejki Małe	13	18-79	65	śląd osadnictwa	epoka kamienia
89	Olecko	Imionki	1	19-80	2	śląd osadnictwa	mezolit
90	Olecko	Imionki	2	19-81	2	śląd osadnictwa	mezolit (?)
	Olecko	Imionki	2	19-81	2	śląd osadnictwa	POWR
91	Olecko	Imionki	3	19-81	33	śląd osadnictwa	późny mezolit lub wczesna epoka brązu
92	Olecko	Imionki	4	19-81	34	śląd osadnictwa	epoka kamienia
93	Olecko	Jaśki	1	18-80	46	śląd osadnictwa	mezolit-neolit (?)

94	Olecko	Jaški	2	18-80	47	śląd osadnictwa	epoka kamienia
95	Olecko	Jaški	3	18-80	48	śląd osadnictwa	mezolit (?)
	Olecko	Jaški	3	18-80	48	śląd osadnictwa	neolit lub epoka brązu (?)
96	Olecko	Jaški	4	18-80	49	osada	XIX-XX w.
97	Olecko	Jaški	5	18-80	50	śląd osadnictwa	epoka kamienia
98	Olecko	Kijewo	1	21-80	23	śląd osadnictwa	mezolit
	Olecko	Kijewo	1	21-80	23	śląd osadnictwa	epoka brązu lub epoka żelaza
99	Olecko	Kijewo	2	21-80	24	śląd osadnictwa	mezolit (?)
100	Olecko	Kijewo	3	21-80	33	śląd osadnictwa	epoka kamienia
101	Olecko	Kijewo	4	21-80	42	śląd osadnictwa	epoka kamienia
102	Olecko	Kolonia Olecko	1	18-80	43	śląd osadnictwa	epoka kamienia
103	Olecko	Kolonia Olecko	2	18-80	44	śląd osadnictwa	mezolit (?)
104	Olecko	Kolonia Olecko	3	18-80	45	osada	XVIII-XIX w. (?)
105	Olecko	Kukowo	1	19-80	5	śląd osadnictwa	XIII w. (?)
	Olecko	Kukowo	1	19-80	5	osada	XVIII-XIX-XX w. (?)
106	Olecko	Kukowo	2	19-80	6	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze
	Olecko	Kukowo	2	19-80	6	osada	XVI-XIX w.
107	Olecko	Kukowo	3	19-80	7	śląd osadnictwa	późny paleolit
	Olecko	Kukowo	3	19-80	7	śląd osadnictwa	mezolit (?)
108	Olecko	Kukowo	4	19-80	8	śląd osadnictwa	późny paleolit
109	Olecko	Kukowo	5	19-80	9	śląd osadnictwa	wczesna epoka żelaza
	Olecko	Kukowo	5	19-80	9	śląd osadnictwa	IX-XII w. (?)
	Olecko	Kukowo	5	19-80	9	śląd osadnictwa	XVI-XVII w. (?)
110	Olecko	Kukowo	6	19-80	10	śląd osadnictwa	XVII-XIX w. (?)
111							
112	Olecko	Kukowo	8	20-80	21	śląd osadnictwa	epoka kamienia
113	Olecko	Lenarty	1	17-80	11	śląd osadnictwa	epoka kamienia
114	Olecko	Lenarty	2	17-80	14	śląd osadnictwa	mezolit (?)
115	Olecko	Lenarty	3	17-80	15	śląd osadnictwa	mezolit
116	Olecko	Lenarty	4	17-80	16	śląd osadnictwa	późny paleolit
	Olecko	Lenarty	4	17-80	16	śląd osadnictwa	mezolit (?)
117	Olecko	Lenarty	5	17-80	17	pracownia krzemieniarska	późny paleolit
	Olecko	Lenarty	5	17-80	17	pracownia krzemieniarska	mezolit
118	Olecko	Lenarty	6	17-80	18	śląd osadnictwa	mezolit-neolit (?)
119	Olecko	Lenarty	7	17-80	19	śląd osadnictwa	epoka kamienia
120	Olecko	Lenarty	8	17-80	20	śląd osadnictwa	późny paleolit
121	Olecko	Lenarty	9	16-80	8	śląd osadnictwa	wczesna epoka żelaza-okres rzymski
122	Olecko	Lenarty	10	16-80	9	osada	okr. rzymski - okr. wędrówek ludów
	Olecko	Lenarty	10	16-80	9	osada (?)	późne średniowiecze-okres nowożytny

123	Olecko	Lenarty	11	16-80	10	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze (?)
	Olecko	Lenarty	11	16-80	10	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
124	Olecko	Lesk	1	19-80	1	śląd osadnictwa	późny paleolit
	Olecko	Lesk	1	19-80	1	osada	wczesna epoka żelaza
	Olecko	Lesk	1	19-80	1	śląd osadnictwa	OWR
125	Olecko	Łęgowo	1	18-79	4	śląd osadnictwa	późny paleolit
	Olecko	Łęgowo	1	17-79	16	śląd osadnictwa	epoka kamienia
126	Olecko	Łęgowo	2	17-79	17	śląd osadnictwa	okr. rzymski - okr. wędrówek ludów
127	Olecko	Możne	1	18-80	1	grodzisko (?)	?
128	Olecko	Możne	2	18-80	6	śląd osadnictwa	epoka kamienia
129	Olecko	Możne	3	18-80	7	śląd osadnictwa	epoka kamienia
130	Olecko	Możne	4	18-80	8	śląd osadnictwa	Mezolit
131	Olecko	Możne	5	18-80	9	śląd osadnictwa	mezolit-neolit (?)
132	Olecko	Możne	6	18-80	10	śląd osadnictwa	epoka kamienia
133	Olecko	Możne	7	18-80	11	śląd osadnictwa	XVII-XVIII w.
134	Olecko	Możne	8	18-80	12	śląd osadnictwa	mezolit
135	Olecko	Możne	9	18-80	13	obozowisko	mezolit
136	Olecko	Możne	10	18-80	14	śląd osadnictwa	późny paleolit
137	Olecko	Możne	11	18-80	15	śląd osadnictwa	epoka kamienia
138	Olecko	Możne	12	18-80	16	śląd osadnictwa	późny paleolit
	Olecko	Możne	12	18-80	16	śląd osadnictwa	epoka kamienia
139	Olecko	Możne	13	18-80	17	śląd osadnictwa	mezolit
140	Olecko	Możne	14	18-80	18	śląd osadnictwa	mezolit
141	Olecko	Możne	15	18-80	19	obozowisko	mezolit (?)
142	Olecko	Możne	16	18-80	20	obozowisko	późny paleolit
	Olecko	Możne	16	18-80	20	śląd osadnictwa	mezolit
143	Olecko	Możne	17	18-80	21	obozowisko	późny paleolit
	Olecko	Możne	17	18-80	21	osada	neolit lub epoka brązu (?)
144	Olecko	Możne	18	18-80	22	śląd osadnictwa	późny paleolit (?)
	Olecko	Możne	18	18-80	22	śląd osadnictwa	mezolit (?)
145	Olecko	Możne	19	18-80	23	śląd osadnictwa	paleolit-mezolit (?)
146	Olecko	Możne	20	18-80	24	śląd osadnictwa	epoka kamienia
147	Olecko	Możne	21	18-80	25	śląd osadnictwa	późny paleolit (?)
	Olecko	Możne	21	18-80	25	śląd osadnictwa	okres nowożytny
148	Olecko	Możne	22	18-80	26	śląd osadnictwa	epoka kamienia
149	Olecko	Możne	23	18-80	27	śląd osadnictwa	późny paleolit (?)
150	Olecko	Możne	24	18-80	28	śląd osadnictwa	epoka kamienia
151	Olecko	Możne	25	18-80	29	śląd osadnictwa	epoka kamienia
	Olecko	Możne	25	18-80	29	śląd osadnictwa	neolit lub epoka brązu (?)
152	Olecko	Możne	26	18-80	57	śląd osadnictwa	epoka kamienia
153	Olecko	Olecko	1	18-80	2	zamek myśliwski	XVI-XIX w.
154	Olecko	Olecko	2	18-80	3	kościół późnogotycki	XVI w.
	Olecko	Olecko	2	18-80	3	zespół staromiejski	XVI-XVIII w.
155	Olecko	Olecko	3	18-80	51	śląd osadnictwa	epoka kamienia
156	Olecko	Olecko	4	18-80	52	śląd osadnictwa	epoka kamienia
	Olecko	Olecko	4	18-80	52	osada	XVII-XX w.

157	Olecko	Olecko	5	18-80	53	śląd osadnictwa	epoka kamienia
158	Olecko	Olecko	6	18-80	54	śląd osadnictwa	mezolit (?)
	Olecko	Olecko	6	18-80	54	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
	Olecko	Olecko	6	18-80	54	osada	XIX-XX w.
159	Olecko	Olecko	7	18-80	55	śląd osadnictwa	neolit (?)
160	Olecko	Olecko	8	18-80	56	osada	XVII-XVIII w.
161	Olecko	Olszewo	3	17-79	9	osada	okr. rzymski - okr. wędrówek ludów
	Olecko	Olszewo	3	17-79	9	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze
162	Olecko	Olszewo	4	18-79	10	śląd osadnictwa	epoka kamienia
	Olecko	Olszewo	4	18-79	10	śląd osadnictwa	mezolit-epoka żelaza
163	Olecko	Olszewo	5	17-79	10	śląd osadnictwa	epoka kamienia
	Olecko	Olszewo	5	18-79	11	śląd osadnictwa	epoka kamienia
	Olecko	Olszewo	5	18-79	11	śląd osadnictwa	mezolit-epoka żelaza
164	Olecko	Olszewo	6	18-79	12	osada (?)	epoka brązu- epoka żelaza
165	Olecko	Olszewo	7	18-79	13	śląd osadnictwa	mezolit-epoka żelaza
166	Olecko	Olszewo	8	18-79	14	śląd osadnictwa	mezolit-wczesna epoka brązu
167	Olecko	Olszewo	9	18-79	57	śląd osadnictwa	OWR-OWL
	Olecko	Olszewo	9	18-79	57	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze
168	Olecko	Olszewo	10	18-79	66	śląd osadnictwa	epoka kamienia- epoka żelaza
169	Olecko	Olszewo	11	18-79	71	śląd osadnictwa	wczesna epoka żelaza
170	Olecko	PGR Ślepie	1	20-80	11	śląd osadnictwa	OWR
	Olecko	PGR Ślepie	1	20-80	11	śląd osadnictwa	okres nowożytny
171	Olecko	PGR Ślepie	2	20-80	13	śląd osadnictwa	epoka kamienia
172	Olecko	PGR Ślepie	3	20-80	19	śląd osadnictwa	epoka kamienia
173	Olecko	PGR Ślepie	4	20-80	20	śląd osadnictwa	mezolit
174	Olecko	PGR Wólka Kijewska	1	20-80	16	śląd osadnictwa	mezolit (?)
175	Olecko	Plewki	1	16-81	26	śląd osadnictwa	mezolit-wczesna epoka brązu
176	Olecko	Plewki	2	16-81	27	śląd osadnictwa	mezolit-wczesna epoka brązu
177	Olecko	Plewki	3	16-81	28	śląd osadnictwa	epoka kamienia
	Olecko	Plewki	3	16-81	28	śląd osadnictwa	okr. rzymski - okr. wędrówek ludów
178	Olecko	Plewki	4	16-81	45	BRAK	BRAK
179	Olecko	Plewki	5	16-81	46	śląd osadnictwa	epoka kamienia
180	Olecko	Przytuły	1	18-81	1	obozowisko	mezolit
	Olecko	Przytuły	1	18-81	1	cmentarzysko	OWR
181	Olecko	Przytuły	2	18-81	4	śląd osadnictwa	epoka kamienia
182	Olecko	Przytuły	3	18-81	5	śląd osadnictwa	XVIII-XIX w. (?)
183	Olecko	Przytuły	4	18-81	6	śląd osadnictwa	okres nowożytny
184	Olecko	Przytuły	5	18-80	4	śląd osadnictwa	epoka kamienia
	Olecko	Przytuły	5	18-80	4	osada	XIX-XX w.

185	Olecko	Przytuły	6	18-80	5	śląd osadnictwa	epoka kamienia
186	Olecko	Raczki Wielkie	1	18-81	7	śląd osadnictwa	epoka kamienia
187	Olecko	Raczki Wielkie	2	18-81	8	śląd osadnictwa	okres nowożytny
188	Olecko	Raczki Wielkie	3	18-81	9	kurhan (?)	?
189	Olecko	Rosochackie	1	19-80	13	śląd osadnictwa	późny paleolit
190	Olecko	Sedranki	1	18-80	30	śląd osadnictwa	epoka kamienia
	Olecko	Sedranki	1	18-80	30	osada	XIX-XX w. (?)
191	Olecko	Sedranki	2	18-80	31	śląd osadnictwa	epoka kamienia
192	Olecko	Sedranki	3	18-80	32	śląd osadnictwa	epoka kamienia
193	Olecko	Sedranki	4	18-80	33	śląd osadnictwa	mezolit (?)
194	Olecko	Sedranki	5	18-80	34	śląd osadnictwa	późny paleolit (?)
	Olecko	Sedranki	5	18-80	34	śląd osadnictwa	mezolit (?)
195	Olecko	Sedranki	6	18-80	35	śląd osadnictwa	późny paleolit (?)
196	Olecko	Sedranki	7	18-80	36	śląd osadnictwa	epoka kamienia
197	Olecko	Sedranki	8	18-80	37	śląd osadnictwa	mezolit-neolit (?)
198	Olecko	Sedranki	9	18-80	38	śląd osadnictwa	epoka kamienia
199	Olecko	Sedranki	10	18-80	39	śląd osadnictwa	późny paleolit
200	Olecko	Sedranki	11	18-80	40	śląd osadnictwa	epoka kamienia
201	Olecko	Sedranki	12	18-80	41	śląd osadnictwa	epoka kamienia
202	Olecko	Sedranki	13	18-80	42	śląd osadnictwa	mezolit-neolit (?)
203	Olecko	Sedranki	14	17-80	6	śląd osadnictwa	późny paleolit
204	Olecko	Sedranki	15	17-80	7	śląd osadnictwa	mezolit-neolit (?)
	Olecko	Sedranki	15	17-80	7	śląd osadnictwa	OWR
205	Olecko	Sedranki	16	17-80	8	śląd osadnictwa	późny paleolit
	Olecko	Sedranki	16	17-80	8	osada	POWR
	Olecko	Sedranki	16	17-80	8	śląd osadnictwa	VIII-X w.
	Olecko	Sedranki	16	17-80	8	śląd osadnictwa	XI-XIII w.
	Olecko	Sedranki	16	17-80	8	osada	XVII-XIX w. (?)
206	Olecko	Szczecinki	1	17-81	10	osada	późne średniowiecze-okres nowożytny
207	Olecko	Szczecinki	2	17-81	12	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze
208	Olecko	Świdry	1	21-80	8	śląd osadnictwa	okres średniowieczny
209	Olecko	Świdry	2	21-80	9	obozowisko	późny mezolit
	Olecko	Świdry	2	21-80	9	śląd osadnictwa	okres średniowieczny
210	Olecko	Świdry	3	21-80	12	śląd osadnictwa	epoka kamienia
211	Olecko	Świdry	4	21-80	13	śląd osadnictwa	mezolit-epoka żelaza
212	Olecko	Świdry	5	21-80	14	śląd osadnictwa	mezolit
213	Olecko	Świdry	6	21-80	26	śląd osadnictwa	epoka kamienia
214	Olecko	Zabielne	1	20-79	3	cmentarzysko ciałopalne	OWR
215	Olecko	Zabielne	2	19-79	6	śląd osadnictwa	epoka kamienia
	Olecko	Zabielne	2	19-79	6	śląd osadnictwa	OWR (?)
	Olecko	Zabielne	2	19-79	6	śląd osadnictwa	nieokreślona
216	Olecko	Zabielne	3	19-79	7	śląd osadnictwa	epoka kamienia
	Olecko	Zabielne	4	19-79	8	śląd osadnictwa	epoka kamienia

	Olecko	Zabielne	4	19-79	8	śląd osadnictwa	mezolit-epoka żelaza
217	Olecko	Zabielne	5	20-79	4	osada nawodna	epoka żelaza (?)
218	Olecko	Zabielne	6	20-79	21	śląd osadnictwa	średniowiecze
219	Olecko	Zabielne	7	20-79	22	obozowisko	epoka kamienia
220	Olecko	Zabielne	8	20-79	23	śląd osadnictwa	późne średniowiecze
	Olecko	Zabielne	8	20-79	23	osada	okres nowożytny
221	Olecko	Zajdy	1	19-79	10	kopiec	?
222	Olecko	Zajdy	2	19-79	21	śląd osadnictwa	epoka kamienia
223	Olecko	Zajdy	3	19-79	22	osada	OWR-OWL
	Olecko	Zajdy	3	19-79	22	śląd osadnictwa	nieokreślona
	Olecko	Zajdy	3	19-79	22	śląd osadnictwa	późne średniowiecze- okres nowożytny
224	Olecko	Zajdy	4	20-79	20	obozowisko	epoka kamienia
225	Olecko	Zatyki	1	20-80	17	śląd osadnictwa	mezolit-neolit (?)
226	Olecko	Zatyki	2	20-80	18	śląd osadnictwa	neolit